

Рк. Т52
164

Ч. 9.

САМБІР 1937.

Рік VII.

ЛІТОПИС БОЙКІВЩИНИ

Записки присвячені дослідям історії, культури й побуту
бойківського племені.

Адреса Редакції й Адміністрації: Самбір, вулиця Тиха ч. 1.

З М І С Т:

	Стор.
Др. ВОЛОДИМИР КОБІЛЬНИК: Історія самбірської церкви Р. Пр. Д. М.	1
Др. ЄВГЕН ГРИЦАК: Топографічні назви с. Супиці Рикової у Старосамбірщині	62
Др. ВОЛОДИМИР КОБІЛЬНИК: Матеріяльна культура села Жукотина, турчанського повіту ч. III.	76
Др. ЯН ФАЛЬКОВСКИ: З бойківсько—гуцульського пограниччя	116
ІВАН БЛИЗНАК: Зелено—святочний звичай у бойківській місцевині — Шгуківець	120
МИХАЙЛО ЗИНИЧ: Звичай та вірування на Андрія в с. Жукотині, пов. Турка	122
НОВИНКИ:	125
ЗВІТ з діяльності Т-ва й Музею „Бойківщина“ за рік 1936	125
РЕЦЕНЗІЇ	128
о. ЮРІЙ КМІТ: Словник бойківського говору ч. VII.	

2

10374 КРАТКИЙ ПАСПОРТ КНИЖИ +

Изд. № Т52 А64 Инв. № 2626705

Автор _____

Название Литература Байкивцини.
7.9.

Место, год издания Самбур, 1937.

Кол-во стр. IV, 131, с. 85-92, [1] с. : ил.

- " - отд. листов 1 л. портр.

- " - иллюстрации _____

- " - карт 2 л. карт.

- " - схем _____

Том _____ часть 9 вып. _____

Композитор _____

Примечание:

29.11.91.

1993

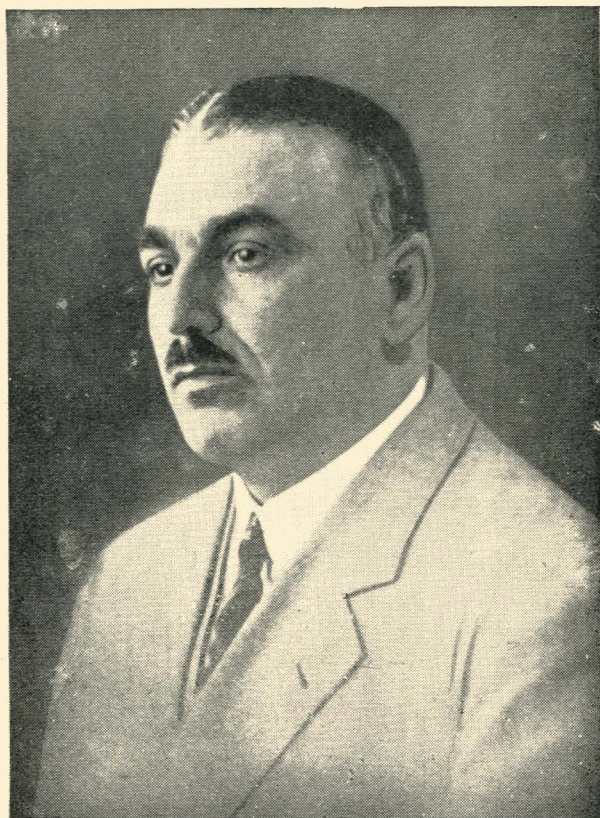
22.11.93 39854

СССР
10 x 11899

752

2626705_к

Державна ордена Трудового
Червоного Прапора
Республіканська бібліотека
УРСР імені КПРС
-3-

Др. ВОЛОДИМИР КОБІЛЬНИК

* 16. IX. 1885

† 6. III. 1937

6 дня, березня, 1937 р. на науковій станиці помер

Др. Володимир Кобільник.

Як основника, добродія й довголітнього голову Музейного Т-ва „Бойківщина“ знали Його широкі круги самбірського й позасамбірського громадянства. Та даліше й ширше відоме Його прізвище як археолога й етнографа; відоме воно головне із сторінок „Літопису Бойківщини“.

На цьому місці хочемо ще познайомити наших читачів з Покійником, як людиною, громадянином, організатором і докладніше як із ученим — дослідником.

Родився 16 дня, вересня, 1885 р. у Львові, де в 1907 р. покінчив V гімназію й записався на лікарський виділ на університеті. Замішаний у другий студентський процес переїздить на даліші лікарські студії до Швайцарії, де й здобув ступінь доктора медицини. Від 1914 р. є в санітарній службі при австрійській армії. На цьому пості переживає облогу Перемишля, москалями й попадає в 1915 р. в неволю. Живе в концентраційних таборах на Сибірі, де в час революції сповнює обовязки норвезького консуля. Вже за большевицького володіння тікає з полону й у 1918 р. дістається до Львова, де бере участь у війні, як старшина УГА. Згодом остає у Львові, де 2. I. 1922 кінчить нострифікацію лікарського диплому й у цьому році починає лікарську практику у Винниках біля Львова. Наступного року переноситься до Лютовищ на Бойківщині, де й зроджуються у Нього перші зацікавлення бойківською територією та племям, що згодом стають вихідним пунктом Його пізнішої наукової праці. В 1925 р. переноситься Др. Кобільник до Самбора, де зараз розвиває широку громадянську діяльність у заснованій Собою Луговій організації, що згодом перейшла в сокільське гніздо.

Невтомна й динамічна натура Покійника знайшла щойно широке поле для свого вияву в заснованому в 1927 р. Музейному Товаристві „Бойківщина“. Зразу аматор музейник стає під кермою проф. Свенціцького науковцем музеологом, що вміло наладжує широку працю цієї наукової станиці.

Рівнобіжно з працею музейника розгортає теж широку археологічну роботу. Поза совісними студіями у цій ділянці веде Сам і при допомозі дра Пастернака, проф. Суліміського й дра Смішка працею в терені, відкриваючи кілька доісторичних могил та важних городищ на бойківській території. Розкопи окремих шарів городища в Ступниці послужать важним доповненням монументальної праці українських археологів по цей і той бік Збруча за 20 і 30 рр. ХХ сторіччя. Наладжував працю над розкопами дальших городищ: на Княжій Горі в Спасі й на Магурі в Грозьовій. Висліди покінчених праць друкував у Літопису Бойківщини й інших видавництвах. Зв'язуючи археологічні знахідки з людиною—творцем, в чому йшов в одному ряді з новішніми українськими й чужими археологами, Др. Кобільник цікавився теж важними проблемами української протоісторії (н. пр. праця про т. зв. Руську Путь).

Майже рівнобіжно з тією працею пероводив систематичні антропологічні студії й добувши основи тієї науки почав вести антропологічні поміри бойків Верховини й Підгір'я, та ствердив на 264 примірах один антропологічний тип на цілій бойківській території.

Третє поле студій Дра Кобільника — теж глибоко простудіоване — це етнографія, якій присвячував багато часу останніми двома роками.

Етнографія завела Його теж у студії історичного будівництва, іконописі, а то й історії славних Храмів Божих.

Маючи таке широке поле зацікавлення, не попав Др. Кобільник у плиткість і ляїцизм, до праці забирався після довгих і вперших студій, в чому помагала йому тверда воля й динамічна натура. Ці прикмети його духа дозволили йому перевести зєдинення всіх українських обласних музеїв (деякі з них повстали завдяки щирій інтервенції Дра Кобільника), в організаційні рямки КУОМ, якого головою був Покійник на протязі двох років.

Його невтомній організаційній праці й хистові завдячує

своє становище й „Літопис Бойківщини“, що біля себе гуртує поважне число дослідників нашої території.

Охоплюючи Своєю діяльністю цілість праць Музею, турбувався теж Покійник його майбутністю: з притаманною собі послідовністю реалізував думку будувати домівку для Музею. Добув плани й поверх 2500 зл. у деклараціях громадян Самбора, та збирався осінню 1937 р. класти підвалини будівлі.

На закінчення цього короткого огляду життя та творчости Дра Кобільника подаємо хронологічний список його друкованих праць і статей:

1. З археології Бойківщини (I. виказ памяток) Літ. Бойк. 1. Самбір 1931.
2. Зберігаймо памятки бойківського народнього будівництва. Неділя, ч: 33. Львів 1933.
3. З археології Бойківщини (II. виказ памяток), Літ. Бойк. 2. Львів 1933.
4. З археологічних дослідів на Бойківщині за рік 1931 і 1932 (Ступниця, Спас, Смільниця, Грозьова). Л. Б. 2. Львів 1933.
5. Могили ч: I, II, III, в Городищі. Л. Б. 2. Львів 1933.
6. „Руська Путь“. Л. Б. 2. Львів 1933.
7. З нових знахідок. Л. Б. 2. Львів 1933.
8. Вали в Торгановичах. Л. Б. 2. Львів 1933.
9. Badania archeologiczne w Kulczycach pod Samborem. W otchłani wieków. R. IX. z. I. Kraków. 1934.
10. З археології Бойківщини (III. виказ памяток, Літ. Бойк. 3. Львів 1934.
11. Відкриття доісторичних землянок в Кульчицях. Літ. Бойк. 3. Львів 1934.
12. Miscellanea (6 статей), Л. Б. 3. Львів 1934.
13. З археології Бойківщини (IV. виказ памяток), Літ. Бойк. 4. Самбір 1934.
14. Загальні завваги про кости людини при археологічних розкопах. Л. Б. 4. Самбір 1934.
15. Волютова кераміка в Котовані. Л. Б. 4. Самбір 1934.
16. До історії старосамбірської церкви. Л. Б. 4. Самбір 1934.
17. З бойківських злиднів. Новий Час. ч: 164. Львів 1935.
18. З археології Бойківщини (V. виказ памяток), Літ. Бойк. 5. Самбір 1935.
19. З археології Бойківщини (VI. виказ памяток), Літ. Бойк. 6. Самбір 1935.

20. Дерев'яне церковне будівництво на Бойківщині. Думка ч: 59. Стрий 1936.

21. Найдавніші мешканці Бойківщини. Думка. ч: 60. Стрий 1936.

22. Скарби бойківської землі. Думка ч.: 62. Стрий 1936.

23. Старе церковне мистецтво. Думка: 63. Стрий 1936.

24. Памятки з княжої доби на Бойківщині. Думка ч. 66. Стрий 1936.

25. Походження карпатської й підкарпатської шляхти. Новий Час. ч. 105. Львів, 1936.

26. З археології Бойківщини (VII. виказ памяток). Л. Б. 7. Самбір 1936.

27. Матеріальна культура села Жукотина, турчанського повіту. Часть I. Л. Б. 7. Самбір 1936, часть II. Л. Б. 8. Самбір 1936, часть III Л. Б. 9. Самбір 1937.

28. Знаки на днах посудин княжої доби зі Ступниці пов. Самбір Л. Б. 8. Самбір 1936.

29. Керничка солянка „Під Бучевом“. Л. Б. 8. Самбір 1936.

30. Історія самбірської церкви. Л. Б. 9. Самбір 1937.

31. З рукописів згадаємо упорядковані вже до друку матеріали до бібліографії Бойківщини.

Нехай ця згадка про великого Громадянина й Діяча буде за грудку землі, кинену на Його могилу дружньою рукою

ТОВАРИСТВА „БОЙКІВЩИНА“.

ЛІТОПИС БОЙКІВЩИНИ

Записки присвячені дослідям історії, культури й побуту
бойківського племені.

Адреса Редакції й Адміністрації: Самбір, вулиця Тиха ч. 1.

Др. КОБІЛЬНИК ВОЛОДИМИР.

Історія самбірської церкви.

Не багато є наших церков, які мали би так цікаву історію, як самбірська церква. Заходи над одержанням дозволу на її будову, серед мурів міста, сягають початків XVI. ст. Її вибудовання коштувало наших предків чимало труда та гроша. Завдяки витривалості, упертості, жертвенності та привязанню до своєї віри, довели вони до того, що церков побудовано в місті й стала вона огнищем нашого релігійного, культурного та національного життя цілої околиці. До нинішніх часів стягає вона рік-річно вчасі празників непроглядні маси народу з далеких околиць; стрічається тут бойко з під Літовищ і Волосатого з наддністрянцем з під Комарна, Дрогобича та Стрия, заходить і лемко з під Сянока й Лиська. Тягнуть вони на празник до Самбора, щоби зайти до церкви, окритої патиною століть, сповитої традицією минулих віків.

В літературі не знаходимо багато описів та заміток про самбірську церкву. Дотепер нема ні одної монографії цієї церкви. Згадує про неї Добрянський в „Зорі Галицькій“ з 1860 р., та в „Історії єпископовъ, Площанський, Будзиновський, дещо Щетельска - Гринбергова, о. Франц Рабій, Кучера та Дерфлерівна. Автори згадують про самбірську церкву лише додатково при описах Самбора. Крім взірцевої праці Дерфлерівної, всі інші є менше або більше недокладні, часто навіть мильні. Натомість маємо дуже поважний архівний матеріал, частинно опрацьований і публікований, частинно ні.

Взагалі, не є він ще достаточнo просліджений, а щогірше — не всюди доступний для наукового робітника. Багато архівного матеріалу до самбірської церкви знаходиться в музею „Бойківщина“ в Самборі, в Державному Архіві у Львові, в гр.-кат. Консисторії в Перемишлі, в гр.-кат. Парохіяльнім Уряді в Самборі, в лаврівському монастирі, та в самбірському маїстраті (Priv. Civ. Samb.).

Велику поміч у зібранні публікованих дотепер матеріалів про самбірську церкву я найшов у архівній часті праці Дерфлерівної: „Materjały do historji Miasta Sambora“. Труднощі являються при опрацьованні новіших часів. Нажаль, - самбірські парохи ХІХ. ст. не задали собі труду, щоби зіставити по собі вірних записок, ані впорядкувати архівного матеріалу. Томуто біля безвартісних речей можна найти лише виїмково цікавий документ, а якщо заховався, то лише випадково. Найновіші часи подаю на підставі усних заповідань о. Михайла Юзвяка, який від довшого часу живе в Самборі.

Історію самбірської церкви поділити можемо на два етапи: історія від початку заходів одержати дозвіль на її будову — до 1738 р., та від 1738 р. т. є від часу вибудовання мурованої церкви до найновіших часів.

Перед XVI. в. не мав самбірський „Ritus graecus“ своєї церкви серед мурів Самбора. Існувала вправді дерев'яна церква св. Филипа за мурами міста, за перемиською брамою, т. зв. „забрамська церква“, але вона не могла вже заспокоїти духовних потреб самбірських українців, та не відповідала престижеві великої часті мешканців цього міста. Тому ніщо дивного, що віддавна були заходи над одержанням зіволення на будову церкви в Самборі, серед оборонних мурів міста, — але перші документні дані в цій справі стрічаємо в першій половині XVI. в. Що до перших заходів, то не маємо на це безпосереднього документного доказу. Існує лише доказ посередній, а іменно документ короля Жигмонта Августа з 27 травня 1553 р. В тім документі Жигмонт Август, польський король, відкликає позволення, дане самбірським українцям на будову церкви в місті. Якщо було відкликання дозволу, то дозвіл цей мусів бути перед виставленням цього документу, отже перед 27. V. 1553 р. Про цей документ згадаю ще пізніше.

Перший документ, що заховався до нинішнього дня, а торкається самбірської церкви, це грамота королевої Бони з 16. V. 1553 р. Королева Бона заборонює самбірським українцям купувати дома й мешкання в місті деінде, як при вул. Руській; не вільно їм виконувати ремесла,¹⁾ ані вибудувати в місті своєї церкви. У тому часі мали вони свою дерев'яну церквцю поза мурами міста.²⁾

Правдоподібно підо впливом Бони, одинадцять днів пізніше, т. є 27. V. 1553 р., заборонює Жигмонт Август самбірським українцям, подібно як Бона, купувати дома, мешка-

¹⁾ Привілеєм з д. 24 жовтня 1524 р. позволяє Жигмонт I. самбірським українцям замешкувати в Самборі всі вулиці та будувати й купувати довільно дома.

²⁾ В документі Жигмонта Августа з д. 27. V. 1553 р. є виразно подане, що українцям вільно задержати свою церкву поза мурами міста.

ти деніде як при Руській вулиці, виконувати ремесло, та не вільно їм будувати свої церкви серед міста.³⁾ Бачимо, що крім заказу будови церкви, падають на самбірських українців прикрі обмеження. Це був дуже поважний удар; самбірські міщани-українці тратять можливість зарібку та матеріяльного розвою.

Стан такий однак не тривав довго. Маємо документ з 20 XI. 1553 р., біля шости місяців пізніший від попереднього документу королевої Бони, де зі здивуванням читаємо, що королева Бона зізволяє перемиському й самбірському Владиці Антонови Радилівському вибудувати в Самборі церкву серед оборонних мурів міста. Дня 20 січня 1554 р. дає навіть під будову церкви два городи,⁴⁾ які звільняє від всяких міських оплат. За це мають самбірські українці вибудувати біля церкви оборонний мур і башту.

Що могло так скоро змінити рішення королевої Бони? Такої наглої постанови не оправдують ніякі в тому часі політичні обставини. Однак знаємо, що королева Бона була дуже вразлива на матеріяльні добра. Мабуть за посередництвом Владики А. Радилівського самбірські українці добили з королевою Баною торгу, та осягнули зізволєння на будову церкви. Будова оборонного муру й башти мала успокоїти римо-католиків.⁵⁾ Тому що також репресії не мали жадного політичного підкладу, насувається думка, що королева Бона навмисно застосувала репресії, щоби мати нагоду з чого уступати, — очевидно — за відповідним мірилом. За старанням королевої Бони видає Жигмонт Август дня 18 березня 1554 р. документ, який признає привілеї, надані через королеву Бону дня 20 I. 1554 р.

Мимо тих дозволів, не могли самбірські українці почати будови церкви скоріше, поки не вибудують оборонного муру й башти. В тій будові, яка мала скріпити „таним коштом“

³⁾ Могли задержати церкву поза мурами, т. е. церков св. Филипа.

⁴⁾ Добрянскій А: Исторія епископовъ. Ст. 49: „на тую цѣль призначила она двѣ загороды еврейскіи изъ которыхъ одну бывшую въ заставѣ, долженъ былъ епископъ иждывеніемъ своимъ выкупити и властителя заспокоити“.

⁵⁾ Добрянскій А: Исторія епископовъ. Ст. 49.: „не глядя на препіятствія, якихъ именно изъ стороны гражданъ обряда латинського дознавалъ, которыи и полномочника его увязнили, имился вознамѣренного дѣла“.

оборонність міста, пішли їм дуже на руку самбірські міщани, римо-католики. Документом з дня 30 березня 1554 р. дозволяють вони Владиці А. Радилівському, що відтепер виступає як опікун самбірських українців, — вибудувати на міському ґрунті за містом цегольню, яка мала доставляти матеріял для будови згаданої часті укріплень міста.

З документу Бони з д. 6 липня 1554 р. видно, що самбірські українці хотіли рівночасно взятися до будови оборонного муру й церкви. В тім саме документі Бона забороняє А. Радилівському будувати церкву так довго, доки не покінчить будови муру й башти. Щойно 22 квітня 1564 р. Жигмонт Август дає знову Владиці А. Радилівському позволення на будову церкви Пресв. Діви Марії в Самборі серед оборонних мурів міста. Позволяє також самбірським українцям будувати та купувати дома в Самборі, заснувати власний цех, та продавати в місті свої вироби. З того бачимо, що 10 літ треба було будувати оборонний мур та башту, до чого зобов'язалися самбірські українці взаміну за дозвіл на будову Божого Дому. Щойно по їх укінченню могли приступити до будови власної церкви.

Відтоді через довший час не маємо жадної згадки про будову самбірської церкви. Видко, що самбірські українці так витратилися на одержання дозволу будови церкви й на будову укріплень міста, що не мали за що приступити до будови своєї церкви. ⁶⁾ Були також спори про ґрунти, які надала їм королева Бона документом з дня 20 I. 1554 р., однак Жигмонт Август документом з д. 18. V. 1570 р. затверджує привілеї Бони. Мова тут про два городи в місті, які віддала українцям Бона, а на яких поставлено церков.

Не бракувало процесів з містом. Маємо позов з дня 4. XI. 1570 р. в королівськiм імені проти Владики А. Радилівського, в справі коштів програного процесу з бурмістром, радними та громадою Самбора. Також у процесі з Владикою А. Радилівським, що почався в 1568 р., о юрисдикцію та податки з церковних самбірських ґрунтів, одержала громада Самбір в 1570 р. вирок у свою користь. Дальше Степан Баторій звиває під свій суд бурмістра й радних Самбора на скаргу

⁶⁾ Добранській А. Исторія епископовъ. Ст. 49. „но церкви вѣроятно для недостатку средствъ не построилъ, лише малу, деревяну создалъ“.

Владики А. Радилівського, що вони безправно накладають на церковні доми в Самборі різні тягарі (26. IX. 1584).

Як бачимо, енергійний і розумний Владика А. Радилівський був тим, що видобув дозвіл на будову церкви, був правдивим опікуном самбірських українців. Провадить процеси з міською владою за права й привілеї українців, за церковне й братське майно. Це одна з гарніших постатей самбірських українців. Довівши до кінця діло одержання дозволу, не мав вже середників на будову мурованої церкви. Томуто будує малу дерев'яну церкву Пресв. Діви Марії, яка стоїть до 1798 р., т. є до часу, поки Ілія й Олена Комарницькі не фундували мурованої церкви, яка з деякими конструкційними змінами стоїть до нинішнього дня. Хотяй в 1564 р. признано, що самбірські українці свої зобов'язання будови оборонного муру й башти в цілості dokonали, процеси довго ще тривають. І так письмом з д. 8 квітня 1604 р. Жигмонт III. поручає самбірському старості Юрієви Мнішхові рішити спір межі бурмістром і радними, а Владикою Михайлом Копистинським; ходило про це, чи збудовання міських укріплень відповідає умові з королевою Боною.

В 1617 р. ведеться новий процес межі Владикою М. Копистинським, а самбірською громадою за якісь церковні ґрунти. Як комісарів в тій справі назначає Жигмонт III. латинських священників Містковського й Запольського.

Владика Михайло Копистинський вступає в сліди А. Радилівського. Займається пильно справами самбірських українців, стає в їх обороні, провадить процеси за майно самбірської церкви.

Самбірські українці все визначалися великою жертвенністю на потреби своєї церкви. Поминувши всі доходи та матеріальні пожертви, які були в XVI. в. при узисканні дозволу на будову церкви, стрічаємо щораз частіше значні жертви на ту ціль.

Архів музею „Бойківщина“ в Самборі має дуже цікавий документ: „Kosygnacia dokumentów i wszelkich aktów parafialnych parafii obrząd. grec. kat. samborskiej, którą ks. Andrzej Pietrasiewicz 12 stycznia 1834 roku jako na dzień swej

na parocha samborskiego installacyi po części w oryginałach, a po części w kopiach do swoich rąk pod swój dozór odebrał“. Під сподом є напис: „Kreisämtliche Zahl 25615 unter welcher das Pfarrer—Inventar dem H. Guber: vorgelegt wurde“. Часть згаданих актів знаходиться тепер у архіві музею „Бойківщина“, часть в гр. кат. парохіяльнім Уряді в Самборі. Нажаль більшість їх загинула, правдоподібно ізза недбайливості й браку розуміння їх значіння й вартости через парохів для історії самбірської церкви. В згаданій консигнації маємо поверх 69 рефестів документів, з яких — як вже згадано, лише часть доховалася до нинішнього дня. З другої сторони, маємо в нашій архіві та в гр. кат. парохіяльнім Уряді багато документів, яких ця консигнація не вичисляє. З того виходило би, що ця консигнація не є повна, то є, що до неї втягнуто тільки ті документи, які принагідно попали під руки. Це одначе не зменшує її вартості. Ці цікаві документи та їх рефести кидають світло на тодішні обставини, на історію самбірської церкви, на величезну жертвенність тодішнього „Ritus graecus“; кидають світло на ясні, гарні картини цієї історії, як і на чорні, зраджують брак дбайливості про церковне майно, легководушність, з якою газдовано церковним майном. Були часті непорозуміння mezi парохом Константином Керновичем, а братством, що до компетенції кермування церковним маєтком. Дня 18 травня 1733 р. єпископ Устрицький розмежовує доперва засяг ділання пароха й братства. З тих поживклих, знищених зубом часу, картин бачимо, що до церковної каси та каси братства впливали великі, як на ті часи, суми із записів наших побожних місцян—українців. Бачимо також, що церква завдяки записам розпоряджала великим недвижимим маєтком. Самбірська церква мала не лише багате братство, але й удержувала свій шпиталь, а властиво захист для калік і старців; була позичковою касою й то без огляду на віроісповідання чи національність петента. Між квітами й облигаціями багато не лише без сумніву польських назвиськ та прізвищ, але й жидівських. До нашого часу заховалося кількадесять таких довжних скриптів. Гроші позичано на ґрунтовий запис, на доми та камениці в місті. Не бракло однак позичок і на довжний скрипт, без жадного забезпечення. Дивною видається легководушність, з якою зичено гроші, та як здається й тоді грала велику

ролю протекція та впливи. Процент від позичених сум мали в кожному випадку довжники платити до самбірської церкви.

Не рідкі були також випадки, де довжники не хотіли платити проценту, ані звернути капіталу. Часто відпродавано ґрунти та доми, на яких тяжили інтабуляційні застави, чи записи на церкву, або братство. Приходило до непорозумінь та процесів, не лише перед лавничим, але навіть і королівським судом. Ведення книг довжників мусіло бути дуже неточне. Стрічалось, що віритель, цебто братство чи церква, забули про довжника. Траплялися на тільки чесні люде, котрі добровільно зголошували, що на їх недвижимості тяжить довг, та годилися його сплачувати, чи платити від него процент до церкви. Не дуже також зважали на це, кому позичають гроші. І так н. пр. запис єпископа Шумлянського ульоквано у Гершка Мортковича.

Цікавий є документ з 1 січня 1770 р. З него довідуємося, що власник Радлович, Василь Комарницький, син Ілії Комарницького, фундатора теперішньої самбірської церкви, записує на церкву 1000 зл. п., якуто суму забезпечує на своїх добрах в Радловичах, а до церкви платить процент. Однак, вже в два роки пізніше, бо 1 січня 1778 р. позичає з церкви на скрипт 570 зл. п. Видно, що попав в матеріяльні труднощі, коли мусів позичити церковні гроші. Але на тім не кінець. Маємо документ з 1790 р. (без подання ближчої дати), виставлений в Радловичах, де Антін Венігловскі повідомляє циркулярний уряд, що Василь Комарницький не є більше власником Радлович, і тому його запис на церкву 250 fl. не може бути виплачений. Подає також до відома, що Василь Комарницький не є більше власником Висоцька-Вижнього.

Проценти, що напливали до самбірської церкви, мусіли бути дуже значні. В консиґнації з 1834 р. видно, що вони впливали від квоти 20,432 зл. п. Якщо візьмемо під увагу висоту тодішнього проценту (біля 8¹/₆), то мусіла це бути поважна сума. По зміні валюти й уведенню W. W. (Wiener Währung), позичені суми здевалюувалися до четвертини.

Серед актів Самбора й самбірської церкви стрічаємо часто прізвище Михайло Сопотницький. ⁷⁾ Акта ці, це виривки з різних процесів, які він, (бурмістр Самбора, ritus

⁷⁾ Добрянскій: „Зоря Галицка як альбомъ“ з 1860 р. ст. 352.

graeci), вів в обороні братств, та самбірської церкви. ⁸⁾

Годиться згадати, що коли в 1795 р. „завалилася“ церкв св. Филипа, ⁹⁾ перенесено на самбірську церкв не тільки недвижимий маєток, але й гроші, та всі вірительности

⁸⁾ Для вяснення справи додати треба: Дня 23 червня 1691 р. прийняв Іннокентій Винницький, перемиський і самбірський єпископ у Варшаві унію в імені цілої своєї дієцезії. Томуто Ян III. надає в 1695 р. привілей, який затверджує король Август III. дня 17. X. 1697 р. Тим привілеєм зрівнює ritus graecus unicus, з ritus romanus. Uniti можуть бути вибрані бурмістрами, цехмайстрами, радними й т. п. Рівночасно заохочує до переходу на латинський обряд і це було причиною, що з кінцем XVIII. в. багато мешканців Самбора ritus graecus переходить на лат. (Будзиновський: Kronika miasta Sambora, ст. 35).

⁹⁾ Причина „завалення“ церкви св. Филипа не цілком ясна. Вправді була це дуже стара, деревяна церковця, але з другої сторони мала так багато записів, тільки капіталу, що було за що її направити. Насувається думка, що тодішній парох церкви св. Филипа о. С. Буцаковський допоміг їй завалитися, щоби обняти парохію самбірської церкви, — та це йому вдалося. Вяснування цього факту завалення церкви „браком вірних (Кучера: „Samborszczyzna“), цілком безпідставне. В якому місці стояла церква св. Филипа, не маємо в документах точних даних, тому що в тому часі не було катастральних мап та ґрунтових книг. Можемо тільки догадуватися, що церкв стояла в околиці вул. Соняшної. При копанню фундаментів під доми, та інших земних роботах, натрапляється на багато людських кістяків. Досліди музею „Бойківщина“ над ними виказують, що це кости, які не сягають поза XVI. в. З церкви св. Филипа нема в самбірській церкві нічого. Шематизм перемиської єпархії з 1877 р. ст. 326. подає, що слідує: „При тракть перемьськомъ єсть оговоръ належачій до Лавровскихъ Василянѡвъ, тутъ суть слѣды монастыра где колнсь Епископы обытали. Въ такъ званой Klosterkaserne суть слѣды дзвѡницѣ и престола съ иконою св. Николая“.

Мої досліди в „Klosterkaserne“ не дали побажаного успіху. Не найшов я ніяких слідів старої церкви, взагалі нічого, щоби на існування тут якогонебудь будинку вказувало.

Згадка Кучери в „Samborszczyznie“, що в церкві Пресв. Діви Марії в Самборі є ікона св. Филипа, що мала би походити з забрамської церкви, є незгідна з правдою. Коли в 1930 р. о. Ф. Рабій позволив мені перешукати стрихи церкви, чи не найдеться щонебудь придатного до музею „Бойківщина“ тоді я найшов барокові, досить старі, ушкоджені Царські ворота та різьбу Бога Отця. Крім цього два прегарно різблені барокові стовпи, та багато частей іконостаса, який не представляв вже більшої музейної вартости. Тому що знаємо, що самбірська церкв мала тільки один іконостас з 1865 р., який донині стоїть, находить на думку, що рештки іконостасу, які були на стриху самбірської церкви, походять або зі старої, деревяної самбірської церкви, або з церкви св. Филипа.

цієї церкви.¹⁰⁾ Це очевидно також вплинуло на зріст маєтку церкви Пресв. Діви Марії в Самборі.

Важні також є записи з XIX. і XX. в. На жаль документів до тих справ маємо доволі мало. І так маємо документ з дня 10 травня 1849 р., де прокуратура скарбу запитує, чи гр. кат. парохіяльний уряд у Самборі одержує проценти від записаної суми 250 фл. Документом з д. 28 березня 1843 р. подає прокуратура скарбу до відома парох. уряду, що суму 100 фл. записав на церкв Яків Копач з 4 березня 1843 р., що Текля Вербенець записала 20 фл. з 17 лютого 1849 р., що Венедикт Павліковський записав суму 250 фл., Варвара Шидловська записала 250 фл. з 16 березня 1865 р., Збожко Тома записав 50 фл. У 1893 р. записала Петронеля з Лаврівських Реваковичева, сестра бувшого пароха самбірської церкви о. І. Лаврівського, а жена пароха в Воютичах, 4.000 фл. на відновлення церкви. Очевидно ті дані опираються на документах, які лише завдяки випадкові до нинішнього дня заховалися. Це тільки мала частина тих сум, які в XIX. в. записано самбірській церкві.

Цілком випадково дісталися до нашого архіву документи, з яких довідуємося дещо про записи XX. в. Коли др. Данило Стахура, що був давніше адвокатом у Самборі, продав в 1936 р. свою каменицю при вул. Тихий ч. 1, дозволив забрати до музею зі стриху старі „папери“ з колишньої своєї канцелярії. Між тими актами я найшов дещо важного й для самбірської церкви. Це кілька контрактів купна й продажі. Перший з них з 1913 р. Самбірська церкв, як власник реальности вгч. 292 на Середній, продає її за квоту 6.000 кор. Францові Ісанському. Ґрунт у Радловичах вгч. 792 і 324 кв. гр. продає самбірська церква за квоту 2.465 кор. дня 31 XII. 1913 р. Іванові Гординському. До того Ґрунту дійшла самбірська церква в цей спосіб: Іван Бабяк, власник цього Ґрунту, вмираючи лишив усне зарядження послідньої волі, в яким установив гр. кат. церкву в Самборі одиноким спадкоємцем. Далше Федь Бакалець купив Ґрунт за 110 кор., Никола Бузько за 1.600 кор. в 1914 р. Разом продано в 1913 і 1914 р. — як видно з актів нашого архіву Ґрунту на квоту 10.175 кор. Ті всі Ґрунти дістала самбірська церква дорогою усних запи-

¹⁰⁾ Будзиновський: „Kronika Miasta Sambora“ ст. 49. Автор подає, що передміщани винні були церкві св. Филипа в 1795 р. суму 4.798 зл.п.

сів, у яких, після послідньої волі вмираючих, ґрунти мали бути продані, а гроші обернені на потреби церкви. Ту квоту зужив тодішній парох о. Франц Рабій на будову та пере-рібки, про що буде мова пізніше. Всі капітали були ульоковані в різних банках. О. Мих. Юзвяк подає, що коли о. Франц Рабій обіймав парохію в 1908 р., він, як сотрудник церкви Пресв. Діви Марії в Самборі, віддав о. Рабієві цілу пачку вартісних паперів до сум, з яких проценти впливали до самбірської церкви. Однак світова війна довела до цілковитої девалюації й обезцінення депонованих у банках капіталів так, що нині самбірська церква нічого з того не має.

До господарки церковними ґрунтами, записаними самбірській церкві, документів з XVII., XVIII. і XIX. в. маємо небагато. Тих ґрунтів мусіло бути доволі багато; майже всі ґрунти аж до найдаляших границь Дільної належали до церкви. Тепер самбірська церква з тих ґрунтів нічого вже не має. Видко самбірські парохі позбувалися з легким серцем одного об'єкту по другім. Подам тут ті площі й парцелі та ґрунти, про які знаємо дещо на підставі документів.

З документу з дня 20 I. 1554 р. знаємо, що королева Бона віддала самбірським українцям два городи під будову церкви, на яких і нині стоїть самбірська церква та приходство. Це був зачаток, до якого зчасом долучилися й інші ґрунти зі записів і купна.

Дня 21 XII. 1558 р. купує Владика А. Радилівський для церкви дім, якого купно затверджує Жигмонт Август.

Дня 18 травня 1570 р. дарує королева Бона Владиці А. Радилівському город на передмісті, зв. „Серненський“ (від назви власника Серна).

До того часу кількість церковних ґрунтів мусіла бути значна, коли Владика А. Радилівський веде в 1570 р. з самбірською громадою у Варшаві процес за податки від церковних ґрунтів.

Дня 26 II. 1581 р. надає Степан Баторій самбірській церкві город на передмісті.

Актом з д. 25 VIII. 1634 р. дає Іван Радилівський самбірській церкві ґрунти „На заливках“.

Актом з 30 III. 1640 р. дарує Степан Радилівський ґрунти для церкви.

Дня 1 IX. 1712 р. Пилип і Марія Шептицькі записують самбірській церкві свій ґрунт на Дільній.

Дуже цікаві є матеріяли, що відносяться до нерухомого маєтку самбірської церкви з кінця XVIII. в. й першої половини XIX. в., які находимо в виказах церковного інвентаря. В архіві музею „Бойківщини“ находимо кілька таких інвентарів, а іменно з років: 1796, 1814, 1834 і 1845. Ізза браку місця не можу публікувати їх вцілості, подаю тільки в „Додатку“ найцікавіші місця. Подаю також деякі дані до нерухомого маєтку з другої половини XIX. в. та з XX. в. частинно на підставі документів, частинно на підставі усних інформацій. Особливу увагу звертаю на ґрунти в місті, та в найближчій його околиці.

Інвентар з 1814 р. подає, що ґрунти, які доходять до перемиської брами, а на яких вже побудовано 11 домів, це церковна власність, яку привластив собі й вживає магістрат безправно.

В тім самім інвентарі (з 1814 р.) є замітка, що ґрунти на валі при церковнім цвинтарі, на яких побудовано кілька дерев'яних дімків, це ті самі ґрунти, які 20 I. 1554 р. дарувала королева Бона церкві. Їх також заняв безправно й вживає самбірський магістрат. В цій справі провадила церква з громадою процес.

Коли в 1795 р. „завалилася“ церква св. Филипа, тоді позістала по ній площа з цвинтарем. Парох цієї церкви, о. Буцаковський С., а пізніше церкви Пресв. Діви Марії в Самборі, винаняв цілу площу спілці передміщан, які ту площу поділили між себе, побудовали на ній доми, позакладали городи й господарства. За те мали платити до самбірської церкви чинш. Приходило однак до непорозумінь, а навіть процесів. І так маємо документ з д. 5 VIII. 1821 р., з якого довідуємося, що Александер Цибульський і Теодор Годзакевич заключили тайком контракт купна й продажі віднаймленого від церкви ґрунту на площі, де стояла церква св. Филипа. Цьому противиться парох самбірської церкви о. Германович і віддає справу до суду. Видно, що в тому часі парохи самбірської церкви стояли в обороні цього ґрунту, та берегли власности церкви перед надужиттям. В інвентарі з 1845 р. є виразно зазначене, що до того часу, т. є до 1845 р., вони та їх нащадки платять точно чинш до церкви.

Коли перестали платити, хто й на яких услівях звільнив їх від того, — точно не знаємо, нема в тій справі ніяких документів. ¹¹⁾ А була це дуже велика площа, бо займала простір уланських касарень та тягнулася до станиці пожарної «сторезі». Нині на тому ґрунті стоїть багато домів, хоч мало хто знає, що це були церковні ґрунти.

Інвентар з 1796 р. стор. 2, ч. 8. подає, що: „коло церкви є площа, яку дарував церкві Іван Комарницький. Ця площа стоїть невживана“. Коли в 1883 р. вийшов закон, що кожний власник ґрунту має до означеного часу свій ґрунт інтабулювати на себе, тодішній парох о. Несторович не заінтабулював цього ґрунту довкола церкви на її власність. ¹²⁾ Томуто самбірська громада заінтабулювала ті ґрунти на себе. Щойно о. Щавінський добився цього, що громада зрелася на власність церкви ґрунтів коло церкви, там де нині базарі, а з ґрунту довкола церкви лише його частина залишилася при церкві з полудня, між церквою а вікарівкою. Томуто площа перед церквою є власністю міста. Площу коло церкви, на якій тепер торговельні базарі, огородив о. Щавінський дротом, але дуже скоро ця загорода зникла. Міська дорога в цьому місці ставала щораз ширша на некористь церковної площі. Так „iure caduco“ привлашуваний через магістрат ґрунт уратував щойно о. Рабій, котрий в 1914 р. побудував на нім базарі.

Інвентар з 1796 р. виказує ґрунт під ч. топогр. 303 і 304. Цей ґрунт граничив від сходу з ґрунтом о. о. Домініканів, від заходу з дорогою на „Жидівський Бліх“, з полудня з ґрунтом Григорія Онишкевича, а від півночі зі старим церковним подвір'ям. В цім також інвентарі є згадка про город означений у міській книзі під ч. топ. 358, о вимірі 506 сяжнів. Цей город граничить від сходу з полями о. о. Домініканів, від заходу з горбком торговиці на „Жидівським Бліху“, від полудня зі старим церковним подвір'ям, від півночі з полями Степана Сидоровича. (Ціла нинішня торговиця).

¹¹⁾ Будзиновський в „Kronice Miasta Sambora“ ст. 49. подає, що по знесенню подібних до цієї „залеглостей“ парох одержав облігацію на 300 fl., від якої то суми побирає процент. Це мав би бути рівноважник ґрунтів по церкві св. Филипа. До цієї справи жадних документів не маємо.

¹²⁾ Не заінтабулював також приходської площі в Бисковичах, яка для церкви пропала.

Коли Йосиф II. скасував монастир о. о. Бернардинів, що був у цьому місці, де нині є суд і в'язниця, тоді призначив о. о. Бернардинів як сотрудників до рим. кат. парохії. Однак латинський парох не міг з ними погодитися. Приходило до непорозуміннь та конфліктів. У тому часі площа межі церквою, а костелом о. о. Бернардинів належала до церкви. Около 1848 р., тодішній староста відібрав цілком безправно цю площу церкви й віддав о. о. Бернардинам, котрі під охороною відділу уланів вибудували собі монастир, який досі стоїть. При цій нагоді староста вибудував собі ззаду за монастирем стайні. ¹³⁾

Як виглядала перша, дерев'яна самбірська церква серед мурів міста, яка була велика, в яким стилі, про це нема жадних відомостей. З тої церкви не заховалося ніщо, крім Чудотворної Ікони Пресв. Діви Марії, ¹⁴⁾ яка дісталася до неї 15 IX. 1727 р., та два евангелія, в дуже гарній оправі (Добрянський: Зоря Гал. з 1860 р.). Це заслуга самбірського церковного братства, як також великий дзвін з 1677 р., що находиться в дзвіниці. (А. Добрянський: Історія єпископовъ ст. 58). Не заховався ані один її опис, ані один рисунок.

Інакше мається справа з мурованою церквою, яку вибудував на місці старої, дерев'яної Ілія й Олена Комарницькі в 1738 р. Та церква стоїть досі. Маємо її описи, знаємо з документів, які були перерібки, як виглядала первісно, як Комарницькі її вибудували. ¹⁵⁾

Це церква мурована з цегли. При дослідах підземель самбірської церкви в 1936 р. я прослідив цеглу, з якої вона мурована. Я запримітив цегли двоякого роду: Одні великі, о вимірах 26 x 30 x 7; з тої цегли маємо вимуровані фундаменти церкви. Друга цегла менша, о вимірах 32 x 16 x 6,5, відповідає менш—більш величині нинішньої цегли. Цегла є дуже гарно випалена, сильна, не виказує слідів вітрення. На цеглах нема жадних витиснених знаків.

¹³⁾ Після о. М. Юзвяка.

¹⁴⁾ Докладний опис Чудотворної Ікони Пресв. Діви Марії, її історію та опис чудес подає о. Франц Рабій: „Чудотворна Ікона Пресв. Діви Марії в руській церкві в Самборі“. Самбір, 1908. та: „Історія Чудотворної Ікони Преч. Діви Марії в гр. кат. церкві в Самборі“. Самбір, 1928.

¹⁵⁾ В тім часі парохом самбірської церкви мав бути о. Константин Карнович. Він мав вплинути на І. Комарницького, що цей вибудував церкву. (Будзиновський: „Kronika Miasta Sambora“. Ст. 48).

Описи церкви маємо в інвентарях з 1796, 1816 і 1845 р. Стиль церкви — це барок, первісно у формі хреста, довжина 35 м, ширина 18 м. Крита була гонтами. Нутро роззяснює 18 вікон. Входові двері двоскладові, сильно окуті. На право й ліво каплички, з яких виходять назовні двері. За головним віктарем захристія, з якої вели назовні звичайні двері, замикані від нутра на деревяну засуву. Над навою церкви є округла копула з галерією, освітлена десятьома вікнами. Крім цього сигнатурка. Не було ані іконостаса, ані „царських врат“. Від часу вимуровання до 1841 р. церкви не змінювано ані не реставровано. Щойно в 1841 р. церкву відмальовано, але не роблено ніяких направок. У інвентарі з 1845 р. читаємо, що церква є в доброму стані, крім дуже знищеної камяної долівки, яка була також аж до 1936 р. Видко, що ремонт у 1841 р. був недостаточний, коли о. І. Лаврецький робить заходи в циркулярнім уряді, щоби доконано необхідного ремонту церкви. Дня 19 I. 1848 р. висилає виказ браків, а дня 1 IV. 1849 р. дістає запрошення до циркулу на конференцію в цій справі. Однак не міг добитися нічого, коли направок тих не доконано. Годиться зазначити, що й попередній парох старався узискати у властей дозвіл та фонди на направлення церкви. І так дня 10. III. 1839 р. поручає єпископ у Перемишлі робити парохіві заходи, щоби влада перевела ремонт церкви (гр. кат. Уряд парох Самбір).

В 1854 р. жертвували учні самбірської гімназії до церкви образ на полотні, „Рожество св. Івана Хрестителя“. ¹⁶⁾

Властивий ремонт та перебудівку самбірської церкви переведено щойно в 1865 р. Головою церковного комітету був тоді радник самбірського суду, Михайло Качковський, парохом о. Йосиф Лаврецький. ¹⁷⁾ Тому що в задній часті церкви була захристія, головний віктар стояв у тому місці, де тепер стоїть тетрапод. Місця для вірних було в церкві небагато, не можна було вставити іконостаса. За ініціативою рад. Качковського перебудовано церкву так, що по правім боці добудовано захристію, та получено півколесом оба рамена хреста церкви. Добудівку покрито бляхою. Завдяки тому пересунено головний віктар взад і узискано місце для

¹⁶⁾ Площанській: Самборъ въ Галиціи. Ст. 21.

¹⁷⁾ Заслуги о. Йосифа Лаврецького для самбірської церкви описує „Слово“, Львів, 1874, ч. 3.

виставлення іконостаса. Виставлено іконостас з „царськими вратами“. Малював церкву маляр Яблоновський.¹⁸⁾ Ті всі будови та поправки перевів рад. Качковський зі складок самбірських українців.

Мимо цього, що в 1865 р. змінено конструкцію церкви та відновлено її внутрі, не переведено ремонту ззовні. Дах залишився дальше критий гонтами; старий, подірваний за-тікав, гімси відпадали один по другім. Коли раз кавал відірваного тинку впав якомусь проходячому на голову та тяжко його зранив, влада хотіла церкву замкнути, якщо її не допровадять до такого стану, що не буде грозити заваленням. Тоді Петронеля з Лаврівських Ревоковичева, вдова по пароху Воютич, вмираючи, дала 4.000 фл. на ремонт церкви.¹⁹⁾ Так у 1893 р. відновлено церкву ззовні, та покрито дахівкою. Праці ті виконано під наглядом комітету, до якого належав тодішній староста Б. Кішковскі, інж. Яворський, декан Козяневич та кількох міщан. У 1894 р. відновлено церкву внутрі, без жадних конструкційних змін. Нутро церкви малював знаний мистець Устіянович, якого стінні образи доховалися досі.

В 1900 р. тодішній парох о. Щавінський добудував передсінок до церкви, який досі заховався з тим, що пізніше в 1912 р. о. Рабій переминив його дах на ганок, з якого вчасі відпустів відбуваються проповіді, благословення, тощо. На тім ганку знаходиться різьба Матері Божої, яка має також цікаву історію. Цю різьбу, як безвартісну, усунули о.о. Бернардینی, та вона опинилася на церковній дзвіниці. Як річ зужиту, безвартісну, хотів о. Юзвяк її порубати та спалити (вона з дерева), — однак о. Рабій, оглянувши її, казав відновити, відлякерувати, та вмістив на ганку входу, де знаходиться досі.

¹⁸⁾ Цей сам Яблоновський вималював тоді портрет радника Михайла Качковського в мундурі судового радника. Маляреві позував особисто Качковський і це є одинокий вірний його портрет. Цей портрет жертвував рад. Качковський тодішньому парохові. Потому дістався портрет до родини Несторовичів, а від них до родини о. Ф. Рабія, який дарував портрет музеєві „Бойківщина“, в Самборі. Існує ще другий портрет М. Качковського, що був у захристії самбірської церкви. Цей другий портрет єпископ Чехович дозволив передати о. Ф. Рабієві до руського касина в Самборі.

¹⁹⁾ В церкві в головній наві по правому боці є вмурована таблиця з білого мармору з написом: Вічная память Петронелі Реваковичь благотительці церкви самборской. ур. з VIII. 1823 † 17 I. 1893.

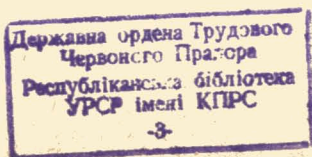

Коли Самбір зачав щораз більше розростатися, церква була за мала, не могла помістити у свійому нутрі мас вірних, не лише в відпусти й неділі, але й у звичайні дні. По смерті пароха о. Щавінського в 1907 р., обняв нарохію дня 1 V. 1908 р. о. Франц Рабій. Крім інших будівель — про це буде пізніше мова — приступив він до розширення церкви в цей спосіб, що, добудував по боках церкви дві бічні нави, які церкву дуже значно побільшили. Також у 1912 р. завів о. Рабій електричне освітлення церкви.

Так стояла церква до 1935 р. Вправді вже в 1934 р. розпочав малювати презвітерію церкви о. І. Федевич, але ціла церква вимагала відмальовання. Чорна, запорошена й закіпчена святиня, зі старою — нерівною камяною долівкою, робила сумне й понуре вражіння. Щойно в 1935 р. о. Ю. Плешкевич приступив до відновлення церкви. Узглядняючи мистецьку вартість стінних малюнків Устіяновича, їх залишено, тільки законсервовано й відновлено. А було це конче потрібне, тому що мальовило зачало відлупуватися та відпадати. В цей спосіб уратовано добре, вартісне мальовило, а намальовано нову орнаментуку церкви. Ті праці виконав Володимир Запорізький, емігрант із Великої України. Відновлено також золочення іконостаса й залізни хрести на церкві. В 1936 р. уложено нову долівку. На стару, знищену, камяну наложено нову, з шамотових плиток.

Підчас укладання долівки отворено підземелля самбірської церкви, які находяться під головним вівтарем у передній часті церкви. В підземеллях находяться тлінні останки пок. І. Комарницького, його дружини Олени та дочки, також єпископа Атаназія Шептицького, що помер дня 8 III. 1777 р. в Страшевичах біля Самбора.²⁰⁾ Коли отворено підземелля самбірської церкви дня 3 VIII. 1936 р., та переведено комісійно досліди над ними, появилися в пресі різні фантастичні описи про найдені там скарби. За польською пресою повторила це українська преса; посипалися різні справоздання та статті („Wiek Nowy“ ч. 10572 з д. 26 VIII. 1936, „Діло“ 26 VIII. ч. 191, „Ilustr. Kurjer Codzienny“ з д. 27 VIII., „Новий Час“ з 27 VIII., „Діло“ 27 VIII, „Діло“ 28 VIII, „Укр. Бескид“ 6 IX, „Новий Час“ 16 IX, „Новий Час“ 3 X. — все з 1936 р.).

²⁰⁾ А. Добрянскій: Зоря Галицка з 1860 р. Ст. 354. В описі багато похибок.

2626705

Тому що не всі в часописах подані вістки відповідають фактичному станові речі, подаю в „Додатку“ відпис протоколів всіх праць, науково—дослідних робіт у підземеллях самбірської церкви. Додати тут мушу це, що розкинені по цілій долівці в другій кімнаті кости найдено при розкопуванні фундаментів у 1865 та 1912 р. З їх уложення видно, що їх вкидувано через вікно до нутра. Мушу зазначити це, що коли б тлінні останки похоронених у другім підземеллю мали які прикраси на собі, то тоді могли забрати їх робітники, заняті при перебудові. ²¹⁾ Тепер обі крипти потинковані, мають бетонову долівку. Один вхід огорожений балюстрадою, провадить до підземель з нутра церкви; є він у тому місці, де стоїть звичайно тетрапод. Вихід по сходах, перероблений з вікна, провадить назовні церкви. Перша крипта є перероблена на каплицю, в другій мають стати домовини родини Комарницьких та еп. А. Шептицького. ²²⁾

Існування тих підземель, та що вони криють, не було жадною тайною. Згадує про це Добрянський, Площанський, Будзиновський. Маємо згадки в шематизмах перемиської єпархії з 1836 р. (ст. 83), з 1838 р. (ст. 103). Був у них о. Рабій, ²³⁾ котрий хотів їх зробити доступними для громадянства. Думку

²¹⁾ Після оповідання попередніх парохів, о. Ф. Рабія та його тесть о. Несторовича, давнішими часами отвір до підземель був закритий легко камінною плитою. Через цей отвір до підземелля за о. Лаврівського мали дістатися злодії та обкрасти похоронених фундагорів та еп. Шептицького. З грудей І. Комарницького мали здерти якийсь золотий медаліон, а еп. Шептицькому взяти з рук хрест. По справдженню цієї крадежі, казав о. Лаврівський вхід до підземелля замурувати. (Після інформацій др. Ю. Рабія).

²²⁾ В метриці хрещення, вінчань і померших самбірської церкви Том II., знаходиться на першій стороні під 1777 роком слідує замітка: Hoc anno Athanasius Szeptycky Episcopus Premisliensis sepultus est in Ecclesia.

²³⁾ Коли в 1912 р. о. Рабій перероблював та добудовував церкву, казав також у презвітерії вибити нижу, щоби вставити фотель для священника вчасі Служби Божої. Коли робітники зачали вибивати цеглу при підлозі, відірвалося кілька цегол та впало в долину, до підземелля. Через цей отвір увійшла там комісія, зложена з о. Ф. Рабія, проф. М. Лашкевича, др. Юліяна Рабія й інших двох осіб. Ствердили вони такий стан, як послідня комісія в 1936 р. Др. Ю. Рабій, що нині це подає, зазначає, що домовини були зверху ушкоджені, як би розбиті. По ствердженню того, о. Рабій казав цей отвір замурувати. Бічні вікна були замурувані в 1865 р. підчас перебудовок М. Качковського.

в діло перевів о. Ю. Плешкевич, що крім відмалювання церкви є його великою заслугою. Відкриття тих підземель додає самбірській церкві історичного значіння та вказує на її минуле. Кошти ремонту нутра церкви виносили біля 15.000 зол. Ту квоту зумів о. Плешкевич видобути зі складок самбірських українців, завдяки своїй невтомній праці та енергії.²⁴⁾

Мушу тут згадати про портрети І. Комарницького та його дружини Олени. Вони знаходяться в захристії церкви, а їх копії в музею „Бойківщина“. На портреті І. Комарницького з боку маємо напис: *Ntus Ano 1677. Vivit Annos 65 Mortuus Ano 1742 Die 25 Decembris*. Як бачимо, маємо на портреті дату уродження й смерти. Є можливе, що портрети — згідно портрет І. Комарницького, є копією з іншого портрету по його смерті, а можливо, що дату уродження й смерти дописано пізніше. Передтим, заки о. Рабій обняв парохію, ті портрети лежали в дзвіниці межі безвартісним сміттям; щойно о. Рабій казав видобути їх та помістити в захристії, де знаходяться до сьогодні.

Згадати ще належить про кілька документів, що відносяться до самбірської церкви, а яких реєстри маємо в консігнації з 1834 р. Один з них з 1759 р. з Риму. Він стверджує автентичність мощів св. Валентина, які знаходяться в самбірській церкві. Книга, в якій є опис та протоколи чудес Ікони Пресв. Діви Марії в самбірській церкві, має на кінці лист єпископа Устрицького з д. 3 XII. 1727 р., яким єпископ стверджує автентичність чудес. Цю книгу переховує парох. уряд у Самборі.

Важним є також документ еп. Івана Снігурського, з д. 24 V. 1830 р., виданий у Перемишлі, в якому назначується відпуст у самбірській церкві на день Господнього Стрітіння.

Як відомо, обов'язок ведення метрикальних книг датується у нас від часу обняття Галичини австрійською владою. Однак у багатьох наших церквах, не лише по містах, але й по селах, головню шляхетських, ведено метрикальні книги, —

²⁴⁾ Під входом до церкви й головною навою є також здається підземелля. Від східної сторони церкви видко закратовате вікно, однак воно так всередині засипане, що нічого не можна побачити. Де вхід до цих підземель трудно догадатися. Найкраще було би відмурувати друге вікно, через яке можна би дістатися до середини. Про це, що в тих підземеллях, оповідають різно; — відкриття їх виявить доперва правду.

що так скажу — для власного вжитку, вже далеко скоріше, як цього вимагав закон. У самбірській церкві доховалися метрикальні книги від 1733 р.; проваджені були в українській мові.

Рим також інтересувався самбірською церквою. І так маємо документ з 1761 р., в якому єпископ Онуфрій Шумлянський висилає до Риму опис своєї дієцезії. В нім посвячує багато місця описові та історії самбірської церкви.

В самбірській церкві є кілька вартісних стінних образів та пам'яткових таблиць. Крім вище згаданої таблиці Петронелі Реваковичевої маємо ще таблицю з чорного мармору, з правої сторони в головній наві, з написом: Лев Антонович Щавінській крилошанин почетний шамбелян його Святости Папи римського совѣтник еп. консист. синодальний іспитователъ парох в Самборѣ 1843+1907.

В головнім вівтарі, по боках Чудотворної Ікони Пресв. Діви Марії є на ліво образ Матері Божої, на право образ Матері Божої в окруженні ангелів. У головній наві по правім боці є образ мальований на стіні. В долині підпис маляра: А. Скрутко 1895 р. По противній стороні також образ його кисти.

В середині головної нави по правім боці св. Андрій на київській горі, по лівім боці хрещення Руси. Оба стінні образи малював К. Устіянович. У копулі чотири євангелисти, а над ними в самій горі копулі Ісус Христос на Оливній горі. Малював Володимир Запорізький 1935 р.

В лівій наві (старій) над дверми до каплиці знаходиться стінний образ „Розп'яття“. Малював у 1935 р. В. Запорізький. У вівтарі є образ св. Миколая, мальований через Устіяновича. В лівій наві (добудівці) є стінні образи св. Ольги й св. Володимира Великого.

По правім боці в бічній (старій) наві в вівтарі „Успенія Пресв. Богородиці“, малював Устіянович. На стіні, над дверми до захристії „Зняття з хреста“, кисти В. Запорізького. В бічній правій наві (добудівці) в вівтарі є „Роздество Богородиці“, а по обох боках стінні образи, — дві постаті. Мушу виразно зазначити, що всі ці образи — крім Чудотворної Ікони, це копії різних малярів. Нема між ними ні одного оригіналу. В захристії є образ на полотні князя Льва з написом у горі: Лев князь галицький основник Льві града Р. Б. 1270.

По другій стороні образу напис: *Ioannes equus de Tovarnicki donavit a. 1864.* Підпис маляра нечиткий. Образ, що представляє якогось лицаря, кисти Яблонівського, з його підписом. Про портрети Комарницьких була мова вище. Інші образи меншої мистецької, чи історичної вартости.

В захристії знаходиться дерев'яна скриня, сильно окута, о вимірах $1.00 \times 1.10 \times 0.80$ м. з написом білою фарбою: „*Kassa bractwa cerkwi kat. samborskiey*“.

Назовні церкви є чорна мармурна пропам'ятна таблиця з написом: „Пам'яті о. Маркіяна Шашкевича, першого народнього співака — поета і воскресителя галицької України — Руси, 1811—1911. Українські Товариства в Самборі.“

Коли вимуровано дзвіницю біля церкви, на це не маємо жадних записок. Все здається промовляє за тим, що її вибудував рівночасно з церквою Ілля Комарницький. На це вказує матеріял, з якого її збудовано. Нижчі її части є збудовані з цегли тих самих вимірів, з якої є збудована церква. Далше в дзвіниці є досі дзвін з XVII. в., отже з часу, коли була ще дерев'яна церква й дерев'яна дзвіниця. По розібранню дерев'яної церкви й дзвіниці, цей дзвін мусів знайти поміщення в новій, тепер існуючій.

Перші записки про дзвіницю находимо в док. з 1814 р., „*Specyfikacya wszelkich realności i praw*“. З документу того бачимо, що: „дзвіниця була мурована, в добрім стані, крита гонтами“. Актом з д. 19 III. 1838 р., парох, на побажання магістрату, щоби піднести вище дзвони у дзвіниці, тому що в разі пожежі не чути їх голосу в дальше положених місцях, відповідає, що не може змінити конструкції дзвіниці. Немає також і гаранції, що при переносенні дзвонів вони не зіб'ються, а на переливання їх не має грошей. (Гр. кат. уряд парох.).

Маємо дальше згадку про дзвіницю в „*Inventarium*“ з 1845 р., де зазначено, що є мурована дзвіниця, крита гонтами. В такому стані була до 1893 р. Тоді при нагоді відновлювання церкви й покриття її дахівкою, покрито також і дах дзвіниці. В 1908 р. о. Франц Рабій розібрав парохіяльний дім, як такий, що не надавався більше на мешкання. Цеглу з того дому вжив до піднесення дзвіниці о одну кондигнацію. При тій нагоді розібрав цілковито дах, покритий

дахівкою в 1893 р., а то тому, що був цілком хибно збудований під акустичним оглядом. Піднесена й ново покрита дзвіниця знаходиться в такому стані до нинішнього дня.

Самбірська церква мала на своїй дзвіниці чотири дзвони, які описав Площанський у своїй праці „Самборъ въ Галиціи“ з 1885 р. Він подає, що дзвони були середньої величини та мали слідуєчі написи:

- 1) Сей звонъ созданъ бысть до мѣста Самбора за стараніємъ всего братства Самборского до храму Рождества Пресвятой Дѣви року Божія 1677 мѣсяця Мая 13.
- 2) Созданъ звонъ zde Афтанасій Уляничъ за Епископа Пар. и крыл. Феодора Винея року 1831.
- 3). Jesus Nasarenius Rex Judaeorum 1779.
- 4). Року 1731. ²⁵⁾

Вчасі світової війни австрійська влада сконфіскувала дзвони а зівстав тільки один з 1677 р. Щойно в 1927 р. посвячено дня 12 VII. другий дзвін, який закупив зі складок о. Ф. Рабій. Ціна дзвона виносила 1956.94 зол. Відносні документи, рахунки, світліни й т. п., знаходяться в архіві музею „Бойківщина“.

Партер дзвіниці переробив о. Рабій на кімнату й її призначив на льокаль читальні „Просвіта“, якої був головою через цілий час, будучи парохом самбірської церкви.

Найважніші записки про парохіяльний будинок стрічаємо в „специфікації“ з 1814 р. Під ч. 3 маємо згадку, що парохіяльний дім, дерев'яний, вибудував у 1776 р. на кладбищі перед церквою о. Онуфрій Пукалінський. Цей дім стояв до 1820 р. В тім році його розібрано, а на його місці станув новий, мурований. Описи старого, дерев'яного будинку, маємо в інвентарах з 1796, 1814 і 1816 р., а в кожному з тих інвентарів є замітка, що будинок знищений та нездатний до вжитку. В музею „Бойківщина“ знаходиться плян цього будинку, виконаний перед його розібранням.

У 1820 р. за пароха Германовича розібрано цей дерев'яний будинок, а вимуровано новий. Докладний його опис знаходимо в „Inventarium“ з 1845 р. Від самого початку будова була дуже лихо виконана. Вже парох о. Лаврівський у по-

²⁵⁾ Дати означені на дзвонах були старослов'янськими знаками, крім поданого ч. 3.

ловині XIX. в. робив заходи, щоби парохіяльний дім відновити, або перебудувати. Маємо з 2 II. 1849 р. запрошення о. Лаврівського на засідання комітету в справі конкуренції. Дня 17 XI. 1849 р. жадають власті предложення побажань пароха в справі перебудови приходства. Ті заходи о. Лаврівського залишилися однак без успіху, а дім стояв не перебудований даліше. Парохіяльний дім був окружений як твердиня високим муром, робив немиле вражіння. Вкінці дійшло до того, що о. Щавінський не міг мешкати в парохіяльнім домі, лиш мешкав при вул. Бернардинській ч. 2., а за мешкання його платила чинш влада. На приходстві мали свої робітні столяр і швець, а на подвірю в торгові дні задержувались фіри з довколишніх сіл.

Коли по смерті о. Щавінського обняв парохію в 1908 р. о. Франц Рабій, приступив негайно до будови парохіяльного дому. По узисканню від влади дозволу на конкуренцію, оголосив, що кожний хто має зложити гроші на будову дістане в „Залічковій касі“ позичку. О. Рабій, ще передтим, заки став парохом, був катехетом у Самборі, та був директором цієї інституції. Він давав тим петентам навіть дещо більші позички, як потреба їм було на конкуренцію. А що наш міщанин та передміщанин все потребує грошей, тому спішив вихіснувати нагоду, брав позичку, з якої негайно часть складав на будову. Томуго о. Рабій зібрав до місяця гроші, потрібні на будову парохіяльного дому, в якому замешкав вже в 1909 р.

На тім однак цей працювитий і енергійний чоловік не зупинився. Рівночасно з будовою парохіяльного дому будує вікарівку та дяківку. Коло церкви, де о. Рабій вибудував вікарівку, було давніше кладбище, а тоді та площа була не вживана. Сотрудники не мали де мешкати — мусіли мешкати за чиншом у місті. По викінченню будови вікарівки, збудував о. Рабій в 1912 р. коло неї сповідальниці, та загородив зад вікарівки. При вул. Огородовій, нині Голувки ч. 8., вибудував дяківку та заінтабулював на церкву в Самборі.

Рівночасно, як голова комітету, до якого належали о. Юзвяк як сотрудник, о. Новак лат. парох, а зі сторони магістрату проф. М. Лашкевич, — будує на бісківському кладбищі богослужібну каплицю з 50 криптами в підземеллі. Цю будову перевів зі складок.

Як знаємо, біля церкви була площа, яку церкві подарував І. Комарницький. Ця площа була не забудована. Місто вже раз цю площу церкві забрало ізза невиповнення формальностей, і щойно по довгих переговорах віддало. Вчасі празників розкладали на ній перекупні свої буди й страгани, а за це платили від страгана парохів по 1 кор. Це насунуло о. Рабієві думку, що ту площу можна би краще використати, якщо побудується базарі. Дня 7 жовтня 1907 р. ч. 7070/10 єпископська консисторія в Перемишлі затверджує контракт найму цієї площі, а намісництво до ч. XI. а 2344/4 з д. 17 XI. 1910 цей контракт затверджує. На підставі другого контракту з дня 29 III. 1911 р. з властителем цегольні Саламоном Медлінгером, винаняв о. Рабій йому площу на 13 літ з тим, що на ній Медлінгер побудує базарі. Через 13 літ буде Медлінгер побирав для себе з них чинші, а по 13 літах базарі перейдуть на власність самбірської церкви. Тому що Медлінгер не мав грошей, позичив йому о. Рабій 8000 кор., які мав зложені в Залічковій Касі. Були це гроші дружини о. Рабія зі спродажі її реальности при вул. Коперника. В 1911 р. зачав С. Медлінгер будову, а восені 1912 р. укінчив її, та побирав від базарів чинші лише за два роки, т. є до вибуху світової війни в 1914 р., в якому виїхав до Відня, де на стало осів. Тому що Медлінгер не віддав позичених 8000 кор. та не виконав ще других зобовязань, о. Рабій відібрав йому заряд базарами й вони приносять тепер значний дохід гр. кат. самбірським парохам. ²⁶⁾

Не від речі буде подати ще прізвища знаних нам самбірських парохів. Шематизми перемиської єпархії почали появлятися шойно від 1812 р., томуто легко в них знайти прізвища парохів самбірської церкви від того часу. Тяжче

²⁶⁾ Крім цих пропамятних праць для добра церкви, працював о. Рабій і для добра українського громадянства в Самборі. Будує дім, в якому міститься нині „Українська Бесіда“. Купує від „Ризниці“ дім для „Української Захоронки“ при церковній площі ч. 12. Разом з о. Ріпецьким купує від адвоката др. Віца парцелю, на якій буде „Ризниця“. Був членом комітету будови дому „Народної Торговлі“ в Самборі й т. д. Трудно про все згадати, де працював і що зробив для добра церкви й громадянства. Ніюдин попередній самбірський парох не зоставив по собі тільки матеріяльних надбань, скільки о. Рабій, чим заслужив собі на тривалу память у самбірських українців.

подати прізвища парохів перед тим часом. Мусимо їх шукати в старих актах, документах, та метриках. На жаль, знаходимо часто тільки імена, без прізвищ.

Біля 1717 р. був парохом о. Теодор Журавський, в першій половині XVIII в. о. Константин Карнович, коло 1770 р. о. Онуфрій Пукалінський, коло 1771 р. о. Григорій Яворський, в 1778 р. о. Петро Холевчинський, біля 1792 р. о. Михайло Літинський, з кінцем XVIII. а початком XIX. в. о. Семен Буцаковський. Від 1828 р. о. Петро Германович, у 1833 р. адміністратор о. Михайло Бачинський, у 1834 р. о. Андрій Петрасевич, у 1836—1837 адміністратор о. Іван Дуткевич, від 1840 до 1848 р. о. Антін Ревакович, від 1849—1873 р. о. Йосиф Лаврецький, від 1875 до 1896 р. о. Александер Несторович, від 1897 до 1907 р. о. Лев Щавінський, від 1908 до 1930 р. о. Франц Рабій, від 1930 до 1934 р. адміністратор о. Ілля Федевич, а від 1934 р. о. Юліян Плешкевич.

Скількість душ змінялася, залежно від різних обставин. Назагал однак стверджується від 1828 р. повільний, однак сталий приріст. І так: у 1828 р. — 1497 душ, 1830 р. — 2532, 1849 р. — 3498, 1837 р. — 4385, 1863 р. — 3381, 1870 р. — 3417, 1881 р. — 3758, 1883 р. — 3647, 1889 р. — 4077, 1891 р. — 3944, 1897 р. — 4358, 1900 р. — 3932, 1913 р. — 5979, 1918 р. — 4979, 1930 р. — 5370.

Матеріяли.

1.

1553. Травень 16. Варшава.

Бона, королева Польщі, потверджує самбірським міщанам їх привілеї. Заказує русинам купувати доми. Вільно їм мешкати тільки при Руській вулиці. Заказує будувати церкву та виконувати ремесло.

Ор. Державний архів. Деп. Самб. С. 146. Паперовий документ, дві картки фолію, добре захований. Витисненої печаті нема, — відлетіла.

Вид. Dodatek do Gaz. lwow. Lwów, 1873, III. 189—190. Площанській: Самборъ въ Галиціи. Львовъ, 1885. ст. 19.

Дерфлерівна: Materjały do hist. M. Sambora. ст. 58.

Згад. Słow. Geogr. X. 228, 231.

Ув. Регест. А. Дерфлерівна.

2.

1553. Травень 27. Краків.

Жигмонт Август польський король, відкликує дозвіл даний русинам, що мешкають у Самборі, на будову в місті церкви Пресв. Диви Марії ізза спротиву королевої Бони, тенетарійки самбірського староства. Вільно їм задержати до теперішню церкву поза мурами міста. Не вільно їм купувати домів поза вулицею, яку тепер замешкують, не вільно займатися ремеслом без дозволу цехів.

Ор. Корпорація самб. міщан. Пергамен 504 x 166 x 75 см. дуже добре збережений. Велика коронна печать добре захована. Висить вона на червоно-зеленім, шовковім шнурку.

Коп. Магістрат міста Самбора Priv. Civ. Sambor ст. 30-31.

Рег. Matr. Regn. Pol. Sum. V. 103, ч. 1620.

Дерфлерівна А. Mat. do hist. M. Samb. ст. 58.

Згад. Słow. Geogr. X. ст. 228.

3.

1553. Листопад 23. Варшава.

Бона, польська королева, подає до відома, що не може звільнити самбірських міщан від обов'язку сплачення довгу. Свій дозвіл, даний перемиському Владиці на вибудовання церкви в Самборі, оправдує тим, що це корисне для міста, то-

му що за це Владика зобов'язався вибудувати частъ міського муру.

- Ор. Держ. Архив. Деп. Самбір С. 147.
 Коп. Mat. m. Samb. Priv. Civ. Samb. ст. 20.
 Вид. Площанскій: Самборъ въ Галиціи. ст. 20.
 Dodatek do Gaz. lwow. 1872. III. 190.
 Екст. Кучера А. ор. cit. 145, 146.
 Згад. St. G. X. 231.
 Щетельська-Гринбертова: Staromiejskie, ст. 162.
 Дерфлерівна: Mat. do hist. M. Samb. ст. 59.

4.

1554. Січень 20.

Варшава.

Бона, польська королева зізволяє перемиському й самбірському Владиці Антонові Радилловському вибудувати в Самборі церкву Пресв. Діви Марії. Під будову призначає два городи, які звільняє зі всіх міських тягарів. За це зобов'язується Владика вибудувати коло церкви частъ міського муру з баштою.

- Ор. Незнаний.
 Тг. Жигмонта Августа, виданий на соймї в Люблінї 13. марта 1554.
 Урядова копія з кінця XVIII. в. (Die 6 Januarii 1785). Музей „Бойківщина“.
 Урядова копія (Leopol. 1. Januarii 1815) Муз. Бой.
 Неурядова копія з XIX. в. Муз Бой.
 Урядова копія з XVIII. в. Національний Музей.
 Згад. Добрянскій А: Зоря галицкая яко альбумъ 1860 р. ст. 351.
 Площанскій: Самборъ въ Галиціи. ст. 20, 23.
 St. Geogr. X. 228, 229.
 Будзиновський: Kronika miasta Sambora ст. 20.
 Схиматісмъ всего клира епар. перем. 1879 р.
 Вѣстникъ, Вѣдинъ 1850 р. ст. 271.
 Дерфлерівна: Mater. do hist. M. Sambora.
 Добрянскій: Исторія епископовъ. ст. 55.

5.

1554. Березень 13.

Люблін, на соймї.

Жигмонт Август передає й затверджує привілей королевої Бони, виставлений у Варшаві дня 20. січня 1554 р.

- Ор. Незнаний.
 Коп. Магістрат м. Самбора: Priv. Civ. Samb. ст. 303-305.
 Урядова копія (6 Januarii 1785) Муз. Бой.
 Згад. Будзиновський: Kronika miasta Sambora ст. 59.

Площанській: Самборъ въ Галиціи ст. 9.

Дерфлерівна: Mater. do hist. Miasta Sambora ст. 59.

Sl. Geogr. X. 228, 229.

Щегельська-Гринбергова ст. 162.

Ув. Регест. А. Дерфлерівна.

6.

1554. Травня 20.

Самбір.

Самбірські міщане зізволяють Владиці Радилівському вибудувати на міському ґрунті цегольню, в якій випалювано би цеглу на будову міського муру. За вибудування часті муру одержав Владика А. Радилівський від королевої Бони зізволень на будову церкви в Самборі.

Ор. Незнаний.

Коп. Магістрат м. Самбора. Priv. Civ. Samb. — ст. 277.

Ув. Зрегест. А. Дерфлерівна.

7.

1554. Липня 8.

Варшава.

Королева Бона запевнює самбірським міщанам опіку перед утиском шляхти. Владиці заборонює будувати церкву, доки не виповнить зобов'язання що до будови часті укріпленя міста.

Ор. Незнаний.

Коп. Маг. м. Самбора, Priv. Civ. Samb. ст. 19—20.

Ув. Рег. А. Дерфлерівна.

8.

1558. Грудня 21.

Краків.

Жигмонт Август переносить і затверджує купно дому Влад. А. Радилівського з дати Перемишль, 10 травня 1855.

Ор. Незнаний.

Коп. Маг. м. Самбора. Priv. Civ. Samb. ст. 303—305.

Урядова копія з кінця XVIII. в. Муз. Бой.

Урядова копія з XVIII. в. Муз. Бой.

Згад. Площанській: Самборъ въ Галиціи. ст. 23.

Дерфл. Mat. do hist. M. Sambora.

9.

1564. Квітень 22.

Варшава.

Жигмонт Август позволяє Влад. А. Радилівському на будову церкви Пресв. Діви Марії в Самборі. Зізволяє ремі-

сникам вести ремесло, оснувати свій цех і продавати свої вироби в місті.

Ор. Незнаний.

Коп. Урядова копія з кінця XVIII. в. Муз. Бой.

Урядова копія з кінця XVIII. в. Муз. Бой.

Неурядова копія. Муз. Бой.

Урядова копія з XIX. в. Муз. Бой.

Урядова копія з 1760 р. Нац. Муз.

Згад. Добрянській: Зоря галицькая яко альбумъ 1860 р. ст. 352.

Площанській: Самборъ въ Галици. ст. 23.

St. Geogr. X, 228.

Дерфлерівна. Mat. do hist. M. Sambora.

10.

1570. Травень 18.

Варшава.

Жигмонт Август затверджує привілей Бони, який вона видала, Варшава, 20 січня 1554 р. На підставі того документу надала Бона Радилівському город на передмістю Самбора, по Адамі Серні, т. зв. „Серненський“. За це мав він платити річного чиншу 1 зл. п.

Ор. Незнаний.

Коп. Урядова копія з кінця XVIII. в. Муз. Бой.

Копія неурядова. Муз. Бой.

Магістрат м. Самбора. Priv. Civ. Samb. ст. 299—300.

Згад. Площанській: Самборъ въ Галици. ст. 29.

Дерфлерівна: Mater. do hist. M. Sambora.

11.

1570. Листопад 14.

Перемишль.

Позов земського перемиського суду проти Владики А. Радилівського в справі коштів програного процесу з бурмістром, „райцями“ та громадою Самбора.

Ор. Незнаний.

Коп. Магістр. м. Самбора. Priv. Civit. Samb. ст. 35—36.

Ув. Рег. А. Дерфлерівна.

12.

1570.

В процесі з Владикою А. Радилівським, який розпочався в 1568 р., в справі юрисдикції та податків з самбірських церковних ґрунтів, одержала самбірська громада в 1570 р. у Варшаві вирок на свою користь.

Ор. Незнаний.
Рег. Маг. м. Самбора. Priv. Civ. Samb.

13.

1581. Лютня 26.

Варшава.

Степан Баторій потверджує перемиському й самбірському Владиці „серненський“ город, який є на передмістю Самбора. Цей город дав уже Жигмонт Август за річним чиншом 1 зол.

Ор. Незнаний.
Коп. Урядова копія з 1785 р. Муз. Бой.
Копія неурядова. Муз. Бой.
Згад. Площанській: Самборъ въ Галиціи. ст. 23.
Дерфлерівна: Materjały do hist. M. Sambora.

14.

1584. Березень 26.

Вильно.

Степан Баторій взиває під свій суд бурмістра й „райців“ Самбора на скаргу А. Радилівського. Мали вони накладати на дома його неналежні тягарі.

Ор. Незнаний.
Коп. Держ. Архів В. 227 ст. 27—28.
Ув. Регест. А. Дерфлерівна.

15.

1604. Квітень 8.

Краків.

Жигмонт III. поручає самбірському старості Юрієві Мнішхові рішити спір межи бурмістром і „райцями“, а Владикою Михайлом Копистинським у справі збудовання частини міського муру коло церкви в Самборі, відповідно до привілею королевої Бони.

Ор. Незнаний.
Коп. Маг. м. Самбора. Priv. Civit. Samb. ст. 42—43.
Ув. Регест. А. Дерфлерівна.

16.

1617. Лютень 4.

Краків.

Жигмонт. III., у процесі самбірських міщан з Владикою М. Копистинським за якісь ґрунти в Самборі, визначає комісарів, латинських священиків Мешковського й Запольського.

Ор. Держ. Арх. Деп. Самбір. С. 154.
Ув. Регест. А. Дерфлерівна.

17.

1634. Серпень 25.

Радловичі.

Радловський Іван, син Степана, надає самбірській церкві ґрунт „На залинках“ як фонд на Службу Божу за душу померших його родичів.

Ор. Незнаний.

Коп. Неурядова копія Муз. Бой.

Згад. Площанській: Самборъ въ Галиціи ст. 23.

18.

1640. Березня 30.

Самбір.

Радловський Степан дарує для церкви ґрунт з тим, що половина доходу з нього піде на цілі шпиталю при церкві, а друга половина для пароха.

Ор. Незнаний.

Коп. Неурядова копія з XIX. в. Муз. Бой.

Уряд парох. у Самборі.

Згад. Площанській: Самборъ въ Галиціи.

19.

1680. Вересень 30.

Самбір.

Король Ян III. Собіський затверджує костелові й церкві скіпчину.

Ор. Незнаний.

Коп. Держ. Арх. депозит самб. В. 233 ст. 294-295

Також 280, ст. 57.

Архів рим.-кат. Дієцезії в Перемишлі Кн. 157, ст. 56.

Згад. Słow. Geogr. X. ст. 239.

„Inventarium der gr. kat. Kirche in Sambor“ з 1816 р.
Муз. Бой.

20.

1697. Грудня 17.

Август II. затверджує привілей, наданий через Яна III. Собіського в 1695 р. Після того привілею зрівнюється права „ritus graecus“ з правами „ritus romanus“. Є довільність вибору єпископа.

Август II. додає, що „ritus graecus“ може сповнювати уряд бурмістра, лавників та цехмайстра.

Ор. Незнаний.

Коп. Неурядова копія з кінця XVIII. в. гр. кат. уряд парох.
Самбір.

Неуряд. коп. Муз. Бой.
Згад. Будзиновський: „Kronika Miasta Sambora“ ст. 36.

21.

1712. Вересня 1.

Самбір.

Документ, виданий через Пилипа й Марію Шептицьких, самбірських горожан. Ґрунт свій, положений на передмістю „Дільна“, званий „Худричний“, разом з довгом 600 зл. п., яким цей Ґрунт був обтяжений, записують на самбірську церкву.

Ор. Незнаний.

Коп. Сумар. самб. церк. з 1894 р. Муз. Бой.

Пуб. Площанській: „Самборъ въ Галиціи“ ст. 23.

22.

1715. Липень.

Самбір.

Медицький спродає часть Ґрунту передміщанинові самбірському, на яким була записана дотація для церковного братства.

Ор. Незнаний.

Коп. Витяг із самбірських міських актів гр. кат. парох. уряд, Самбір.

23.

1716. Червень.

Самбір.

Вирок лавничого суду в справі запису Івана Мудрицького в висоті 100 зл. п. на братство самбірської церкви, через брата Івана, Петра Мудрицького, самбірського купця. Лавничий суд засуджує пізаного на заплату капіталу та трилітнього проценту у висоті 8 від ста. Позваний застерігає собі час над цим надуматися.

Ор. Незнаний.

Коп. Гр. кат. уряд парох. Копія урядова.

24.

1717. Травень 28.

Спас.

Присуд єпископа Ієроніма Устрицького. Іван Макулінський і Павло Медицький мають зложити до трьох тижнів по 100 зл. п. на самбірську церкву Пресв. Діви Марії, як запис на Ґрунтах, які дістали в спадку.

Ор. Гр. кат. уряд парох. Самбір.

Коп. Муз. Бой.

25.

1725. Травня 16.

Варшава.

Август II. взиває під свій суд вдовицю по Івані, Елеонору Макулінську й Теодора Ніжанковського, які є членами братства при церкві Пресв. Діви Марії в Самборі, в справі дібр.

Ор. Муз. Бой. Документ паперевий, 33 x 21.
Воскова печатка відпала.

26.

1727. Грудня 3.

Самбір.

Стара книга in folio в окладинках, протягнена шовковою ниткою. В тій книзі є списані різні чуда образа Пресв. Діви Марії, самбірської церкви. До тої книги є долучений пастирський лист перемиського єпископа Ієроніма Устрицького з 3 XII. 1727 р. Тим письмом затверджує правдивість чудес.

Ор. Гр. кат. парох. уряд, Самбір.

27.

1730. Квітня 10.

Самбір.

Федьо Мудрий купив від церковних провізорів ґрунт за 380 зл. п. Цей ґрунт лежить на Дільній, межі ґрунтом Григорія Костюка, а ґрунтом Івана Жуйли. З угодженої суми 380 зл. п. заплатив зараз 180 зл. п., решту 200 зл. п. заасекурував на закупленім ґрунті й зобов'язався від тої суми 200 зл. п. платити процент на самбірську церкву.

Ор. Незнаний.
Коп. Сумар. самб. церк. з 1834 р. Муз. Бой.

28.

1731. Червня 3.

Самбір.

На підставі того документу поляки, що купують ґрунт від русина, мають платити скіпщину руському парохіві.

Ор. Незнаний.
Коп. Самб. маґ. Prev. Civ. Samb.
Сум. самб. церкви з 1834 р. Муз. Бой.
Пуб. Площанській: Самборъ въ Галиціи. Ст. 23.

29.

1743. Лютня 10.

Самбір.

На підставі скрипту, виставленого від себе, позичив Гонц Матій від церковного братства квоту 100 зл. п. Ту пози-

чену суму забезпечив на своїм ґрунті, званім „Адамовський“⁶.
Лежав він межи ґрунтами Франца Зімняка, а ґрунтами Себа-
стіяна Кікеля на самбірськім замістю. Від тої суми зобов'я-
зався платити процент на самбірську церкву.

Ор. Незнаний.

Коп. Сум. самб. церкви з 1834 р. Муз. Бой.

30.

1749. Липня 28.

Самбір.

Повновласть видана кільком делеґатам церковного брат-
ства, як заступникам в обороні прав, які дотепер братству
прислугували.

Ор. Гр. кат. уряд парох. Самбір.

Паперевий документ 19 x 32, добре захований.

Печатка паперова на восковім підкладі.

Коп. Муз. Бой.

31.

1746. Травень 4.

Самбір.

Скраба Войтіх купив від вдовиці Табінової ґрунт, обя-
жений записом Борчких 50 зл. п. Зобов'язався від тої суми
платити процент на самбірську церкву.

Ор. Незнаний.

Коп. Сумар. самб. церкви з 1834 р. Муз. Бой.

32.

1746. Жовтня 21.

Самбір.

Хлопецький Іван і Теодор, браття Хлопецького Миколи,
колишнього дідича дібр Городище, що безпотомно помер,
поділили межи собою спадок по помершому браті. З того
поділу заплатили на самбірську церкву суму 1000 зл. п.

Ор. Незнаний.

Коп. Сум. самб. церк. з 1834 р. Муз. Бой.

Пуб. Площанській: Самборъ въ Галиціи. Ст. 23.

33.

1748. Травень 13.

Самбір.

Лобоз Вавринець купив від Дзідзіцової Янової ґрунт. На
тім ґрунті був запис по Олені Добрянській 100 зл. п. Ту суму
заасекурував на своєму ґрунті й зобов'язався платити від
неї процент до самбірської церкви.

Ор. Незнаний.

Коп. Сумар. самб. церкви з 1834 р. Муз. Бой.

34.

1750. Квітень 15.

Самбір.

Скрабова Катерина записала на самбірську церкву 50 зл. п., яку то суму побрали церковні провізори: Від них позичив ту квоту Іван Пішкевич на довжний скрипт та зобов'язався платити від неї процент на самбірську церкву.

Ор. Незнаний.

Коп. Сумар. самб. церкви з 1834 р. Муз. Бой.

35.

1752. Серпень 25.

Самбір.

На підставі скрипту позичив Мартин Пук у церковних провізорів 50 зл. п. Ту квоту записав для церкви Антін Мітек. Ту суму забезпечив на своєму полі, яке лежало межі полем Томи Мельнаровича, а полем Гната Пука. Тягнулося від гостинця до бісківських границь. Зобов'язався від тої суми платити проценти на церкву.

Ор. Незнаний.

Коп. Сумар. самб. церкви з 1834 р. Муз. Бой.

36.

1753. Червня 16.

Самбір.

Валентій Ярош позичив від церковних провізорів на скрипт 50 зл. п., які записала на церкву Олена Добрянська. Ту суму забезпечив Ярош на своєму полі, та зобов'язався платити процент до самбірської церкви.

Ор. Незнаний.

Коп. Сумар. самб. церкви з 1834 р. Муз. Бой.

37.

1755. Червня 20.

Самбір.

Зімняк Себастьян позичив у церковних провізорів на скрипт 50 зл. п. зі запису Олени Добрянської. Ту суму забезпечив на своєму ґрунті т. зв. „Гомзівка“. З тої суми зобов'язався платити до самбірської церкви процент.

Ор. Незнаний.

Коп. Сумар. самб. церкви з 1834 р. Муз. Бой.

38.

1759. Травня 13.

Рим.

Документ виданий у Римі, через царгородського патріярха на автентичність реліквій св. Валентія з софійського собору, які тепер знаходяться в самбірській церкві.

Ор. Незнаний.

Коп. Сумар. самб. церкви з 1834 р. Муз. Бой.

Публ. Плоцанській: Самборъ въ Галиціи. Ст. 24.

39.

1759. Вересня 29.

Самбір.

Антін Пук позичив на скрипт у церковних провізорів 100 зл. п. Ту суму забезпечив на луці, куплений від Андрія Гонца, та зобов'язався платити від тої суми процент до церкви.

Ор. Незнаний.

Коп. Сумар. самб. церкви з 1834 р. Муз. Бой.

40.

1760. лютря 26.

Самбір.

Міхалевич Станислав одідичив часть городу, зв. „Трачівський“. Цей город лежав за перемиською брамою. Був це спадок по М. Сілецькім. У 1732 р. був на тому городі довг 150 зл. п., яку то суму позичив М. Сілецькому о. Андріясевиц Василь. Міхалевич Станислав, як сукцесор, виставив на суму 150 зл. п. облігаційний скрипт і зобов'язався платити від тої суми проценти до самбірської церкви.

Ор. Незнаний.

Коп. Сумар. самб. церкви з 1834 р. Муз. Бой.

41.

2760. Березня 19.

Самбір.

Кишка Антін позичив на скрипт від церковних провізорів 100 зл. п. Цей довг забезпечений на полі „Лагодівка“. Це поле лежало межі межами Івана Ваната, а Михайла Лагоди, від потока до бісківської границі.

Adnotatio: По смерті Анто́на Кишки переняв по нім спадок Янчик Іван, котрий взяв на себе цей довг дня 20 V. 1791 р. й зобов'язався платити до церкви процент.

Ор. Незнаний.

Коп. Сумар. самб. церкви з 1834 р. Муз. Бой.

42.

1760. Березня 10.

Самбір.

Вирок Антона Сидоровича. Яків Гайбура й Константина Бұзькова мають звернути церковному братству гроші, які позичили у Венігльовського, а цей їх легував братству.

Ор. Незнаний.

Коп. Урядова копія з 1760 р. Ex act. consul. Samb.

Грек. кат. уряд парох. Самбір.

Муз. Бой. Копія неурядова.

43.

1760.

Самбір.

Процес Дмитра Коморовського проти Семена й Олени Білів за уневажнення запису на церкв з тестаменту першої жінки Д. Коморовського.

Ор. Незнаний.

Коп. Урядова копія з XVIII. в. ex Act. Civ. Samb. Гр. кат.

уряд парох. Самбір.

Копія неурядова, Муз. Бой.

44.

1761. Лютня 2.

Самбір.

Самбірський міщанин Ілля Кровінський позичив на облігаційний скрипт 100 зл. п. Рівночасно забезпечив цей капітал на домі, який купив по бл. п. М. Сілецькім. Цей дім лежав межі домами Олекси й Антона Сокетуровичів. Процент від тої суми зобов'язався сплачувати до самбірської церкви.

Ор. Незнаний.

Коп. Сумар. самб. церкви з 1834 р. Муз. Бой.

45.

1761. Лютець 15.

Бабина.

Іван Венігльовський видав леґаційний скрипт, датований Бабина, а затверджений на перемиськім замку. В тому скрипті записав на самбірську церкву 400 зл. п. Ту суму забезпечив на своїх добрах.

Ор. Незнаний.

Коп. Сумар. самб. церкви з 1834 р. Муз. Бой.

46.

1761. Вересня 6.

Самбір.

Браття, Манько Андрій і Іван із Завидівки, позичили

в церковних провізорів на облігаційний скрипт 200 зл. п. Ту суму забезпечили на ґрунті, званім „Лучний“. Від тої суми зобовязалися платити процент до самбірської церкви.

Ор. Незнаний.

Коп. Сумар. самб. церкви з 1834 р. Муз. Бой.

47.

1761. Вересень 29.

Самбір.

Передміщанин Павло Кущак позичив у церковному братстві на довжний скрипт 200 зл. п. Ту суму забезпечив на своєму ґрунті й домі на Завидівці. Процент зобовязався платити до самбірської церкви.

Ор. Незнаний.

Коп. Сумар. самб. церкви з 1834 р. Муз. Бой.

48.

1761.

Перемишль.

Перемиський єпископ Онуфрій Шумлянський вислав до Риму опис перемиської дієцезії. Подає начерк історії самбірської церкви.

Ор. Гр. кат. Капітула в Перемишлі.

Коп. „Перемышлянинъ“ з 1858 р. ст. 124—126.

Публ: Шематисмъ всего клира еп. перемышльскої 1879 г. Добрянскій: Історія єпископовъ, ст. 34.

49.

1762. Лютець 12.

Самбір.

Ставінський Семен позичив на скрипт від церковних провізорів 100 зл. п. Ту суму забезпечив на своєму городі при Ткацькій вулиці. Від цього довгу зобовязався платити до самбірської церкви процент.

Ор. Незнаний.

Коп. Сумар. самб. церк. з 1834 р. Муз. Бой.

50.

1762. Березень 20.

Перемишль.

Перед перемиським городським судом записує єпископ Онуфрій Шумлянський свідок чудес ікони Пресв. Богородиці самбірської церкви, суму 10.000 зл. п., як Бого-служебну фундацію.

Ор. Незнаний.

Коп. Урядова копія з кінця XVIII. в. Муз. Бой.

51.

1763. Квітень 4.

Самбір.

Ворхомбель Микола, самбірський передміщанин позичив на скрипт від церковних провізорів 200 зл. п. Забезпечив ту суму на своїм ґрунті та зобов'язався платити процент до церкви.

Ор. Незнаний.

Коп. Сумар. самб. церкви з 1834 р. Муз. Бой.

52.

1763. Червня 8.

Самбір.

Василь Концевич позичив з легації Григорія Мелеха 100 зл. п. Ту суму забезпечив на своєму ґрунті, положенім коло громадського ґрунту, та ґрунту Іллі Баньки; цей ґрунт тягнувся до львівської дороги. Проценти від тої суми зобов'язався платити до самбірської церкви.

Ор. Незнаний.

Коп. Сумар. самб. церкви з 1834 р. Муз. Бой.

53.

1763. Червень 11.

Самбір.

Вирок міських радних у справі легатів, які надала Комарницька Анна на власність братству Рожд. Пресв. Діви Марії й братству св. Филипа й Анни в Самборі. Цей вирок наказує виплатити ті легати.

Ор. Незнаний.

Коп. Урядова копія з печаткою паперовою самбірського маїстрату. *Ex actis officii Consularis Samboriensis extrahit Joannes Fiałkiewicz Civit. samb. et iudicis Advocat Notaris jurat.* Муз. Бой.

54.

1763. Червня 15.

Корналовичі.

Суд наказує Казимирові Старкові звернути до трьох тижнів процент від сум позичених у братства самбірської й забрамської церкви св. Филипа. Уважає, що капітал є добре забезпечений на його ґрунтах.

Ор. Гр. кат. уряд парох. Самбір.

Коп. Муз. Бой.

55.

1765. Січня 4.

Самбір.

Самбірські передміщане Ісанський Матій і Ісанський Тома позичили на скрипт від церковних провізорів 50 зл. п. Та сума походила з запису Івана Дири. Процент від тої суми зобов'язався платити до самбірської церкви.

Ор. Незнаний.

Коп. Сумар. самб. церкви з 1834 р. Муз. Бой.

56.

1765. Березня 28.

Самбір.

Копистинський Петро позичив від церковних провізорів на облігаційний скрипт 200 зл. п. Та квота походила з запису Маковичевої Анни. Від тої суми зобов'язався платити процент до самбірської церкви.

Ор. Незнаний.

Коп. Сумар. самбір. церк. з 1834 р. Муз. Бой.

57.

1765. Листопад 25.

Самбір.

Іван Калікевич позичив від провізорів на скрипт із запису Анни Ванатової 100 зл. п. Ту суму забезпечив на своєму домі й городі „На обшарку“. Зобов'язався платити з тої суми процент до церкви.

Ор. Незнаний.

Коп. Сумар. самб. церк. з 1834 р. Муз. Бой.

58.

1766. Липня 18.

Самбір.

Тереса Ванулінська записала для самбірської церкви 100 зл. п. Цей капітал був ульокований у Петра Кузилевича, котрий по записах Тереси Ванулінської повинен був зложити капітал і процент до самбірської церкви.

Ор. Незнаний.

Коп. Сумар. самб. церк. з 1834 р. Муз. Бой.

59.

1767. Травня 15.

Самбір.

Тереса Ванулінська віддала до самбірської церкви скрипт на 100 зл. п. Ті гроші мала ульоковані на процент у Петра

Рузикевича. Рузикевич ту квоту забезпечив на половині свого ґрунту, що лежав за міським муром межі межами Кулікевича й Детинського.

Ор. Незнаний.

Коп. Сумар. самб. церкви з 1834 р. Муз. Бой.

60.

1771. Березня 15.

Самбір.

Врубель Войтіх позичив у церковних провізорів на скрипт 50 зл. п. Та сума походила з запису Андрія Каліцінського.

Ор. Незнаний.

Коп. Сумар. самб. церк. з 1834 р. Муз. Бой.

61.

1772. Серпень 25.

Перемишль.

Єпископ Атаназій Шептицький надає самбірську парохію о. Григорієві Яворському.

Ор. Гр. кат. уряд парох. Самбір. Документ друкований 31 x 34 з вільними місцями до виписування прізвища й місцевини. Печать витиснена в папері. Документ добре захований.

62.

1773. Травня 18.

Самбір.

Єпископ Ієронім Устрицький усталює взаємини між самбірським парохом, а церковним братством, та розграничує компетенції пароха та братств.

Ор. Незнаний.

Коп. Урядова копія гр. кат. уряду парох. в Самборі.

63.

1773.

Самбір.

Метрикальна книга Т. I. з 1773 р. Хрестини, вінчання, похорони, писані в українській мові.

Метрикальна книга Т. II. від 1777 р., ведена як попередня. Багато карток бракує.

Метрикальна книга Т. III. з 1784 р.

„ „ Т. IV. з 1785 р.

„ „ Т. V. з 1817 р.

„ „ Т. VI. з 1814 р.

Ор. Гр. кат. уряд. парох. Самбір.

64.

1776. Січня 1.

Самбір.

Василь Комарницький записує скриптом на самбірську церков 1.000 зл. п. Ту суму забезпечує на своїм дідичнім селі Радловичі. Процент від цієї суми мав він та його сукцесори вплачувати до самбірської церкви. За складаний процент мали самбірські парохи відправляти річно 12 служб Божих і 12 парастасів.

Ор. Незнаний.

Коп. Сумар. самбір. церкви з 1834 р. Муз. Бой.

Публ. Площанській: Самборъ въ Галиціи. ст. 24.

65.

1778. Січня 1.

Самбір.

Комарницький Василь позичив дід Петра Холевчинського пароха самбірської церкви на скрипт 570 зл. п. Ту суму записали подружжя Милінські на самбірську церкву.

Ор. Незнаний.

Коп. Сумар. самб. церкви з 1834 р. Муз. Бой.

66.

1790.

Радловичі.

Антін Венільовський повідомляє циркулярний уряд, що Василь Комарницький не є даліше власником Радлович, тому то його запис на церкву 1000 зл. п., яким обтяжено його майно, не може бути виплачений. Подав також, що Василь Комарницький не є даліше власником Висоцька вижнього.

Ор. Муз. Бой.

67.

1792. Серпня 21.

Самбір.

Самбірський парох о. Михайло Літинський записав у тестаменті на самбірську церков 800 зл. п. Та сума є льокована й інтабульована на каменіці Михайла Головкевича, в самбірським ринку. Після патентової скалі ту суму зредуковано на 200 зол. рн. W. W. Від тієї суми платить о. М. Головкевич щороку 1-го березня процент 10 рн. W. W. до самбірської церкви.

Ор. Незнаний.

Коп. Сумар. самб. церкви з 1834 р. Муз. Бой.

Публ. Площанській: Самборъ въ Галиціи. ст. 24.

68.

1793. Квітень 23.

Самбір.

Іван Янчик позичив у о. Антона Курляковського, адміністратора церкви, на скрипт із церковних грошей 50 зл. п. Ту квоту записав на самбірську церкву його батько Янчик Михайло. Ту суму забезпечив на своєму ґрунті.

Ор. Незнаний.

Коп. Сумар. самб. церкви з 1834 р. Муз. Бой.

69.

1793. Серпня 27.

Самбір.

Микола Очаковський позичив від о. Антона Курляковського, адміністратора самбірської парохії з церковних грошей на скрипт 100 зл. п. Цей довг був заінтабульований на реальності Миколи Очаковського під Nr. 22 in libro Contionum Томо III., pag. 254., posit. 230.

Цей дім відкупив від М. Очаковського парох Торчинович о. Лодинський, переняв зобов'язання М. Очаковського й зобов'язався платити процент до самбірської церкви.

Ор. Незнаний.

Коп. Сумар. самб. церкви з 1834 р. Муз. Бой.

70.

1793.

Самбір.

Скрабова Катерина віддала на церкву облігаційний скрипт від Мудрого Іллі на 200 зл. п. Мудрий забезпечив ту суму на своєму ґрунті й зобов'язався платити процент до самбірської церкви.

Ор. Незнаний.

Коп. Сумар. самб. церкви з 1834 р. Муз. Бой.

71.

1796. Лютень 7.

Самбір.

Кордовисько Станислав позичив 50 зл. п. Верхомбель Семен, Іван, Яків, Антін, Разбус Іван і Лобоз Войтіх, всі разом позичили 200 зл. п. Ту суму забезпечили на своїх ґрунтах і зобов'язалися платити процент до самбірської церкви.

Ор. Незнаний.

Коп. Сумар. самб. церкви з 1834 р. Муз. Бой.

72.

1796. Червня 27.

Самбір.

Голомбек Михайло позичив на скрипт у пароха самбірської церкви о. Семена Буцаковського 150 зл. п. На гіпотeku цього довгу записав свій ґрунт і зобов'язався платити процент до самбірської церкви.

Ор. Незнаний.

Коп. Сумар. самбір. церк. з 1834 р. Муз. Бой.

73.

1796. Червня 28.

Самбір.

Кость Михайло позичив на скрипт від о. С. Буцаковського з церковних грошей 50 зол. Та сума походила зі запису пок. Андрія Сидоровича. Забезпечив її на своєму ґрунті й зобов'язався платити проценти до самбірської церкви.

Ор. Незнаний.

Коп. Сумар. самб. церкви з 1834 р. Муз. Бой.

74.

1796. Жовтень 27.

Самбір.

Франц Дотган позичив від о. Буцаковського на скрипт із церковної каси 100 зл. п. Процент зобов'язався платити до самбірської церкви.

Ор. Незнаний.

Коп. Сумар. самб. церкви з 1834 р. Муз. Бой.

75.

1796. Грудня 11.

Самбір.

Мудрий Яценгій позичив від о. Буцаковського на скрипт 50 зл. п. і зобов'язався платити від тієї суми процент до самбірської церкви.

Ор. Незнаний.

Коп. Сумар. самб. церкви з 1834 р. Муз. Бой.

76.

1797. Лютень 12.

Самбір.

Юркевич Іван, Жиляк Войтіх і Багрій Войтіх, як зяті Станислава Вонса, прийняли на себе його довг 100 зл. п. Крім цього дозичили з церковних грошей: Юркевич Іван і Багрій

Войтіх 50 зл. п., а Жилияк Войтіх 50 зл. п. Від тих сум зобов'язалися платити процент до самбірської церкви.

Ор. Незнаний.

Коп. Сумар. самб. церкви з 1834 р. Муз. Бой.

77.

1797. Березня 16.

Самбір.

Соколовський Іван позичив від о. Буцаковського зі запису до церкви св. Филипа на скрипт 100 зл. п. Процент від тієї суми мав платити до самбірської церкви.

Ор. Незнаний.

Коп. Сумар. самб. церкви з 1834 р. Муз. Бой.

78.

1798. Лютець 24.

Самбір.

Пок. Онуфрій Шумлянський, єпископ перемиський мав записати на шпиталь при самбірській церкві 1.000 зл. п.

Парох самбірської церкви, о. Буцаковський відповідає фіскусіві на ревізіції в справі тієї суми, як слідує: Єп. Шумлянський записав у 1766 р. суму 1.000 зл. п. у Гершка Мортковича в Страшевичах, де згаданий Гершко Морткович був арендарем. Через 11 літ, то є до 1777 р. проценти були точно вплачувані. Коли Гершко Морткович помер, його син Мотьо Морткович не одіичив по батькові своїм Гершку жадного маєтку, тому що цілий маєток Гершка казав забрати перемиський єпископ Атаназій Шептицький за тих 1.000 зл. п. Тому то Мотьо перестав вплачувати проценти до самбірської церкви. До фіскуса звернувся о. Буцаковський, щоби за тим капіталом упоминався у Шептицьких у Брухнало, які дідичили майно по єп. А. Шептицькім.

Ор. Незнаний.

Коп. Сумар. самб. церкви з 1834 р. Муз. Бой.

79.

1798. Квітня 12.

Самбір.

Покора Яків із Завідівки приняв на себе довг при купні ґрунту по Василеві Концевичу. Довг виносив 100 зл. п. Покора зобов'язався платити від тієї суми процент до самбірської церкви.

Ор. Незнаний.

Коп. Сумар. самб. церкви з 1834 р. Муз. Бой.

80.

1798. Квітня 14.

Самбір.

Жилякевич Яків із Завидівки, власник дому під ч. 41, видав скрипт реноваційний на 150 зл. п. Та сума здавна мала бути записана на його ґрунті, тому то зобов'язався від неї платити проценти до самбірської церкви.

Ор. Незнаний.

Коп. Сумар. самб. церк. з 1834 р. Муз. Бой.

81.

1798. Квітня 14.

Самбір.

Іваничка Тома, передміщанин з Дільної, власник дому під Ч. конскр. 174, видав реноваційний скрипт на 100 зл. п. Признає, що на його ґрунті був запис 100 зл. п., доконаний через Григорія Іваничку. До цього запису признається й зобов'язується платити процент до самбірської церкви.

Ор. Незнаний.

Коп. Сум. самб. церкви з 1834 р. Муз. Бой.

82.

1798. Квітня 14.

Самбір.

Квяткевич Іван, самбірський міщанин, власник дому в ринку ч. 59, зізнав реноваційним скриптом, що на домі його був від давніх часів церковний довг 100 зл. п. Від тої суми зобов'язався платити процент до самбірської церкви.

Ор. Незнаний.

Коп. Сумар. самб. церкви з 1834 р. Муз. Бой.

83.

1804. Травня 1.

Самбір.

Добрецький Фелікс, самбірський міщанин, власник дому в ринку ч. 32, позичив на скрипт із церковних грошей 200 зл. п.

Ор. Незнаний.

Коп. Сумар. самб. церкви з 1834 р. Муз. Бой.

84.

1807. Листопад 30.

Самбір.

Самбірський міщанин Лапінський Петро позичив у пок. о. Семена Буцаковського, пароха самбірської церкви, на

скрипт із церковних грошей 200 зл. п. Зобов'язався платити до церкви з того капіталу процент.

Ор. Незнаний.

Коп. Сумар. самб. церкви з 1834 р. Муз. Бой.

85.

1808. Березня 8.

Самбір.

Боднар Валентій позичив у пок. о. Буцаковського з церковних грошей на скрипт 100 зл. п. Ті гроші записала Татіяна Скрабова на панахиди. Процент від тієї суми мав Боднар складати до самбірської церкви.

Ор. Незнаний.

Коп. Сумар. самб. церкви з 1834 р. Муз. Бой.

86.

1818.

Після губерніяльного документу з д. 17 вересня 1818 р. до ч. 48225 і інтیمату циркулу з д. 9 жовтня 1818 р. до ч. 10346, позичив Фелікс Возняк із церковних грошей 10.000 зл. п., або після редукції на нову валюту 2.500 ринських В. В. Тому що не платив процентів, мав бути процес за зворот капіталу.

Ор. Незнаний.

Коп. Сумар. самб. церк. з 1834 р. Муз. Бой.

Публ. Площанській: Самборъ въ Галиціи: ст. 24.

87.

1819. Травня 5.

Самбір.

Матій Шиманський позичив на скрипт із церковних грошей 1.000 зл. п. Ту суму переіменовано на 250 ринських В. В. і заінтабульовано на його домі на старій торговиці під ч. конск. 91. Процент виносив 12 ринських В.В. Заплачено їх до 1833 р.

Ор. Муз. Бой.

88.

1821. Серпня 5.

Самбір.

Скарга пароха о. Германовича проти контракту, який у тайні заключили межі собою Олександр Цибульський і Теодор Бодзакевич щодо купна й продажі землі на площі по церкві св. Филипа.

Ор. Незнаний.

Публ. Площанській: Самборъ въ Галиціи ст. 24.

1827. Лютець 2.

Самбір.

При нагоді обняття парохії висилає о. Петро Германович до циркулярного уряду письмо, в яким вичисляє всі браки й злу будову парохіяльного дому, вибудованого в 1820 р.

Ор. Муз. Бой.

1830. Вересня 24.

Перемишль.

Перемиський єпископ Іван Снігурський надає самбірській церкві відпуст на Стрітєння Господнє.

Ор. Незнаний.

Коп. Сумар. самб. церкви з 1834 р. Муз. Бой.

Публ. Площанській: Самборъ въ Галиціи ст. 24.

1848. Січня 18.

Самбір.

Самбірський парох, о. Осип Лаврецький робить заходи в циркулярнім уряді, щоби перевести потрібні напрямки церкви. Висилає їх виказ. Дня 1 IV. 1849 дістає запрошення на засідання до циркулу в тій справі.

Ор. Муз. Бой.

Додаток.

1796 р.

Temporalien-Inventur aus Gelegenheit des bei dem Pfarrn Rithus Graeci zu Sambor sub titulo Nativitatis St. V. Mariae Samborer Kammeral Herschaft Przemisler Dioeces, worüber das Patronat recht den höchsten Oerarium gestehet, quo ad Temporalia intromittirten Pfarrer Hern Symion Buszczakowski.

— — — — —

Beschreibung der Pfarrgebäude.

1) Die Wohnung des Pfarrers sub Nro 84, 1/2 ist von Holz erbaut, und mit Schindeln bedeckt, darunter befinden sich 6 Zimmer, 3 Kammer, 1 Küche, 2 Gemauerte Kamine, 14 Fenster in niederen Rahmen, 13 eichene Thüren, mit dem Beschlag.

Das ganze Haus ist mit eichenen Unterlag untergezogen vom Jahre 1792, in einem guten Stand.

Geräthe ad Fundum Instructum gehörige, sind keine.

2) Ausser dem Umfang des Kirchenhofs ist ein anderer zu diesem Beneficio gehöriger Gebäu, vorinn den Kantor, dann dem Palamarsz oder Sacellang wohnt, dieser ist vom Holz erbaut, unter einem Schindeldach, darinnen befindet sich ein Zimmer, eine Alkove, eine Rauchküchel nebst einer Kammer, darinnen sind 4 Fenster, 6 Ordinäre Thüren, dann ein Ofen, mit einem Kamin, im mittelmässigen Stand Nro 85.

3) Ein extinguirter Benefico S. Philip ist das Wohnhaus, das ad Fundum instructum gehöret, besteht aus einer von Holz erbauten Hauss, mit Schindeln bedekt darinnen befindet sich eine Stube mit einer Alkove, und ein Kammer, ist mit 1 Ordinären Ofen, Kamin, 3 Fenster, 2 Thüren, dann eine Rauchküchel mit einer Kammer, darinnen befindet sich ein Backofen, 2 Fenster, 2 Thüren, in einem schlächten Stand. An dieser Haus ist 1 Pferdestall auf 2 Pferde umbaut. Nro 54.

4) Nebst diesem befindet sich eine Scheune mit 2 Halbt Hören, und einem Fenster unter einem Strohdach in schlechten Stand. Diese Scheune ist bereits von 6 Jahren, altershalber eingestürzt.

5) Dann befinden sich zwei Staluggen sub Nro 8 et Nro 22 jede mit einer Rauchküchel und 1 Kammer samt Strohdach in schlechten Stand. Diese Gebäude gehören ad Fundum Instructum.

6) Nahe beim extinguirten Beneficio S. Philippi wird alte Stalugge unter einem Strohdach, darinnen 2 Eingänge, mit ord. Thüren, 2 Vorhäuser, 2 Stuben, 2 Kammern, und 4 Fenster, daneben mit altem kleinem Stahl mit Strohdach.

7) Neben der Kirche ist ein Platz welcher zu dieser Benefico von dem Edlen Johann Komarnicki legiert worden, der aber bis heute noch unbebaut verblieben ist, voran kein Usus fructus gezogen wird.

8) est ist eben ein gleicher solcher Platz von dem Herrn Loci Ordinario Szeptycki legiert worden, der aber auch noch unbebaut, und ohne Usus fructum ist.

— — — — —
 — — — — —
 — — — — —

Sambor, den 8 July 1796.

Simeon Buszczakowski
 Parochus Eclasiae Graeci Ritus Catholicae.

Specyfikacja

Wszelkich Realności i Praw do Cerkwi Samborkiej pod tytułem Narodzenia N. Maryi P. R. q. w Mieście Samborze w Dekanacie y Cyrkule Samborskim należących.

REALNOŚCI

	Morgi	Sażni
1 Cerkiew pod tytułem Narodzenia N. Maryi P. murowana pod dachem gętowym w dobrym stanie.		
2 Dzwonica murowana gętowym dachem pokryta w dobrym stanie.		
3 Pomieszkanie drewniane w roku 1776-ym przez x. Officyaia Takulińskiego dla Parocha na Cmentarzu przed Cerkwią wystawione, dezolacyi wielkiej podpadające.		
4 Domki na gruncie cerkiewnym na wale przy Cmentarzu z własnego czynszujących się drzewa wystawione.		
5 Na zniesionym beneficium S. Filipa domków Nro z własnego drzewa czynszujących się wystawionych - od tych czynszu rocznego.		
6 W Biskowicach domek przez x. Matogtiwę wystawiony w którym niegdyś diak mieszkał całkiem zniszczowany.		
7 Domek przy Cmentarzu na cerkiewnym Gruncie pod Nrem 83 a konto Cerkwi dla Diaka wystawiony ale ten domek Ferwalteryą Samborską sprzedany został w roku 808-ym.		
8 Staienka drewniana gętami pokryta przy pomieszkaniu parochialnym zostająca dezolacyi podpada.		
9 Ogród do tej Parochii należący sub Nro Typogr. 303.		343 3/6
10 Drugi Ogród sub Nro Typograf. 304. Te dwa ogrody graniczą od Wschodu z Dominikanskim niegdyś gruntem, a teraz kameralnym, od zachodu zaś z drogą na żydowski Blich, na południe z Grzegorzem Stunczakiewiczem, na pułnoc z starym Cmentarzem.		358 5/6

	Morgi	Sążni
11 Trzeci Ogród sub Nro Typograf. 338. ten graniczy od wschodu z drogą dominikanskiego pola od zachodu z drogą targowicy na Żydowski blich idącą na południe z domkiem przy starym Cmentarzu na pułnoc z Stefanem Sidorowiczem.		506 4,6
12 Czwarty Ogród w Biskwiczach sub Nrem Typograf. 228 . . . . . ma		1071
W POLACH ORNYCH W SAMBORZE		
13 Niva czwarta łąki zwane sub Nro Typograf. 1124 . . . . . na	1	1049
W ŁĄKACH W SAMBORZE		
14 Łąka czwarta Niva sub Nro Typogr. 1125 ma	1	1225
W POLACH ORNYCH w BISZKOWICACH		
15 Pole Orne Niva Szosta po drugiej Stronie od Cmielew sub Nro Typograf. 897 ma	7	1444
16 Pole orne Niva jedynasta Błonie zwana sub Nro Typogr. 1158 i tem sub Nro 1263	2	613 2/6
17 Łąka w Niwie Błonie sub Nro Typograf. 1259 . . . . . ma	1	453 2/6
SERVITUTATES		
18 Podług dawnego zwyczaju Proskurnego od Trzydziestu Parochianow pola Używających po 5 kr. . . . . wynosi	2	30
19 Skopczyzny z Przedmiescia Samborskiego w Snopach podług przywileju Krola Jana 30. — 1680 roku żyta kop 8, kopa a 45 kr. wynosi	6	
PROSKURNE W BISZKOWICACH		
20 Od każdego Parochianina dom posiadającego po 5 kr. których iest 29	2	25
21 Od każdego Parochianina pole i dom posiadającego należy Skopczyzny po 15 snopow żyta co uczyni	2	25
W DOCHODACH CERKIEWNYCH		
22 Od Summy Kapitalney 1297 Fl. po 3 ¹ / ₂ a 100 podług Obligacyi dto 1a Julij 1793 roku Nro 21244 Prowizyi	45	22

		Morgi	Sążni
23	Od Summy kapitalney 142 Fl. podług Obligacyi dto 11 Julij 1793 Nro 19584, Prowizyi	4	58
24	Od Summy Kapitału 500 Fl. podług Obligacyi dto 27 Januarij 1769 Nro 22864 pro $\frac{4}{100}$ Prowizyi	20	
25	Od Summy kapitalney 2500 Fl. przez J.W. x. Onufrego Szumlanskiego Biskupa niegdys przemyskiego na dobrach Czaple lokowanej po $\frac{4}{100}$ czyni	125	
26	Od Summy kapitalney między ludzmi w Mieyscu i na Przedmieściu znajduiący się około 2566 Fl. roznemi czasy Cerkwi legowanej lub od Cerkwi pożyczoney i na gruntach hypothekowanej Prowizyi roczney	125	
AVULSA.			
27	Gront na Wale zwany przy Cmentarzu, gdzie kilka domkow z własnego czynszu-iących się drzewa stawionych znajduie że podług przywileju Krolowey Bony dto 20 a Januari 1554 roku który approbowany przez Sigismunda krola, należyc do Cerkwi powinen, lecz przez Magistrat Samborski od roku 1794 przywłaszczony i używany, względem Windikacyi tego Gruntu proces w Fiskusie rozpocząty.		
28	Item Grunt poczynaiącysie od Bazam ciągnący sie ku Bramie Przemyskiej na którym domow iedynaście znajduie się, podobnież do Cerkwi należyc powinen, lecz przez Magistrat Samborski przywłaszczony i używany.		

1816.

Inventarium

der gr. kath. Kirche in der Kreisstadt Sambor.

IV. TEMPORAL - INVENTUR.

Beschreibung der Pfarrergebäude.

Pfarrerhaus aus Holz mit Schindeldach von 6 Zimmern, 3 Kammern und 1 Küche, ohne Stall, Scheune und Wagenschoppen, befindet sich in schlechtem Zustande, und der Uiberschlag zum neuen Pfarrerrhause ist bereits der hohen Landerstelle unterlegt worden. Von den übrigen Gebäuden befindet sich nichts als der offene Platz um die Kirche, den zu dieser Pfarre gehörenden Gärten wurden zwar 10 kleine hölzerne Hauser gegen emphiten.. Zins aufgestellt.

Sambor, am July 1816.

1845.

Inventarium

der in der k. freyen Stadt Sambor, Samborer Kreises gelegenen, zur Przemysler g. k. Dioezes gehörigen, unter dem Patronate des Landesfürsten stehenden g. k. Mutterpfarre.

A. KIRCHE, KAPELLE UND SAKRISTEY.

Die Kirche ist uter dem Titl. Maria Geburt im Jahre 1738 durch den Edlen Elias Komarnicki aus hartem Materiale erbaut und mit Schindeln gedeckt worden, dieselbe enthält in der Länge $17\frac{1}{2}$ in der Breite $9\frac{1}{2}$ Klafter — wird durch 12 Glasfenster erleuchtet, die Haupteingangsthüre zweiflügelt und beschlagen, rechts und links bestehen Seitenkapellen, aus welchen zwei Thüren herausführen, so wie eine ordinäre Thür hinter dem Hochaltar aus der Sakristei, welche bloss mit einem hölzernen Vorschubriegel versehen ist; über dem Kirchenschifer befindet sich eine durch 10 Glassfenster verschiedener Gattung erleuchtet mit einer Gallerie versehene Kuppel, in welcher höher der Signaturthurm angebracht ist. Diese Kirche wurde im Jahre 1841 wegen der beschädigten Bestandtheile reparirt befindet sich dormalen im guten Zustande bis auf die Bodenflasterung, mit Steinen statt, dass gegenwärtig bestehenden schadhaften Ziegel-

bodens, dann der für eine ruthenische Kirche üblichen, allhier jedoch vermüsst werdender Königsthüren.

13. GLOCKENTHURM.

Dieser ist rückwärts der Kirche vom harten Materiale erbaut mit Schindeln bedekt.

Beschreibung der Pfarrwohn und Wirthschaftsgebäude.

1. Das Pfarrergebäude ist vor 25 Jahren aus hartem Materiale aufgeführt werden, enthält in der Länge 12 Klafter 3 Schuh in der Breite 5 Klafter 3', ist mit Schindeln gedekt. Im Vorhause sind 2 zweiflügelte Thüren mit eisernen Bändern, Kögeln, Schubriegeln und französischen Schlössern versehen, die Oberlichte ist Verglasung ohne Beschlag, der Fuss und Sturzboden gebrettert, zur rechten Seite beim Eingange befindet sich die Speisekammer, mit einer einfachen Kreuzthür, auf eisernen Bändern sammt Schloss und Schlüppel, ein zweiflügeltes mit eisenbeschlagenes Fenster mit 8 Glastafeln, der Fussboden ist mit Ziegeln gepflastert, die obere Decke ist Toppelboden mit Stokator Arbeit weiter im Vorhause gelangt man auf derselben Seite durch eine Kreuzthüre welche mit Eisen beschlagen und mit Schloss und Schlüssel versehen ist, in das Wohnzimmer, darinn ein doppeltes zweiflügeltes beschlagenes Fenster, der Fussboden gebrettert, der obere ein Toppelboden, neben diesem Zimmer ein zweites mit 1 eingeflügelten Kreuzthüre. Diese ist der früheren gleich, ein zweiflügllichtes doppeltes mit Eisen beschlagenes Glasfenster, der Kachelofen beheitzt zwei Zimmer, an welchem ein eisernes Thürl angebracht ist. Der Fuss und Stürzboden dem früheren gleich. Aus diesem Zimmer führet eine eingeflügelte Kreuzthüre in das dritte Zimmer. Darinn ein zweiflügeltes doppeltes Glasfenster, der Fuss aus Bretter die Decke ein Toppelboden.

Links im Vorhause ist die Küche, die Thüre eingeflügelt sammt Schloss und Schlüssel versehen, zwei zweiflügelte Fenster mit Eisen beschlagen, der Fussboden aus Ziegeln, eben so wie der Backofen. Aus dieser gelangt man durch eine der letzteren gleiche Thüre in das 4-te Zimmer, in welchem eine verlamte beschlagene Kreuzthüre sammt Schloss [und Schlüssel. Das Fenster ist zweiflügel und doppelt auch beschlagen. Der Fussboden aus Bretter, die Decke ein Toppelboden, der Ofen aus Kacheln, mit einem eisernen Ofenthürl versehen, weiter das

П р о т о к о л

списаний з нагоди оглядин відчинених підземель під головним престолом і солеєю парохіяльної церкви Рожд. Пр. Д. Марії в Самборі в приявності:

1. Впр. отця Юліяна Плешкевича, самбірського декана й пароха,
2. Всч. отця Володимира Івашка, самбірського со-трудника,
3. Вп. п. др. Володимира Кобільника, лікаря в Самборі, голови укр. музею „Бойківщина“ в Самборі,
4. Вп. п. Ярослава Білинського, студента техніки й філософії, співробітника музею „Бойківщина“,
5. Вп. п. Юліяна Марковського, техніка,
6. Вп. п. Петра Моця.

Протоколував о. В. Івашко.

Дня 3. VIII. 1936 р. о год. 16.10 вище згадані увійшли до підземелля отвором, який знаходиться в тім місці, де стоїть тетрапод (гл. залучник ч. I, а). Цей отвір був зроблений ще при будуванні церкви. Опісля його замуровано, та про нього ніхто не знав. У прибудівці церкви було два заглиблення (гл. зал. ч. I, а. в.), які теперішній парох велів розмурувати й переконався, що це були вікна з кратами до підземелля. Одним з тих вікон (гл. зал. ч. I, а.) (правим, коли стоїмо лицем до головного престолу) увійшов до середини разом з робітниками, велів заінсталювати електричне світло, запримітив, де є властивий вхід. Тоді велів розмурувати цей вхід і очистити сходи. Вп. п. Ю. Марковський зробив кілька знімок домовин із тлінними останками, які находились у підземеллю (гл. зал. ч. 2). З домовини, в якій найдено тлінні останки єпископа, забрано кавалок прикраси, що нею була обита домовина, кілька цвяхів, якими прикраси були прибиті до домовини, та знято з руки єпископа перстень. Щойно опісля вище згадані особи (від 1 до 6) ввійшли разом до підземелля згаданим входом. Виміри отвору входу: 1 м х 1.80 м. Профіль вибитої долівки церкви творить: 1) верства плиток терасових на підкладі з обстотону; 2) під цим плити старої долівки з теребовельського каменя й ямненського пісківця; 3) пісок — груз — пісок, на висоту верстви 16 см.; 4) далше слідує мур з цегли. Вмісті, де стикаються сходи з муром,

мур покритий заправою. Ті сходи проводять до підземелля, а в їх відкритих 10. Проводять з півн. зах. до пол. сходу. Висота одного ступеня 22 см., ширина 25 см. Сходи є зроблені з цегли. Долішній отвір до підземелля має виміри: висота 1.80 м., ширина 94 см., яка при самому кінці входу збільшається до 1.20 м. Зі сходів входимо до комори I, (гл. зал. ч. I. I.). Форма прямокутна о вимірах 4,80 м. x 7,70 м. Склепіння хрестове, на якому видно рештки дерева з руштування, в декотрих місцях зовсім зігниле. По правій і лівій стороні від входу є заглиблення, які були завалені цеглами грузом і землею. Тепер усунено це й розмуровано для продуву. Є це два старі колись зовнішні вікна (гл. зал. ч. I. а, в), які одначе тепер виходять до прибудівок. На обох вікнах були крати, однак з одного вікна винято крату, щоб дістатись до середини підземелля. На протилежній стіні до входу, з лівої сторони, є отвір (гл. зал. ч. I. г.) широкий на 1 м., який провадить до комори ч. II. Долівка комори ч. I. є покрита землею й порохом, грубою верствою грузу та коло отворів безладно лежачою цеглою. На середині комори є розміщені домовини. Є їх чотири. Домовини є розміщені в цей спосіб: лежать вони рівнобіжно до коротших боків — стін комори, одна коло другої, на двох підпорах з цегли у формі граняків о вимірах: висота 60 см., ширина 44 см., довжина 1.70 м. На тій підпорі стоять три домовини, спираються своїми обома кінцями на підпори, середина нічим не підперта, тому й середуца домовина, наслідком збутвіння, заломалась. Останки тіл у тих трьох домовинах є уложені ногами до головного престола, а головами до входу. Четверта домовина є уміщена на деревляних підпорах перед трьома вище згаданими домовинами, ближче входу. Голова тлінних останків четвертої домовини є звернена до головного престола, а ноги звернені є до виходу й знаходяться близько входу до підземель, се є першого долішнього ступеня сходів (гл. зал. ч. 3). Всі чотири домовини дерев'яні, наслідком вогкості зігнили, чи спорохнєвали й наслідком цього боки домовин частинно повідпадали, навіть середуца домовина посередині заломалась, а останки тіла помершого змінили своє первісне положення. Також четверта домовина заломалась у ногах, однак зогляду на много нижче підпертя, первісне положення тіла помершого змінилось лиш частинно, бо лиш у ногах.

Опис домовин і помічених у них тлінних останків:

Домовина ч. I. (гл. зал. ч. 4а). Поміри: ширина у голови в долішній часті 63 см., у ніг у долішній часті 38 см., довжина 189 см., висота у голови 35 см., у ніг 24 см. Дерево покрите грибками. В голові на домовині рештки шляхоцького гербу (гл. зал. ч. 4а). Дадуться легко розрізати бляшки, які при дотику відпадають і крушаться. Цілком докладно можна очеркнути герб „Сас“. Поємність домовини ч. I.: 1) череп, без долішньої щоки на своєму місці, звернений на бік. Поміри черепу: Glab-Opist 17, 2, Eur-Eur 12, 7, Mast-Mast 14, 1, Front-Front 10, 8, Zy-Zy 13, 1, Go-Go 9, 9, Nas-Gnath 12, 2, Nas-Prost 6, 6, Nas-So 4, 9; 2) інші кости людського тіла: Уложення хребта в горішній часті відповідає положенню тіла, знову хребтова кість і кість мидниці рушана з місця; 3) жіночий чепець зі шовку, обшитий шовковою лямівкою, зпереду й ззаду зморщений. Ззаду стяжка на завязування з цього самого матеріялу, що й чепець. Шовк краски рожево-мідаловсі; 4) бязка з того самого матеріялу, що й чепець, зпереду морщена, викроена й шита до стану, широкі рукави, які сягають нижче літків, під-сподом груба верства живої плісні; 5) спідниця з того самого шовку, що й решта одягу. Слідів з обуви нема.

Домовина ч. II. Поміри: довжина 2 м. ширина дна у голови 50 см., домовина збивана деревяними кілками. Прикраси домовини становить обиття тасьмою з металевих ниток. Цзяхи й тасьма зелено спатиновані. На домовині, на стінці від голови, яка відпала від домовини, видимо зроблений знак I. X. C. з металевої тасьми, а над ним хрестик також з тої самої тасьми металево-наткової, прибиті цзяхами (гл. зал. 4б.). Поємність домовини ч. 2.; 1) череп. На черепі й костях лица видко частинно заховану змуміфіковану шкіру. Змуміфікована й носова хрястка. Поміри черепа. Glab-Opist 17, 8, Eur-Eur 12, 7, Mast-Mast 14, Front-Front 9, 7, Zy-Zy 13, 7, Go-Go 10, 3, Nas-Gnath 12, 3, Nas-Prost 6, 9, Nas-So 6. Зуби долішньої щоки заховані вцілості, в горішній щоці бракує два праві моляри й один лівий премоляр; 2) інші кости людського тіла; Ізза розсипу домовини годі устійнити правильність положення тіла; 3) капота зі шовку, дужедобре захована ясно жовтої краски. Ковнір стоячий, низький. Довжина ковніра 41 см., довжина капоти від ковніра до долу 129 см. Ка-

чота запинана в густо уложені запинки (10), а при ковнірі запинана на металеву застібку. Рукави досить вузькі, довгі на 71 см., запинані на 6 застібок, маншет загнутий на 3,5 см., обрамований зеленкуватим шнурком, можливо, що спатинованим. Між кістями ніг рештки матеріалу штанів. Капоту разом з її поємністю уложено в домовині ч. I., щоб її охоронити від знищення на долівці.

Домовина ч. 3. (гл. зал. ч. 3). Спідня й права бічна стіна зглядно добре захована. Рештки жіночого одягу дуже добре заховані. Череп звернений лицем догори з обвислою долішньою щогою. Череп покритий порохом і змуміфікованою шкірою. На голові рештки чіпця. Поемність домовини ч. 3. 1) череп. Назагал череп досить малий гарної будови. Поміри черепа: Glab-Opist 10, 4, Eur-Eur 13, 9, Mast-Mast 13, 5, Front-Front 10, Zy-Zy 13, Go-Go 10, 5, Nas-Gnath 13, 2, Nas-Prost 7, 1, Nas-So 5, 1. Зуби: бракує лівий, горішний сікач, оба праві моляри, другий лівий моляр. Долішня щока захована вцілості. Череп і лице покрите змуміфікованою шкірою; 2) останки інших костей чоловіка. 3) Каптан і спідниця творять одну цілість. Рукави заложені на вхрест, на грудях. Кости пальців розсипані довкола рук. Одяг шовковий, краски зеленої. В незакритих місцях жовтава краска. Одяг запинаний на шовкові ключки. Ребра й місток уложені правильно, а під дотиком розсипуються. Характеристичне: у всіх трьох домовинах не знайдено ні хреста, ні перстенів, чи інших світських прикрас.

Домовина ч. 4. Спід і лівий бік домовини захований досить добре, одначе в долішній частині (у ніг) спідня дошка заломана. Голова звернена лицем вгору, перехилена дещо на праву сторону. Домовина обита стяжкою, витканою з золотих ниток, прибита стяжка цвяхами, покритими легко патиною. Тому що дно й одна бічна стіна домовини складаються з двох дошок, треба прийняти, що було дві домовини. Знайдено два гурти коло домовини, яким звязано мабуть першу домовину (нутрішню). Поемність домовини ч. 4.: 1) шапка-мітра, з червоного шовку, форма єпископської мітри (гл. зал. ч. 4в.) Нагорі згрубіння—гуз. У долішній часті металеві гузики, нашивані, спатиновані, мосяжні. Заховалось їх два. Долішня часть мітри облямована; 2) подушка під головою, зі шовку червоної краски, випхана дрібним галуззям і хрустом. 3) Че-

реп покритий частинно змуміфікованою шкірою. Зізаду й на правій стороні череп закрашений червоною фарбою з подушки. Поміри черепа: Glab-Opist 17, 7, Eur-Eur 12, 5, Mast-Mast 12, 8, Front-Front 11, 4, Zy-Zy 13, 5, Go-Go 9, 7, Nas-Gnath 11, 5, Nas-Prost 6, 9, Nas-So 5, 9. Зуби: в горішній щоці бракує правий клевак. Долішня щока заховалась вцілості. 4) Омофор (гл. зал. ч. 4г) уложений на шії. Вшитий провізорично, без обшивки, чи лямівки, з червоного шовку. Зізаду пришита тасьма й завязана на гуз. У долішній часті хрестик зі зеленої шовкової ленти-тасьми, пришитий недбало. Долішня часть омофора-знищена. 5) фелон з шовкової зеленої матерії, підшитий льняним полотном, яке під дотиком руки розпадається. Фелон, обшитий металеву-нитковою бортою з френдзлями. 6) епітрахиль з матерії подібної до матерії фелона, обшитий хрестиками. 7) рукавиці, також з цього самого матеріалу що й фелон, підшиті льняним полотном. 8) Покровець, твердий з дуже гарного брокату, зеленої краски, обшитий бортою, підшитий червоним шовком. 9) Рукавички (гл. зал. ч. 4д.) були зложені на вхрест на грудях, одначе ліва впала на землю, права в домовині. Рукавички нитяні, краска червона. На хребтовій часті більший хрест. 10) Перстень. Знаходився на другому пальці правої руки, як це видно зі сліду сніди на рукавичці. Обручка перстень металева, можливо що срібна, вузька й тонка. Перстень викінчений у виді сигнету. Оправу сигнету становить шліфувана плитка, під якою є рисунок. 11) Реверенда довга, червона, шовкова, підшита змурилою підшивкою, густо запинана на шмуклерські гузики, аж до самих стіп. 12) На стопах рештки шкіряних капців, з підшвами й обцасами, є покриті червоним шовком. Капці мають клямри цілковито спатиновані й при дотику розсипуються. 13) Пояс лежить у ногах, зі зеленого шовку, широкий на 20 см., довгий на три м. Мабуть Василянський пояс, монаший. 14) Сорочка: під реверендою полотняна сорочка.

У лівій футрині (гл. зал. ч 1 в.), у грузі, видко покровець з хрестиком, старі шовкові рештки священичих риз, та церковних приладів. Найдено там також удову, діточу ліву кість у віці 4 до 6 ліг. Направо в куті найдемо також удову кість і дитячий череп.

Комора ч. II. (гл. зал. ч. I. II.). До неї веде отвір на 1 м.

широкий, уміщений на протилежній стіні від входу, дещо наліво. Комора збудована у формі півколеса, якого луч виносить 380 метра. Склепіння півкулисте (о трьох вгнуттях). Вікно (гл. зал. ч. 1б.) по середині вгнутої стіни, шахтоване, замуроване. Долівка пісково-земляна, м'яка, під ногами западається. В лівій стороні запалася земля у формі чотирикутника о вимірах 1×2 метри, на глибину 1/2 м. На долівці недалеко вікна розкинений груз, чашки й другі кости людського тіла. На право розкинені перегнуті дошки з домовин, під якими нема костей.

Оглядини покінчено о год. 18·30.

Самбір, дня третього серпня тисяч девятьсот тридцять шостого року.

Підписи:

Др. КОБІЛЬНИК ВОЛОДИМИР вр. о. ЮЛІЯН ПЛЕШКЕВИЧ вр.
голова Муз. „Бойківщина“.

Печать: Товариство „Бойківщина“ в Самборі.

ЯРОСЛАВ БЛИНСЬКИЙ вр.

Бібліографічний виказ

джерел і праць, використаних у цьому нарисі історії самбірської церкви.

А. РУКОПИСНІ ЗБІРКИ.

Архів музею „Бойківщина“ Самбір.

Архів лаврівського монастиря.

Державний Архів у Львові.

Гр. кат. парох. Уряд у Самборі.

Національний Музей у Львові.

Магістрат Міста Самбора (Privil. civit. Samb.)

Б. ДРУКИ.

Budzynowski: Kronika Miasta Sambora, Lwów 1891.

Добрянскій: Короткі записки историческіи о мѣстѣ Самборѣ. Зоря гал. як. альб. 1860 р.

Добрянскій А: Исторія епископовъ. Львовъ 1893 р.

Dorflerówna A: Materiały do historii Miasta Sambora 1390 — 1793. Lwów 1936.

Kuczera A: Samborszczyzna T. I. Sambor. 1935.

- Площанській: Самборъ въ Галици. Львовъ 1885.
- о. Рабій Ф. Чудотворна Ікона Прес. Діви в Рускій Церкві в Самборі. Самбір, 1908.
- о. Рабій Ф. Історія Чудотворної Ікоєи Прес. Діви Марії в гр. кат. церкві в Самборі. Самбір 1928.
Słownik Geograficzny T. X.
- Схиматісм всего клира руского католического еп. перем. на годъ 1879.
- Шематизми перем. еп. 1828—1936.
- Strzetelska-Grynbergowa: Staromiejskie., Lwów 1899. (част. IV.).

Др. ЕВГЕН ГРИЦАК.

Топографічні назви с. Сушиці Рикової у Старосамбірщині.

Топономастика або назовництво місцевин, це майже неторкана в нас ділянка. Збирати народні назви місцевин і їх розсліджувати, вишукувати їх походження, порівнювати з іншими назвами, досліджувати чужі впливи й пізнішу метармофозу назов (перекручування, перейнакшування, насильна зміна) — це все дуже важне й цінне для історика, для дослідника культури й для мовознавця, не згадуючи про туристику й інші ділянки.

В останніх роках заговорено в нас про цю занедбану ділянку на сторінках Рідної Мови ¹⁾ й відомого та заслуженого в наукових колах „Літопису Бойківщини“ ²⁾. Появляються в нас уже окремі більші й менші статті з обсягу топономастики, н. пр. Проф. М. Кордуби й Мра Я. Рудницького.

Тому теж і я, користаючи із своїх щорічних виїздів на ферії в околицю Старосамбірщини, зібрав топографічні назви села Сушиці Рикової й поміщую їх разом із ситуаційним пляном села, що його зладив п. інженер Микола Фляк. За це складаю йому дуже щире подяку тим більш, що в часі зби-

¹⁾ Річник 1933, 1934 (231, 333—340), 1935 (299—302), 1936 (451).

²⁾ М. Кордуба: Як записувати топографічні назви. Річник 1931. стр. 159—162.

рання матеріалів служив він (уродженець цього села) мені своїми цінними заввагами й інформаціями.

Топографічні назви подаю згідно з народньою вимовою й із наголосами, зазначаючи теж різницю у вимові й усякі варіанти. Завважую при цьому, що одріч загально вживаних назов трапляються деякі менше відомі, н. пр. старі, вже призабуті, або відомі тільки селянам даної частини села. Я старався завжди перевірювати поодинокі назви й положення поодиноких гір, лісів і т. п.

1. НАЗВА Й ПОЛОЖЕННЯ СЕЛА.

Село називається Сушиця Рикова. Подібні назви стрічаємо в інших околицях, а саме біля Хирова (повіт Добромиль) є два села: Сушиця Мала й Велика. Назва села неясна. Селянин Іван Петрівський *) (лісний=побережник лісовий), що від нього зібрав я багато інформацій, сказав мені про назву села осьце: Давно було дуже мокро, люди рубали ліси й сушили поля, може від того „Сушиця“. Це пояснення дуже примітивне й невдовільне. Подібне теж друге пояснення, яке подав мені інж. М. Фляк,**) а саме: В Старосамбірщині управляли колись багато льону, від якого має походити назва сіл Лінина, а далі села Білич від білення, Сушиці від сушення льону. ***) Оба пояснення є виявом т. зв. простолюдної етимології.

Про історію села не міг я від селян багато роздобути, тільки селянин І. П. оповів, як то люди втратили свій власний ліс. А саме: Колись було в селі мало людей, мало номерів (хат). Не могли вони оплачувати податків за свої поля й свій ліс. Приїхали пани й сказали: „Ви не в силі платити податки, за ліс. Віддайте його нам, ми будемо платити податки, а ви будете мати пасовисько в лісі й по дві фірі дров на тиждень для кожної хати задармо“. Людям це сподобалося, вони списалися й зреклися. Потім давав їм це саме уряд, люди брали „дрива“ (дрова) і платили тільки „пньове“. Пізніше уряд (люди кажуть „скарб“) продав ліс графові, що зараз таки наставив службу й видав наказ, що не вільно

*) Тому, що я часто покликуюся на нього, вживаю далі скороту І. П.

***) Далі скорочую в цитатах М. Ф.

***)) Біличі білили, Сушиця сушила, в Терловій терли лен, а Тершів (сусідне село) ткав.

з ліса нічого брати. Це, як оповідав селянин, сталося за Австрії. Тепер ліс належить до бар. Рідля фон Рідельштайн, що живе у Відні, а управа його лісів урядує в селі Спасі. Оповідають теж легенду, що там, де тепер стоїть церква, була давно колись криничка, що в ній милася Мати Божа, як іще жила й ходила по світі. Від цього часу завжди будують церкву тільки на цьому самому місці.

Село Сушиця Рикова, віддалене о 4 км. від Старого Самбора, належить до повіту самбірського, до 1932 р. був тут старосамбірський повіт. Мешканців має 469 гр. кат. і 14 римокат.

2. ЧАСТИНИ СЕЛА.

1) Долішне (село) від цвинтаря аж до школи, 2) Горішне від школи аж до хати селянина Дика, 3) Пруси — за потічком від місця, де впливає до нього віднога, що називається „Брідкі“, 4) Франція за Прусами.

Назва „Пруси“ недавня, а пішла вона від одного газди з села Тершова, що тут оженився й мешкав. Його називали Прусом і від нього пішла назва „Пруси“. *) Назву Франція пояснюють так: Перший господар, що тут поселився, називався Франко. Потім було кілька господарів, що звалися Франкі і від них пішла назва „Франція“.

3. РІКИ Й ПОТОКИ.

Ріка Дністер доторкає села від західньої сторони. Головний „потік“ не має тепер назви, давніше називався Сушичанка, що його в катастральній мапі з 1870 р. названо Rudky-Bach (М. Ф.). **) Менші потоки й потічки: Брідкі, а до нього впадає „Лесьів потік“. Потік Сушичка впадає до Дністра. Про нього мабуть читаємо у здогадній грамоті князя Льва Даниловича з 1292 р., (надання сіл Созані й Страшевич для церкви св. Спаса й єпископа Єфимія):

*) І. Петрівський: Інше пояснення. подав мені інж. М. Фляк, а саме: там, де тепер Пруси, жив газда Миник і до його дочки пристав Осташ. А що Миник мав курну хату, Осташ назвав його жартом Прусом; це прийнялося й люди почали називати цю частину села „Пруси“.

**) Це дивне, бо потік так ніколи не називався. Всі інші назви на цій мапі згідні з народніми. (М. Ф.)

...Отъ връхъ Коблянькы кременемъ по връхъ Сушицькы и Подъбужца. 1) Про поодинокі „багна“ й багнці згадуо у списі назов піль і лісів.

4. НАЗВИ ГІР, ДОЛИН, ЛІСІВ І ПОЛЯН:

Сѣньова — ліс жида Ігнатовича 2) на північний схід від села. Між Сеньовою і Чирениною є „Громацький ліс“ (громадський). Плоский — ліс і поле, східно-південна частина. Кремінь — ліс на південь від села. Подібні назви приходять часто: Крїмїнь, Крїмянка. 3) — Осїковець, гора найвища після Кундїської. Перекопи — гора на схід аж до гори Кобивки (кажуть теж і „Кобилка“), а долина між обома горами Макортет (=макітра, до неї подібний вигляд долини). Цікава назва „Перекопи“. Слово „перекіп“ значить (по Словнику Є. Желехівського 4): рів упоперек, насип, а далі рослину *Marrubium peregrinum* (шанта), в даному випадку назва походила б від першого значіння, бо на горі є справді багато ровів. На Перекопах є мочарувате місце „Цуфриново багно“. 5) Наміт, або Наміть, це полянка в лісі за Фетьчихою, а де хто каже, що це ліс. Люди кажуть, що там „блуд сї чіпає“ 6) і тому треба щось кинути на це місце, як хтось поуз нього переходить, а тоді слово „наміть“ можна пояснити як „накидання“. Як хтось повисівся, або когось повісили, то тут його ховали (пор. назву „Фетьчиха“). — Шісьтьпляц, 7) площа коло ліса. „Під шісьтьпляц“, названа від німецького слова „Schießplatz“ (площа до стріляння), бо від 1906 р. приходило до села в літі австрійське військо на вправи. Вище є полянка Пергачів або

1) А. Крымскій: Украинская грамматика. Томъ I, випускъ 2-ій. Москва 1908. стр. 420 п.— Схиматісмъ епархіи перемышльської на годъ 1879., стр 7.

2) Селяни називають його „Натович“ (відпад складу „іг“ у назвуці, подібно Гнат із Ігнатій.

3) Літопис Бойківщини ч. 6 з 1935, стр. 2.

4) Євгеній Желеховскій: Малоруско-німецький словар. Том I-II. Львів 1886.

5) Цуфрин-Софрон.

6) Подібне бачимо і в інших околицях, н. пр. у Зеленій (повіт Надвірна) є Блудник — „ліс, що бере сї блуд“. — Антін Онищук: З народнього житя Гуцулів. Матеріяли до української етнології. Том XV. Львів 1912, стр. 144.

7) М. Ф. подає „Шісьпляц“.

Перегачів (М. Ф.) Кициліта (М. Ф. подає Кицилета) — яр над сушицьким потоком, поле на північ від села (трохи лісу), а зараз коло неї „Лєсьєв пóтїк“, або—як кажуть інші — „лісьєчі ями“,¹⁾ що відділюють Кобивку від Кициліти, далі направо поле „Дьїлії“. На північ від села є гора й поле Рїкова, названа по думці селян від того, що там були колись олені; в часі тічні сходилися самці й самиці в ці місця.²⁾ Від цієї гори називається село Сушиця Рикова.

Від Рикової виходимо на гору, що має назву Куньдзьїська, що часто звучить в устах селян як Куньдзьїська. Це найвища гора в Сушиці Р. На ній знаходиться ліс перемиського українського єпископства, з другого боку гори є село Воля Коблянська. На краю лісу є воєнний цвинтар, де поховані в 5 великих могилах австрійські й російські жовніри, що полягли тут у завязтих боях у вересні й жовтні 1914 р. З гори видно багато сіл, що тягнуться в бік Самбора, а далі й сам Самбір.

Іванків — це ліс, а вище нього „Драбів верх“, гора й ліс і поле; на його вершку росте дуже висока смерека. Назви цієї люди не пояснюють. Це слово крім звичайних значінь (ледацюга, лайдак, озброєний служник) творить ще назву рослини *Viola ageraria*, цебто фіялки піскової,³⁾ а відомо, що багато назв місцевих мають рослинне походження, як про це згадаю пізніше. — Жóрновец — це зруб і частина лісу під Осиківцем, а дехто просто каже „ліс коло

¹⁾ Подібна назва: Лісі Ями — присілок Любачева.—Шематизм гр. кат. духовенства злучених єпархій перемиської, самбірської і сянської на рік Божий 1936. Перемишль 1936, стр. 69.

²⁾ Слова цього нема у Словарі Грінченка. Але автори польських словників знають його й подібно пояснюють, н. пр. І. Карлович. (Słownik gwar polskich, Kraków 1907, tom V, str. 79. пояснює слово rykowisko: miejsce schadzki łosi i kłep w czasie porędu pćiowego, а М. С. Б. Лінде. (Słownik języka polskiego, tom V. Lwów 1859. подає: rykowisko—robieganie się jelenie. Подібно пояснив це інж. М. Фляк: Рикова від риковиська, цебто місця, де олені герці виправляють. „Діло“ (ч. 235, з 18. X. 1936.) вживає слова „риковисько“ в значінні „лови на оленів“. Тільки Є. Желехівський (цит. тв. s. v.) подає трохи інше значіння: риковище—місце, де збігається худоба й рикає (ричить). У нас є подібні назви сіл: Риків у Тухольщині й Поморянщині (Шематизм Львівської Архієпархії на р. 1932 33. стр. 132, 171.)

³⁾ Є. Желеховський і С. Недільський: Малоруско - німецький словар (s. v.).

зрубу“. Люди кажуть, що вночі тут часом щось заводить (ридає). Олешково¹⁾ - поляна в лісі на Плоскім. Фетьчиха це „полянка в лісі межи границев лужецков (село Лужок Горішній) а сушицков“, а дехто каже просто „лісова лука“. Назва походить безсумнівно від слова Федьчиха=жінка Федька, а селяни оповідають, що там колись мали поховати якусь повішену Федьчиху. На цій поляні росте трава з усякими квітками. Ліс під Фетьчихою „Ленія“, бо там є прості, неначе лінія, алеї. У Желехівського „ленія“ означає певне місце для ловів на звірів (Wildbahn.) Ліс безпосередньо від Дністра „Чорний“, а кажуть теж „Під Чорним“ і пояснюють, що це ліс від води (ріки). А знову „За Чорним“ це ліс від Шиї до Щовба. Шиїя — ліс між Омисьним і „За Чорним“. Церковний ліс називають „ксендзів ліс“. Далі є багно, а ліс коло багна Щовб. Там, де починається старий ліс, кажуть люди „Під Кінашів“, або „Під Кінашовом“. Ліс коло зрубу — Малий Модриш. Це має бути в Сушиці Р. нова назва, бо щойно 20 літ тому засадили там модриші.²⁾ Інж. М. Фляк подає на своїому пляні назву „Модриш“ без прикметника і зазначає, що село мало за Австрії як герб на давній печатці з модриші. Слово „модриш“ рідке й цікаве, незаписане досі у наших словниках, н. пр. у Грінченка є тільки модрина, модрень, записані І. Верхратським на Закарпатті, у Желехівського є модринець. Українська інтелігенція вживає слова „модерев“ із польського modrzew. Одначе слово „модриш“ старе, бо вживається в назвах місцевин, н. пр. біля Дрогобича є село Модрич.³⁾

Ліс коло „Франції“ називають „біла глина“ (пор. поля „за білов глинов“). Ліс над Францією — Іванків, а за „шістьплядом“ „попіські долини“, бо колись належав він до місцевої парохії. Назва „попіські“ це попівські згідно з оригінальною прикметою сушицької говірки й узагалі бойківського говору, а саме випадом „в“ перед наростком-ський, як це бачимо в словах: бусьський-бусівський (від села Бусовисько), Петріський (прізвище), жидьський = жидівський, Кундиська=Кундівська, а навіть газдьський=газдівський.⁴⁾

¹⁾ Подібні назви: село Олешків у Снятинщині, Олешичі в Любачівщині.

²⁾ Подав І. Петрівський.

³⁾ Шематизм перемиської епархії на рік 1936. стр. 32.

⁴⁾ Ю. Кміт: Словник бойківського говору стр. 53. Літопис Бойківщини ч. 6. з 1935 р.

Коло „попіських долин“, є „Червоне багно“ — ліс і особливе багно, де є червона глина, а вода в ньому неначе буриться, кипить (мабуть мінеральна). Це називають теж „ропаниця“. Ліс під Кичерою (другою, а на проти „резиденції“, цебто плебанії) називається „Підлужецьке“ (під селом Лужком Горішнім).

Між Щовбом і Платками є ліс і гора Верх. Просто Созанських, за Кичерою (першою), є ліс Вільшини,¹⁾ далі Плоский, а за цим лісом „кавалки ліса і пасвіско (пасовисько) Долинкі“,²⁾ за ними поле Платкі.

На право від горішнього бігу потічка Сушичок є гора „Дьіло́к (висока на 519 м.), а на ліво від Ділка лівобіч є гора Верх. Верх — називається теж ліс і гора між Щовбом і Платками. Вище поля „Новина“ є Підкобівка, трохи лісу, а більше поля. Гору без назви зазначає інж. М. Фляк у двох місцях, а саме біля Перекопів і Цуфринового багна. Напроти „валу“ (М. Ф. подає „вав“) біля цвинтаря називається горбок „Цигани“. „Під Дуньовим“,³⁾ де колись мешкав Циган Дуньо („Рінь“ по другому боці), є також горбочок.

5. НАЗВИ ПІЛЬ.

Дуднавка між Макортетом і Підкобівкою, Вал або Вав, а радше Вау від цвинтаря аж до Дністра, за Вауом Чертьїж; як іти до села Завадки, Рінь — долина й поле над Дністром. Киціліта — на північ від села, нижче від нього на південь поле, назване „Долини“. На північний схід від Сеньови є „лўки“ — назва поля. Ручник — поля між Францією і Сеньовою, на півн.-схід від села. Чертьїж поле при потоці Сушички, як іти до міста, дехто під назвою „Сушички“ розуміє „потік і каміння й поле по боках“. Чертьїж на захід, а на південний схід Верх, поле й гора. У Грінченка (Словарь... s.v.) „чертьїж“ означає суслика, у Жидачівщині ма-

¹⁾ Назви місцевин від дерев, або рослин, що в них росли, або ростуть, часто приходять, н. пр. на Гуцульщині подібна назва поля Вільшниці (А. Онищук: *op. cit.* стр. 144), у Волосатому назва луки Вільшина. Літопис Бойківщини ч. 6. з 1935. р., стр. 2.

²⁾ Назва поля Долинка на Гуцульщині. А. Онищук: *op. cit.* стр. 145.

³⁾ Пор. село Дунів у заліщицькому повіті. Шематизм всего клира греко-католицької Епархії Станиславівської на рік Божий 1935. Станиславів 1935., стр. 75.

ємо село з такою самою назвою. ¹⁾ Платки — простір між Францією і шістьпляцом, там трохи лісу, а більше поля. Де-хто означає, що це „поле просто Франції“. Про цю назву говорю далі, тут тільки завважу те, що на Бойківщині вона часто виступає, н. пр. у Волосатому Платко це прізвисьце селян. ²⁾ Кічера — поле священика (ерекціональне) за потоком. Слово це значить у гуцулів гору, покриту лісом (Грінченко: Словарь s. v.), воно вживається загально в гірських околицях, н. пр. у Сушиці Р. частина Лужецької гори називається Кічера, ³⁾ у Волосатому лука теж має назву Кічюра. ⁴⁾ „Ксьєндзові багоньцьї“ ⁵⁾ — церковні луки за Кобивкою від сторони села Созань, а „багоньцьї“ без прикметика це поля від Созані, на північ від села. „За білов глинов“ — поля за Францією, а далі поле „На Лазу“. Цю назву подав сел. І Петрівський, інж. Фляк не зазначив її на пляні. Слова „лаз“ у Сушиці не вживається, а в українській мові має воно такі значіння: 1) місце в лісі, куди приходять (лазять) звірі, 2) полянка, 3) полеві наділи після вирубання лісу. ⁶⁾ Слово це часто вживане в топономастичній лексиці, н. пр. в Ярославщині село Лази, ⁷⁾ у Волосатому лука й поле мають назви: Лаз, Лази, ⁸⁾ на Гуцульщині утворено від цього слова назви піль, а саме: Лазок, За облазом. ⁹⁾ Новина — поле за Ділами й Кобивкою, від Рикової на захід. Назва ця означає поле, вперше зоране, де були ліси, що їх викорчувано.

Завалине або Завалини (інж. Фляк) — поле під Нивурдами (гл. нижче).

Чірів — горб і поле.

Під грушіма — поле в околиці Кобивки, але ця назва не є загально відома й поширена.

Обочі — коло громадського лісу зараз за „Циганами“

¹⁾ Шематизм Львівської Архієпархії на р. 1932/33, стр. 54.

²⁾ Літопис Бойківщини ч. 6. з 1935., стр. 3.

³⁾ Подав сел. І. Петрівський.

⁴⁾ Літопис Бойківщини ч. 6. з 1935., стр. 2.

⁵⁾ У Волосатому лука називається Ксьєндзьів Кут. Тамже.

⁶⁾ Б. Грінченко: Словарь української мови. Том II. Київ 1908. s. v.

⁷⁾ Шематизм гр. кат. перемиської єпархії на 1936. рік., стр. 128.

⁸⁾ Літопис Бойківщини ч. 6. з 1935., стр. 2.

⁹⁾ А. Онищук: цит. тв. стр., 145.

— поле, горб стрімкий, деберка („бо є обіч“) на південь. ¹⁾

Нивурди — луки за Сеньовою за лісом, лівобіч від Завалин.

Заді — луки між горою Ділкою і „багонцями“. Таку саму назву має поле в Волосатому ²⁾ й присілок зади в Самбірщині. ³⁾

На право від ріки (Дністра) й цвинтаря там, де колись жили чи „стояли“ (сіл. табором) цигани, є поле „Цігган“ або „Цигани“. Ззаду, за громадським лісом є поле, „Омісьний“, далі до гори з полудня поле „Підпогарів“, а друга його назва, що її подав автор ситуаційного пляну інж. М. Фляк, „Під Погаром“.

Трохи вище є поле „Платки“, про яке я вже згадував, далі на горі лука „Під верхом“, а на горі є поле „Кутти“. Напроти священика (попівства або резиденції) є гора й поле „Кічера“, що тягнеться аж по Созанських (хати господаря, сусіда І. Петрівського, „лісного“).

На право від згаданих уже „Ксендзових Багонців“ є поле „Під польінками“. Часто стрічаємо подібні назви сіл, н. пр. Полянки в косівському повіті (Шемат. станисл. епархії стр. 91, 97.) і Поляна, Поляниця, Полянка в Львівській Архiepархії (Шематизм, стр. 183, 9.). Нижче поля „Під польінками“ (гл. плян села) є Підкобівка, трохи ліса, а більше поля. На полі „Під польінками“ є багно „Ропаниця“ і так називаються теж багна в інших місцях (І. Петрівський). ⁴⁾

Нижче Кобивки є поле „Дыли“, ⁵⁾ далі Чірів, теж поле, за Чірівом (так відміняють селяни) гора Рикова. Лівобіч Чірива є поле Чирєнина, за нею „Заломи“, поле й трохи лісу, а назву пояснюють люди „бо нерівне місце“, далі „Завалини“, трохи поля й лук і лісу. Слово „завалина“ значить: місце, де провалилася земля. ⁶⁾ Під горою й лісом

¹⁾ Подібно називається поле на Гуцульщині „Обіч“. А. Онищук: ор. сіт. стр. 145.

²⁾ о. Ю. Кміт: Ще про Волосатий. Літопис Бойківщини ч. 6. 1935., ст. 2.

³⁾ Шематизм гр. кат. духовенства злуч. епарх. перемиської... ст. 65.

⁴⁾ Слово „ропаниця“ пояснили мені селяни так: „то чирвона вода, солена на Жорнівці“.

⁵⁾ о. Юрій Кміт; Словник бойківського говору ч. V. стр. 74 у Літопису Бойківщини ч. 7. Самбір 1936.

⁶⁾ Подібна назва „За Ділом“ в Дрогобиччині. Гл. Шематизм гр. кат. духов. злучених епархій перемиської, самб. і сянської на рік Божий 1936., стр. 33.

Сеньова в поле, що називається „Під Сеньовов“. Лівобіч Сеньови біля Іванкова в поле „За мочьиром“, назване від мочаруватих місць.

Між Брідками (потік) а Перекопами в поле, що зветься „Сенькові долини“ ¹⁾ (дехто каже Сешькові долини), ²⁾ а частина їх, що прилягає безпосередньо до Брідків, це „Відзимково“.

6. ВИСНОВКИ.

Висновки мої дуже загальні, скромні й короткі. Я не спокушувався на те, щоб скрізь давати пояснення з історично-культурного, чи мовного бачу, бо до цього треба довгих і глибоких дослідів, до цього потрібні теж підготовні праці з ділянки топономастики, яких у нас майже нема, вкінці потрібні теж для порівняння топографічні матеріали з сусідніх сіл і околиць, або й цілої території Бойківщини.

Насамперед вражає нас велике багатство назов, як свідчить про те скількість, що її тут подаю, а саме 73 на ситуац. пляні, а 88 списаних у мене. Найбільше назов лісів, далі піль і гір. Часто одна назва означає гору й ліс, або ліс і поле. Ця обставина вказує на великі колись простори лісів у наших Карпатах, бо якщо поле має цю саму назву, що ліс, то це знак, що ліс викорчувано, а його назва перейшла на поле. З лісами зв'язане походження таких назов: „Під погаром“ (погар=місце, що на ньому видалено ліс, Грінченко ³⁾ s. v.), новина, лаз (На лазу), заломи (У Грінченка ор. cit. s. v. це місця, де лежать зломані бурею дерева), ⁴⁾ Чертіж (у Желехівського ор. cit. s. v. значить поле з викорчуваного лісу), ⁵⁾

¹⁾ Пор. назва села Сенькова Воля на Лемківщині [Шемат. перем. 1936., стр. 129.] й с. Сеньків у Бучаччині [Шем. станисл. епарх. стр. 165.]

²⁾ Пор. назва села Синьковичі в повіті Рава Руська [Шемат. перем. епархії стр. 89.] й Синьків у Радеківщині.

³⁾ На Гуцульщині це саме значіння; погар - зруб і тому назва поля (де був ліс) Погарчина. А. Онищук ор. cit. стр. 146. — Погар, два села в Скільщині, Шематизм гр. кат. духовенства Львівської Архієпархії на рік 1932/33, стр. 148, 173. Порів. також назву села Погариско в повіті Рава Руська (Шематизм перем. епархії стр. 91.

⁴⁾ На Гуцульщині в назва Залімчина - зруб. — А. Онищук; ор. cit. стр. 145. Те саме в о. Ю. Кміта ор. cit. Літопис Бойківщини ч. 8. з 1936. стр. 80.

⁵⁾ Подібне пояснення дає о. Ю. Кміт; поле з пеньками, зруб. Ibi-dem ч. 4. з 1934. р., стр. 28.

Кичера, Вільшини, Осиковець (= осикова гора, або вершок, покритий осиками), Модриш. Взагалі, лісові назви місцевин дуже поширені є у нас і в інших народів і є відгомонам давніх часів, коли росли в нас дерева, чи рослини, що потім перевелись, як нпр. Тисова, Винна Гора в Перемишлі, Модрич і і. Із лісовою звіриною, чи звіриною взагалі звязані ось ці назви: Рикова (від оленів), лисячі ями, Пергачів (пергач = лилик), сюди можна зачислити й Куньдиську (може від „кундис“).

Розмірно багато назов походить від особових імен, бо взагалі в топономастиці особові назви переважають, займаючи майже $\frac{2}{3}$ всіх топономастичних слів. Особові назви є всякі, але дуже поширені, це власницькі, або посесивні назви, що означають власність, або приналежність, ¹⁾ і до таких належать майже всі сушицькі назви, н. пр. Іванків, розум. ліс Іванка, Сеньова ²⁾ (гора), Цуфриново багно, Олешково (Олешко-здрібніле ймення від Олексій — гл. Грінченко: ор. сіт. том IV. стр. 557.), Фетьчиха (Федір, Федь), Лесів потік (Лесь, Олесь, Олександр), Кінашів (Кінаш зам. Конаш = Конін, Конон, пор. Конашевич-Сагайдачний, що походив із Самбіршини). Від назов осіб, що мешкали в даному місці, або від імен чи їх назов станових походять назви: Цигани, ксєндзів ліс, ксєндзові багонці, попільські долини, Дунів від назви Цигана Дуня. Від вигляду й подібности поодиноких місць, чи просторів до деяких предметів, походять назви: Макортет, Шия, Щов (стрімкий шпиль гори, гл. Грінченко ор. сіт. s. v.), Жорновец (округлий, неначе жорновий камінь). Назви скромні й прості, що пішли від природного положення й вигляду даних місць, — я назвав би їх теренові — це такі: Верх, Долинки, Брідки, Діл (= пасмо гір), Ділок = Діл, розмежування вод, ³⁾ Обочі, Багонці, Гора, Вал, Кути, Плоский, Зади, Перекопи, (менші й більші яри), Ровень = рівнина на Лемківщині, ⁴⁾ Ленії, Завалини. Від матеріялу й почви та її краски походять назви:

¹⁾ Aleksander Brückner: Słownik Etymologiczny języka polskiego, Kraków-Warszawa, стр. 357.

²⁾ Від імення селянина, що жив колись у Франції — подав інж. М. Фляк.

³⁾ о. Ю. Кміт; ор. сіт. Літопис Бойківщини ч. 7. з 1936., стр. 61.

⁴⁾ Подібні назви піль у с. Зелений; Рівні, Ровенька. А. Онищук; ор. сіт. стр. 146. У Волосатому Ровінь — поле й лука. Літопис Бойківщини ч. 6. з 1935 р., стр. 2.

Кремінь, Рінь, За мочьиром, За білов глинов, Червоне багно, Під Чорним. Топономастичні назви від красок доволі часто вживані в різних околицях, н. пр. назви сіл Зелена, Біла, Чорна, Жовтанці, Червона Воля, Синява й і. 1) Образові назви: Ручник, Платки, 2) Наміт. Чужинецькі назви: шістьпляц. Дуже цікаві й важкі до в'яснення назви: Чирів, Чиренина, Нивурди, Кіциліта, Омисьний, Дуднавка, Відзимково, Кундіська. Не хочуту ані бавитися в здогади, ані насильно підтягати ці назви під слова, що подібно звучать, але без сумніву деякі з них дуже вказують на чужинне походження, як Кіциліта Нивурди. Що торкається останньої назви, то на Гуцульщині є подібне слово Леворда (назва полонини), 3) що походить від назви рослини *Polygascuni - Bistorta* — левурда. 4) Якщо прийняти, що народ і в чужих і в рідних словах міняє л-н, то й тут із Ливурди могло повстати Нивурди тим більш, що рослинні назви місцевин наша мова дуже любить. Там буда полонина, де випасали вівці, а на полонинах ростуть усякі квітки. Можливе теж, що Дуднавка має щось спільне із словом дудівник = праліска сон (квітка *Anemone Pulsatilla*). 5) Деякі з вичислених назов можуть вязатися з поодинокими подіями, чи переказами, що є нераз далеким відгомоном справжніх подій, а також із особами, що в них виступали. Так н. пр. назву „Драбів верх“ можна злучувати, дивлячись на слово „драб“, з народнім переказом про Фетьчиху й Наміт тим більш, що топографічно вони дуже близькі. Відзимково має походити від назвиська господаря Відзимка. 6)

1) На Гуцульщині: Зелениця, Черник. А. Онищук; ор. сіт. ст. 145 - 146.

2) Ця назва походить від слова плат поля — кусник, частина. Ще тепер кажуть у Сушиці Р. перший, другий платок поля. У Грінченка (Словарь s. v.) є ще два значіння цього слова, а саме; верства і латка, оба з галицьких гірських околиць. Це друге значіння „латка“ теж уживається в Сушиці. н. пр. корова з чорними платками. На значіння цього слова в Сушиці звернув мені увагу інж. М. Фляк.

3) А. Онищук; ор. сіт. стр. 145.

4) Є. Желеховский; Словар... том. I. s. v. Микола Мельник; Українська номенклатура висших ростин. У Львові, 1922. стр. 214.

5) о. Ю. Кміт; ор. сіт. Літопис Бойківщини ч. 7. з 1936. стр. 67. Інж. М. Фляк виводить назву від слова „дудніти“, бо там є підземні яри, від чого земля дуднить.

6) Подав інж. М. Фляк.

З морфологічного й лексикального боку цікаві т. зв. прийменникові топографічні назви, я назвав би їх „ситуаційні“, що їх так дуже любить простолюття, бо вони легкі й прості, як н. пр. Під погаром, За мочиром, Під Сеньовов, Під полінками, За Плоским, За Чорним, Під Чорним, або вже не прислівникові вислови, тільки іменники з прийменником як приставкою: Підкобівка, Відзимково.

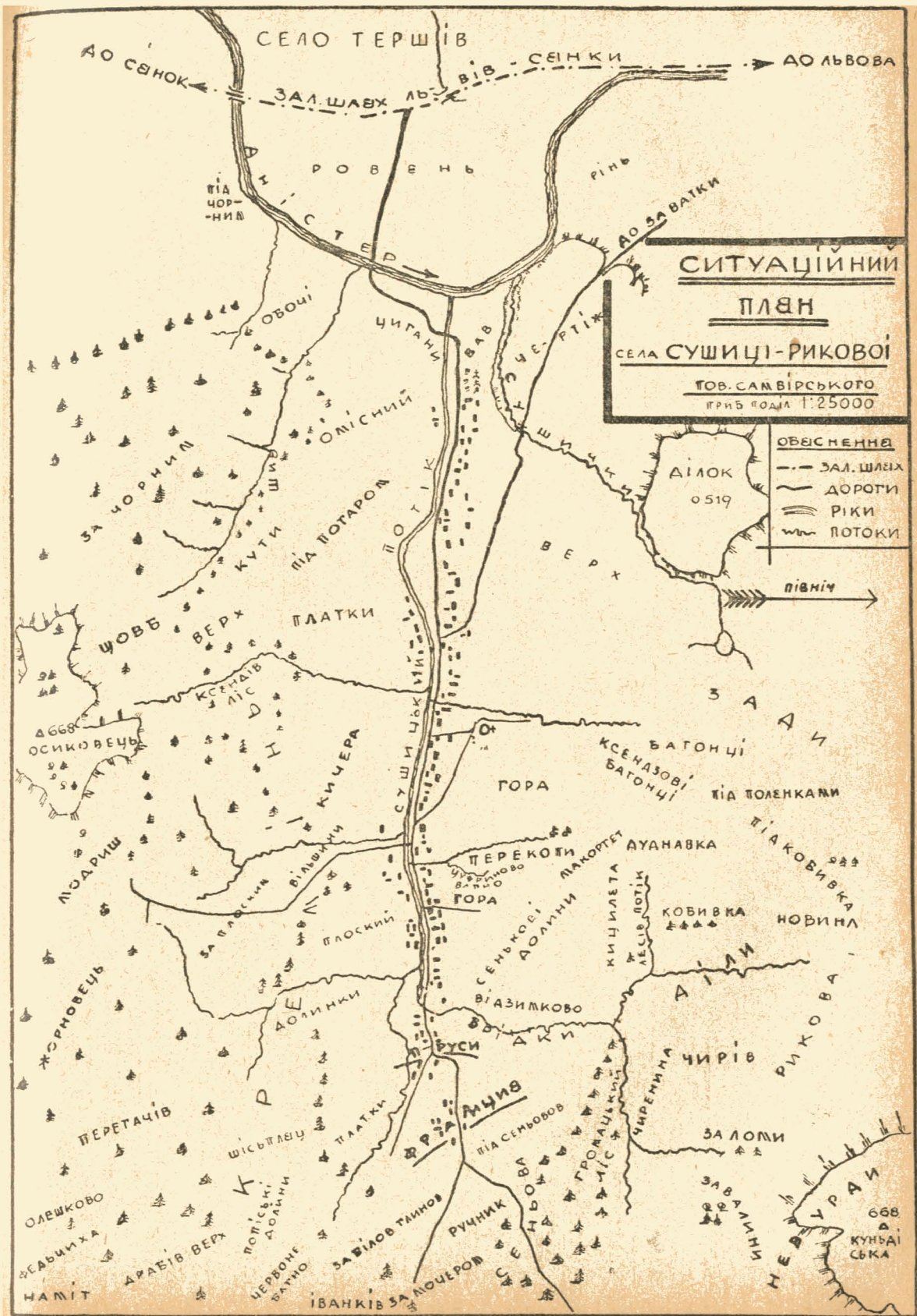
При цій нагоді треба сказати, що прийменникова топономастика дуже в нас поширена і скрізь уживана, н. пр. на Гуцульщині (село Зелена) маємо такі прийменникові назви місцевин: Зарічєнка, Забродок, За облазом, Підсмеречок. ¹⁾

Цікаві теж відприкметникові назви з закінченням іменників середнього роду — о, замість закінчення прикметникового — е: Олешково, Відзимково, а навіть у прикметниковій топографічній назві: Цуфриново bagno. Подібно створених назов місцевин е в нас багато, н. пр. Ляцко, Берестово, Глинсько, Головсько. Це старі назви, бо пізніше середній рід поступився в користь чоловічого роду: н. пр. Луцьке перейшло на Луцьк, як у польській мові Gdańsk повстало із Gdańsko. ²⁾

Бачимо теж у топономастиці Сушиці Рикової спроби, заступити давні, поетичні назви звичайними, прозовими, практично-описовими, н. пр. замість назви Фетьчиха кажуть „лісова лука“. Це безумовно витвір молодшого покоління, що забуває гарну старовину з її чарівними легендами, переказами й поетичними назвами.

¹⁾ А. Онищук; *op. cit.* стр. 145-146.

²⁾ А. Brückner; *op. cit.* стр. 358.

СИТУАЦІЙНИЙ ПЛАН

СЕЛА СУШИЦІ-РИКОВОЇ

ТОВ. САМВІРСЬКОГО
ПРИБ ПОДІЛ 1:25000

ОБ'ЄСНЕННЯ

- ЗАЛ. ШЛЯХ
- ДОРОТИ
- == РІКИ
- ~ ПОТОКИ

ПІВНІЧ →

АІЛОК
0519

ЗАДІ
КСЕНАЗОВІ
БАТОНЦІ

АІЛИ
КОВИВКА
НОВИНА

ЧИРІВ
РИКОВА

ЗАЛОМИ

ЗАВАЛИНИ
НЕВГУРАНИ
668
А. КУНЬДІ
СЬКА

Др. ВОЛОДИМИР КОБІЛЬНИК.

З археології Бойківщини.

VIII. виказ пам'яток, від січня 1936 до січня 1937 р.

ПОВ. ДРОГОБИЧ.

- Лішня. Довкола мурованої церкви вали у виді чотирикутника. Найгарніше збережені від заходу. Добре зохований насип під бастіон. Після переказу мала тут бути церква.
- Лужок дол. Кременний серп.
- Орява. Камінний топір.
- Попелі. Від ясеницької території у двірському лісі, званім „Манастирець“ вали, що обіймають простір біля 100 м². Вони 2 м. високі, рови на 2 м. глибокі. Тут знаходять гарні кахлі. Недалеко Ясениці, на обшарі ясеницького ліса, поле, віддалене 1 km. від Манастирця, називається „Заполя“.

ПОВ. САМБІР.

- Білич дол. Камінний топір.
- Котованя: 1). 10 кременних сокирок, 2). 144 кременних скробачів, 3). 8 кременних сверликів, 4). 10 кременних товчків, 5). 2 кременні ядрища, 6). 1 кременна стрілка, 7). 1 кременне долото, 8). 1 кременне вістря на спис, 9). 1 обсідіанове ядрище, 10). 9 обсідіанових скробачів. Княжа доба: 1). 2 намістини, 2). 2 пряслички, 3). на горі М. Микалівського найдено багато черепків з княжої доби.
- Ступниця: Неоліт: 1). 3 кременні сокирки, 2). 15 кременних скробачів, 3). 1 кременна стрілка, 4). 2 кременні сверлики, 5). 1 кременний серп, 6). 1 камінний топір. Княжа доба: 1). залізні обручі до дерев'яної посудини, 2). 2 залізні остроги, 3). 4 залізні ножки, 4). 8 залізних цвяхів, 5). 2 залізні стрілки, 6). 5 прясличок.
- Угерці зап. У лісі, званім „Чаплиці“ 3 дуже добре збережені могили: 1). 1·5 м. висока 19 м. широка, 2). 3 м. висока, 25 м. широка, 3). 2 м. висока, 22 м. широка.
- Хирів. Камінний топір.

VI.

О Д Я Г.

Ще сьогодні носять жукотинські газди й газдині здебільш одяг свого виробу. По світовій війні до села повернуло дещо людей з Америки. Вони привезли зі собою міську одягу; можна було стрінати у газдів різні одяги, як шкіряні куртки, „райтки“, гумові плащі, міські капелюхи. Однак скоро жукотинці визбувалися чужих одягів і в короткому часі вернули до народньої ноші. В останніх часах втискається до села міська тандита, яка псує красу та стиль ноші. Більшість держиться своєї ноші, хоч би зогляду на тяжкі матеріальні обставини.

Волосся й заріст. Старші газди носять здебільш довге волосся, що сягає ззаду до обшивки сорочки. Зпереду носять гривку. Щоби волосся краще зачесати, смарують його під неділю маслом. Хлопці стрижуть волосся коротко, чешуть здебільш на один бік або догори. Вуса пристригають коротко над горішньою губою. Бороду голять.

Жінки носять довге волосся. Роблять проділ через середину голови. Зпереду над чолом гривки не носять, тільки по боках над ухами, т. зв. „мұхи“, дещо підстрижене волосся. Дівчата заплітають коси, або збирають із заду в узол „кұца курка“. До кінця плетуть одну косу, на кінець коси вплітають стяжку, т. зв. „сукно до кіски“. Коси спускають на верх одягу. Замужні жінки „повязуються“, т. є. обмотують волосся довкола „кїчки“, а на верх накладають чеpecь.

Мужеська й жіноча одяга є однакова на робочий та святочний день. Святочна одяга є нова, не знищена. Маємо деякі різниці в зимовій, у літній і весільній одязі.

Самі газдині шиють сорочки, штани, запаски, каптани, жацабайки й т. п. Сільський кравець шие лейбики, (розгинані лейбики, довгі лейбики, курті лейбики). Кожухи шиють кушнірі. Крисані роблять самі. Давніше носили фільцові капелюхи з коліровим шнурком, т. зв. „галамуцькі капелюхи“ (Olmützer Hut). Ходаки шиють також самі.

Шиють голками „іглами“ та нитками (стор. 46).

Жукотинський газда — Павло Зинич з жінкою й дитятем.

1. „шіти“ — звичайна шва.
2. „вишивати“ — вишивають хрестиками.
3. „обкидати“ — край матеріялу обшивати ниткою.
4. „прошивати“ — два окремі кусні матеріялу зшивати зі собою.

5. „рубiти“ — матерiал зачинати й обшивати.
6. „подвійно рубiти“ — так як поперед, крім цього ще одна шва попри рубець.
7. „мережити“ — робити мережку.
8. „пiшвити“ — край матерiалу пiдгинати й обшивати.
9. „зшивати“ — два куснi матерiалу зi собою зшивати.
10. „приставляти“ — „пристав рукав до стану“.
11. „збирати“ — збирати бришки, рукави й т. д. — робити фалди.

Подертi одяги латають, — полотнянi полотном, суконнi сукном. Лату „прилатують“ з вiдповiдно витятого кусня матерiалу й „запiшвують“ „вирiзками“.

„С о р о ч к и“. Старi зужитi сорочки називають „рjнда“. Крий мужеських та жiночих сорочок основно однаковий, лише мужеськi сорочки довгi, сягають до колiн, жiночi сорочки короткi, сягають дещо нижче бедер. Роблять iз власного полотна, тонкого (стор. 44). Вчасi шиття, сорочка ще без рукавiв i обшивки, називається „стан“. Задня частъ стану — це „плечi“, передня частъ з розпором зпереду — це „пазуха“, частъ сорочки понижче пазухи — це „подолок“. Ковнiр сорочки зовуть „обшивка“, закiнчення рукавiв „мiхалки“.

На мужеських сорочках вишивок мало. Вишивають чорною ниткою (стор. 47), або чорною вовняною ниткою. Се тiльки „перешивання“ на обшивцi та „вуставках“ рукавiв, також „перешивання“ мiхалкiв. Пазуха й дiл сорочки мають рубець.

Жiночi сорочки мають вишивки на обшивцi, такi як i у мушин, т. є перешивання, також чорною ниткою. Крім цього на шию вбирають „пацьорки“ й ними закривають обшивку. Гарнiшi є вишивки на раменах, давнiше вишиванi головнo чорними нитками, тепер i колiровими. Переважає краска червона й темно—синя. Мотиви досить примiтивнi; ломана лiнiя, мотив звiзди й т. п. Загально це мотиви геометричнi, — цiтових i звiрячих не шиють. Вправдi бiльше скомбiнованi геометричнi мотиви називають „велика рjжя“ або „дрiбна рjжя“, однак це навiть не нагадує цiтових мотивiв. Мiхалки вишивають у бiльше простi wzори. Зiбрання на мiхалках називають „брiшки“. Це дрiбненькi збирки“, якi зшивають так разом, що цiлiсть дає wziр. Обшивка, це ковнiр досить ма-

лий, виложений. На переді обшивки є дві дірки на „шпінку“ (спинку). Пазуха не має дірок на спинки, ані ґузиків. Взимі вбирають 2—3 сорочок одночасно.

„Пóртки“ роблять з тонкого полотна, з товщини або з чиноватого полотна. Розпір є по правій стороні. У пасі стягають їх шнурком, закінченим ключкою на однім кінці, а на другім вузлами, які заходять у ключку. ґузів є кілька, а ними можна регулювати ширину штанів. Цей шнурок називають „гачник“. ¹⁾ Зад штанів звать „гозічник“, отвір на переді, це „розпірка“, ногавиці зовуть „пóртки“. Портки є досить вузькі й сягають до кісток. Кишень нема. Долиною є портки рублені звичайним рубцем. Від внутрішньої сторони є зшивані й протяті. Так само й задом. Портки шиють ручно ниткою. Зимом вбирають 2—3 пар порток або „холóшні“.

Тепер холошнів майже не носять; це рідка тепер поява. Холошні роблять з білого або чорного сукна, власної роботи. Так само шили їх як портки, вони були ширші, запинались на ґузик, мали випуст на заложення ремення в пасі, та кишені.

Давніше вживали широких „ременів“, — на 10—20 см., тепер вживають ременів вузьких, зі залізною або бронзовою пряжкою. Перед війною вживали пряжки закарпатського походження, — тепер купують ремені в Турці. На верх штанів вбирають сорочки, які в поясі привязують ременем.

Перед війною, якщо ґазда вибирався в дорогу, хоч би до сусіднього села, все брав зі собою торбу. Були це шкіряні торби, які купували на Закарпаттю — часто з гарними витисканими прикрасами. По війні, тому що границя замкнена, торб не купують і вони виходять щораз більше з ужиття. Старі ґазди, що мають ще передвоєнні торби, беруть їх зі собою, молодіж вже цей звичай цілком закинула. Жінки носять „с п і д н и ц і“. Спідниця¹⁾ є долом широка, горою зібрана в зморщки, сягає до половини підудя. Має розпорок зпереду, на який накладають запаску. Передня, горішня часть, має грубе полотно, зване „фальш“; його закриває запаска. На долині має спідниця звичайний рубець, горою є обшивка, яка притримує „збиранки“: Обшивка є з грубого полотна. Спідниці роблять з „мальованки“, ²⁾ або з „обіванки“. Спідниці

¹⁾ Гринченко: Слов. укр. яз. — гачник, ка.

²⁾ Желеховський: Слов. укр. нім. яз. Мальованка = Bunt bemaltes Kleid.

з білого полотна, — а такі є в Жукотині тільки весільні — називають „фартух“.

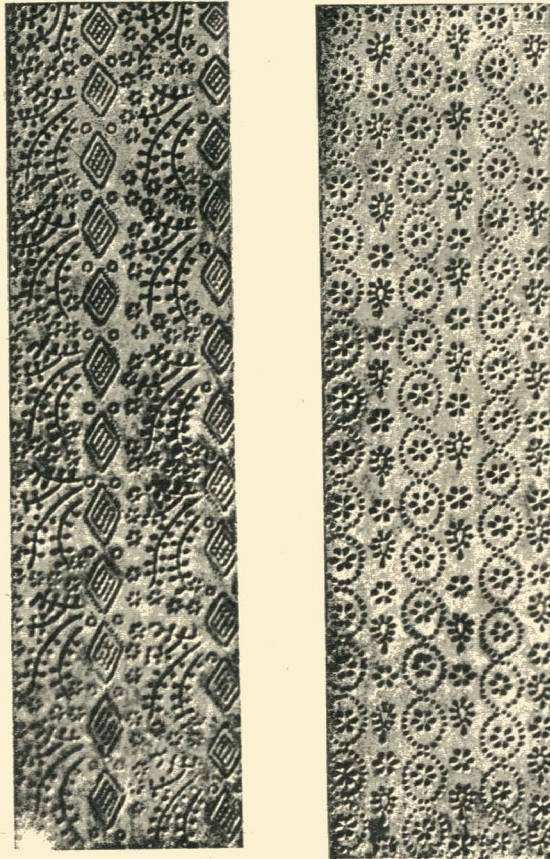

Газдиня з Жукотина з дитиною.

Мальованка, це тонке полотно, на якому вибивають взори чорною краскою. „Малюють“ жиди в Лімній, Літовищі та в Турці, з помічю деревяних штанц. Є в Лімній жид швець, що „бе“ мальованки; його дідо Аріє Гірш, та батько Венямин Гірш також тим займалися.³⁾ Розрізняють слідуочі взори:

³⁾ Заподане на підставі інформації проф. Г. Мартинця.

Малюють „на ланцушкі“ (Табл. XIII. ч. 1, 2, 6), „на штруганю“ (Табл. XIII. ч. 3), „на сороківці“ (Табл. XIII. ч. 4), „на колічкяня“ (Табл. XIII. ч. 5, Табл. XV. ч. 3), „на основи“ (Табл. XIV. ч. 1), „на галузяня“ (Табл. XIV. ч. 2, 4), „на барвінкяня“ (Табл. XIV. ч. 3), „на цвітки“ (Табл. XV. ч. 1), „на огнивяня“ (Табл. XV. ч. 2).

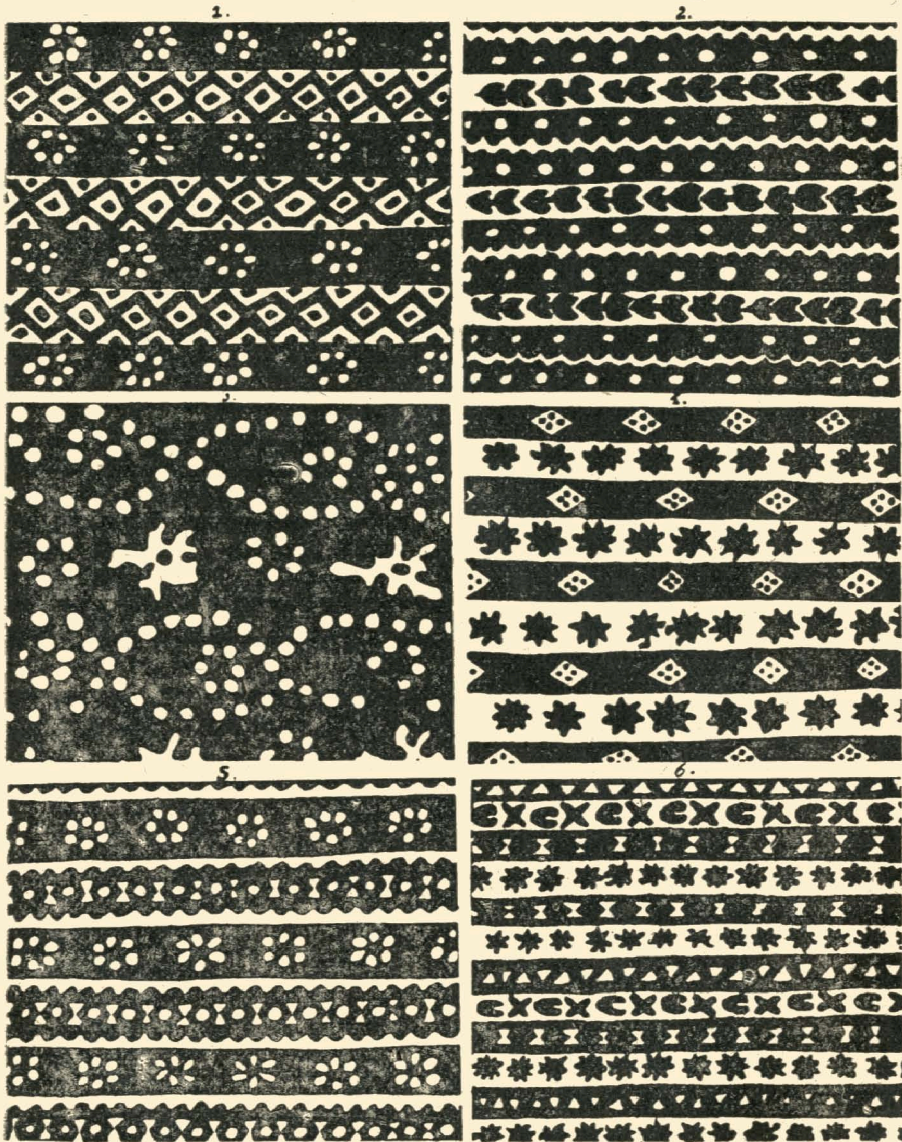
Деревяні штанци на мальованки. Муз. Бой.

Мальованок тепер щораз менше. Стрічається ще у старших газдинь, молоді (дівчата) їх не носять, тільки обиванки. Тому то й майстри — малярі займаються тим тільки принагідно, та кожний має ще крім цього інше звання. Обиванки купують у місті. Це тонке машинове полотно зі vzорами. В Жукотині носять обиванки переважно темно-синьої краски.

„З а п а с к а“ є зроблена з тонкого полотна й закриває перед спідниці. Складається з двох „півів“ (дві півкі),

ТАБЛ. XIII.

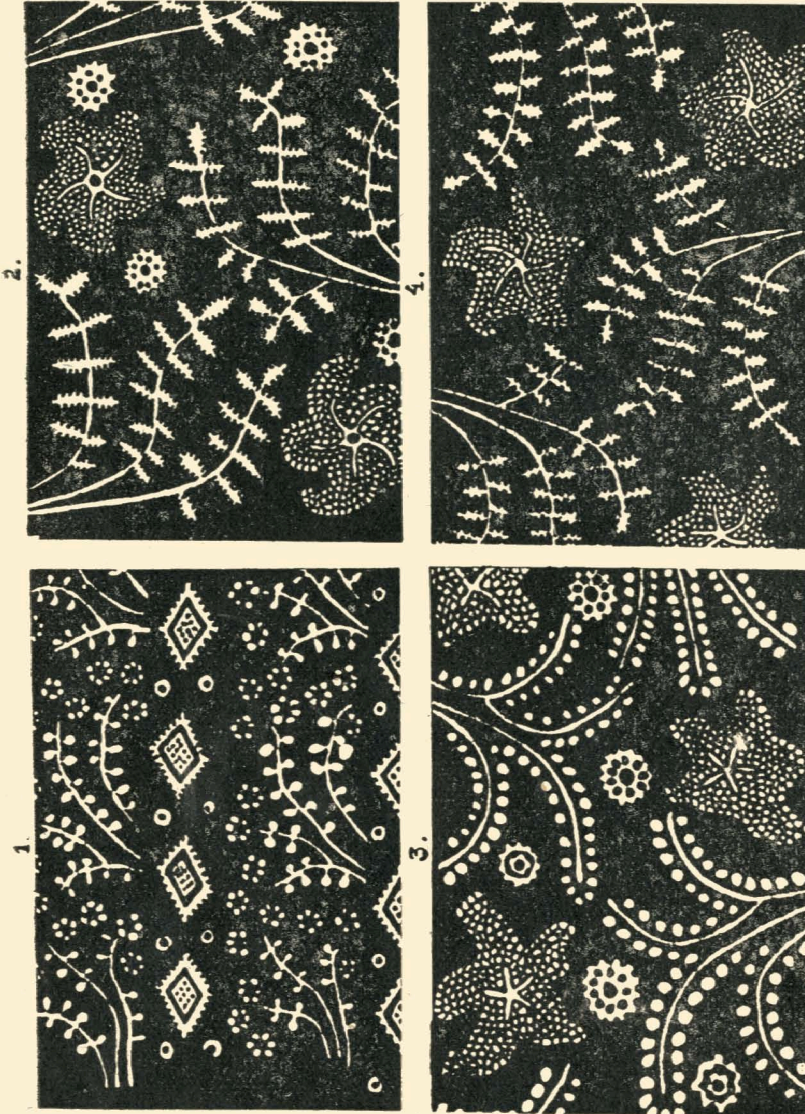

Мальованки, вживані в Жукотині.

1). 1. 2. 6, „на ланцушки“, 2). ч. 3, „на штруганю“, 3). ч. 4, „на сороківці“, 4) ч. 5, „на колічканя“.

ТАБЛ. XIV.

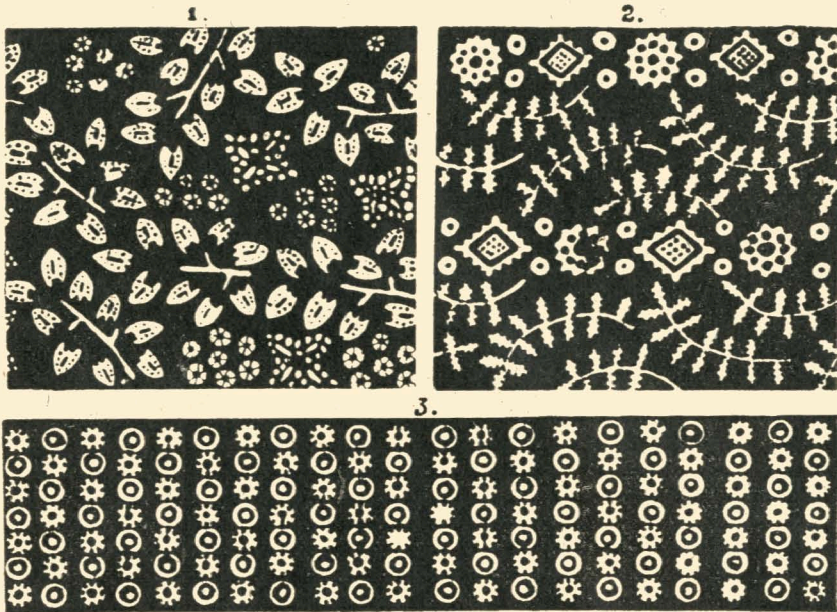
Мальованки, вживані в Жукотині.

1) ч. 1 „на основи“, 2) ч. 2, 4 „на галуззя“ 3) ч. 3 „на барвінкя“.

ТАБЛ. XV.

Мальованки, вживані в Жукотині.

1). ч. 1, „на цвітки“, 2) ч. 2, „на огнивя“, 3). ч. 3, „на колічка“.

зшитих посередині мережкою. Боки, — це край полотна, а діл є зарублений. Вгорі є обшивка з „фрибінками“, якими завязують запаску ззаду. Вони є зроблені з зібраного в кількоро полотна й зшитого. Під обшивкою є збирки. На запасці звичайно нема вишивок.

„Каптан“⁴⁾ це рід нагортки з тонкого або чиноватого полотна. Ззаду сягає нижче колін, зпереду є луковато витятий. Ззаду має від паса збирки. Рукави сягають до ліктя або долоні. Обшивка є звичайна, стояча. Каптан шують чорними нитками. Носять тоді, коли на дворі холодно.

Уля Зинич з Жукотина
в „каптані“.

Уля Зинич з Жукотина
в „кацабаї“.

„Кацаба́я“⁵⁾ це рід блузки, з тонкого полотна, що сягає по пас, з рукавами. Зпереду запинається на гузики, або її опасають крайкою. Носять у холодній порі року.

⁴⁾ Желеховський: Слов. укр.-нім. яз. Т. I. Ст. 337. Каптан — die Jaske.

⁵⁾ Желеховський: Слов. укр.-нім. яз. Т. I. Ст. 338. Кацабайка.

П р а н н я б і л л я .

Брудне шмаття мочуть у теплім лузі, в цебрі. Луг роблять в цей спосіб, що над цебром розстелюють плахту, на яку насипають попіл. На це ллють гарячу воду, а до цебра стікає вже луг. Вимочене в лузі білля „жмякають“, т. е. перуть на карбованім „прайнику“, або жмякають руками. Часом вживають мила. Милом натирають обшивки та міхалки. По вижмяканню викручують, та несуть на ріку. На ріці перуть прайником, поки білля не в чисте. Випране білля беруть до дому й „зваряють“ у цебрі. На дно цебра дають попіл, на це розпалені камені, та заливають гарячою водою. Білля розтріпують і кладуть до цебра. На верх сиплять попіл, гарячі камені й знову заливають гарячою водою, яка цілковито закриває білля. Так стоїть воно пів дня. Потому вижмякують, беруть на ріку, перуть прайником, викручують і сушать на плоті, а взимі розвішують під стріхою. Взимі на ріці прати дуже прикро. Беруть вчасі морозів горщок з теплою водою, щоби гріти руки.

„Лейбича“ ⁶⁾ роблять з домашнього сукна. Сягає до

Діти з Жукотина: хлопець в „лейбичі“.

⁶⁾ М. Зубрицький: Верхня вовняна ноша укр. русь. народа в Галичині. Матеріяли до укр. русь. етнології. Т. X. Львів 1908.

пояса, рукавів не має. Запинається зпереду. Лейбича є довкола обшите білим шнурком. Під шнурок підкладають пасок з червоного, купованого сукна. Зпереду приходять 4—5 зложених подвійно шнурків, які з одної сторони творять ключку, з другої вузол, на який запинається. Запинають також на гачки. Вдолині, по обох боках є по одній кишені, які обшивають білим шнурком.

„Короткий лейбик“ з рукавами роблять зі сукна домашньої роботи. Сягає дещо пониже пояса. Є обшитий білим шнурком, без підкладу червоного сукна, зпереду з ключками та вузлами до запинання. По боках дві кишені. Ковнір є закладаний, обшитий шнурком. Вживають переважно при праці.

„Довгий лейбик“ є з сукна домашньої роботи. Сягає пониже колін, скроений до стану, з рукавами. Є обшитий білим шнурком з підкладом. Запинки зі шнурків, зложених удвоє, з підкладом. Ковнір є закладаний з обшивкою. Це святочний одяг.

„Жіночий лейбик розпинаний“ роблять із сукна домашньої роботи, без рукавів. Сягає вище колін. Ззаду від пояса по обох боках вдолину є розтятий. Розтяття звуться „прайники“. Лейбик має дві кишені. Ковніра не має. Всюди обшитий білим шнурком з підкладом червоного сукна. Зпереду запинаний, як всі лейбики на ключку, та вузли.

Взимі носять кожухи.

Киптар або надушник⁷⁾ це кожуха в роді камізьки, без рукавів. Довкола обшитий з тої самої шкіри. Деякі з них є вишивані зпереду, переважно поміж кульками. Запинається на „кульки“ зі шкіри. Часом є кульки прикрашені колірними нитками. Бувають з одною, теж з двома кишнями, або цілком без них.

Кожухи роблять кушнірі.

До села приходять кушнірі зі Старого — Самбора або з Хирова. Газда кличе кушніра до себе й дає йому невиправлені шкіри. Кушнірі приходять до села осінню, беруть від газдів замовлення й зараз мочать шкіри одну добу в цебрі. По вимоченню виймають з цебра, розтягають на столі, роблять розчин тіста з житньої та вівсяної муки на квасі з капусти. Цим тістом мажуть тонкою верствою зі сторони

⁷⁾ Шухевич: Гуцульщина Т. I. ст. 121.

„лика“ шкіри. Опісля складають шкіру кінцями до середини, зовною назовні. Так зложені шкіри вкладають до цебра або щелетки, одну коло другої, та заливають квасом з капусти. По тижневі виймають шкіри та розвішують на жердках, щоби висохли. Так сушать шкіри через кілька тижнів, а на той

Жукотинський тазда Іван Петришак.

час майстер відходить до іншого села за роботою. По кількох тижнях вертає й з помічником викінчує роботу.

Висушені шкіри зводять водою, головню тісто й лико, а шкіру „ключує“, зн. до грагара прив'язує шнур, а до нього прикріплює кінець шкіри. До „ключування“ має прилад, що зветься „ключ“⁸⁾. Це палиця, якої ручка є загнута так, що творить колесо й служить до придержування рукою. На другім кінці має стремена, закінчення, до придержування ногою. Збоку від ручки йде оправлене в дерево „залізко“, рід ножа. Кушнір закладає в стремено ногу, бере в праву руку ручку, а лівою притримує шкіру. Рухами руки й ноги вгору й долину зіскробує залізком лико. В цей спосіб „вигма́тує“ лико так, що від шкіри воно відстає. По виключованню закладає шкіру на рами й „шкафує“ т. є здирає лико „шкафою“⁹⁾. Це рід ножа з ручкою та вістря. Потому шкіру смарує крейдою, знову шкафує так довго, поки зі шкіри не очистить лика. Тоді вона м'яка й біла. Шкіру красять деколи на ясно-жовту краску. Той сам кушнір, що виправляє шкіри, шие кожухи. За цілу роботу з ушиттям платили давніше 6, 8, а за крашені й вишивані навіть до 20 зол.

„Коротке кожуха з рукавами“, або „кожуха з рукавами“. Сягає цей кожух по коліна. Ззаду є рівний, зпереду запинається на кульки. Є облямований шкірою, з маленьким стоячим ковнірцем. Рукави сягають до надгорстка. Кишень не має. На кожуха з рукавами потреба 4 шкір.

„Мужеський кожух“. На мужеський кожух треба сім великих шкір. Від пояса кожух є широкий, фалдований і сягає нижче колін. Зпереду запинається на кульки. Має дві кишені, але без підшиття, є тільки пришита шкіра для вкладання рук. Ковнір є великий, вовною на верх. На заді між фалдами й на переді між ключками є вишивані „р ó ж і“ червоною й синьою ниткою. Обитий є долиною шкірою без вовни, а зпереду лямівкою з вовною. На руках є маншети, звернені вовною назовні.

„Жіночий кожух“ такий самий як для мужчин, тільки має більше вишивок.

Старі, подерті кожухи покривають товстиною. Як охорону перед зимом і дощем носять у Жукотині п л а х т и. Плахти роблять зі всіх родів полотна, найліпші з повісьма. Пастухи носять плахти зложені вдвоє, запняті на грудях цвяхом, остро затятим патиком, або шпилькою.

⁸⁾ Шухевич: Гуцульщина Т. I. ст. 253.

⁹⁾ Шухевич: Гуцульщина Т. I. ст. 253.

Прикраса шиї. Зпереду має сорочка в ковнірці дві дірки, зв. „ключки на шпінку”.¹⁰⁾ Найбільше вживана в Жукотині записка, це зеркальце різної величини, від 1-4 см. у промірі. Роблять її також з мідяних або ніклевих австрійських монет.

„Пацюркі“¹¹⁾ носять жінки. Давніше вживали дармовисів зі скла. Сьогодні купують „світлячки“, скляні пацюрки, які самі „нижуть“.

„Широкі пацюркі“ або „драбінки“ роблять дівчата з дрібних пацюрків, які купують у Турці.

Жукотин: Зимовий одяг.

Обува. Ноги обвивають „онучею“, на неї взувають ходак. Онучі роблять зі старого шмаття, щоби онуча була м'ягка.

„Ходаки“¹²⁾ роблять зі шкіри, яку купують у склепах. Шують ходаки в селі. Куплену шкіру мочать у воді, щоби була м'ягка. Потому обтинають краєм вузький пасок, яким ходак зшивають. Зпереду шкіри роблять всередині 3 дірки, а по обох боках по 6 дірок, які зшивають витягим паском. Роблять складки, стягають і так твориться „писок“ ходака.

¹⁰⁾ Гринченко: Слов. укр. яз. шпінка.

¹¹⁾ Гринченко: Слов. укр. яз. Т. II. ст. 103.

¹²⁾ Зубрицький Мих.: Ходаки, обув селян старосамбірського і турчанського повіта. Матеріяли до укр. етн. Том XI. Львів 1909.

Також ззаду витинають вузький пасок, роблять дірки, в які входить пасок. Творються зморщкі й так повстає „пята“. Щоби ходакови надати форму, випихають його соломою на так довго, поки шкіра не висохне. В сухім вже ходаку вибивають „остроки“, т. є. дірки на ремінь, з внутрішньої сторони чотири, з зовнішньої три. Жінки звязують „волоками“, зробленими з вовни, мужчини шкіряними волоками. Обвивають ними онучу. Сам ходак привязують до ноги „сетріжницями“, які передівають через остроки.

Накриття голови. Вліті носять мужчини солом'яні капелюхи, звані „крисані“. Роблять їх з житньої соломи. Якщо жито зачинає дозрівати, солома ще м'ягка й податна, тоді „щипають стебіля“, т. є. вибирають руками гарні стебла

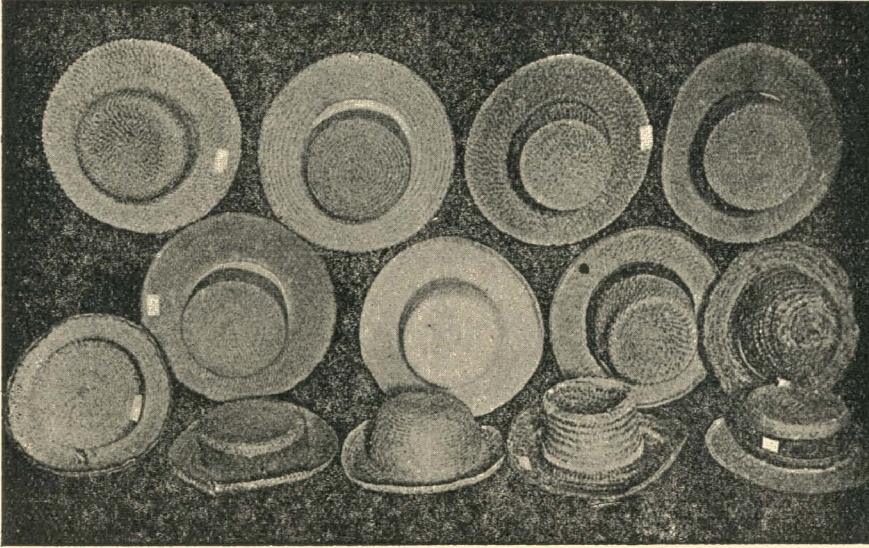
Газди зі Жукотина.

й відтинають вище першого сучка. Солома пониже першого сучка не надається до виробу капелюхів. Вдома обгинають колосся, а самі стебла оставляють. З такої соломи або зараз плетуть, або зимою, коли є більше вільного часу. До зими солома висихає й стає круха; щоби солому зм'якчити, перепускають через кожне стебло слину.

Плетуть крисані „на 7 стебел“. Беруть сім стебел соломи й звязують на кінці. Опісля розділюють стебла, на праву сторону приходять чотири, на ліву три стебла. Крайне праве стебло перекладають попід слідуюче й переносять на ліву сторону. Тепер по лівій стороні „будують“ чотири, а по

правій три стебла. Так роблять по порядку плетінку. На одну крисаню треба такої плетінки 6-7 с'ягів (один с'яг, = довжина розложених рамен). Готову плетінку зшивають голкою,

Бойківські крисані. Рядок I: (горішній:) крисані з Жукотина.

„сирою“ ниткою й надають крисані відповідну форму. На крисаню нашивають чорну стяжку, а хлопці додають горою й долом стяжки червону „кривульку“, т. є зубчасту стрічку.

Бойківські чепці. II. рядок, перший чепець: чепець із Жукотина.

Вліті в дощеву пору носять фільцові капелюхи, які купують у місті. Взимі носять „кучми“ або „баранячі шапки“, які роблять у селі кушнірі. По війні щораз більше носять кашкети, — цілком невідповідні до жукотинської ноші!

Жінки в Жукотині носять на голові „чепці“. На голову приходять „кічка“, то є грубий, з полотна зроблений обруч, який кладуть на перід голови та подушочка, яка є на заді голови. Обруч вплітають у волосся, кичка сильно тримається й підпирає чепець. На кичку вкладають чепець. „Головку“ чепця роблять із зеленої сітки, яку купують у місті, боки з червоного сукна. Ззаду стягається шнурком, якого кінці звязують довкруги боків чепця. На чепець кладуть хустку. Дівчата не носять чепців, лиш хустки. Спеціальної краски, матеріалу, ані величини хусток у Жукотині нема; — купують їх у місті.

Весільна одежа. Жіночий весільний одяг, на час весільного обряду, децю змінюють. У Жукотині весілля зачинається одного дня пополудні, а кінчиться на другий день у вечір. Молода має першого дня слідуочу одежу. Сорочку

Весільна одежа зі Жукотина.

як звичайно, лише вишивки дещо гарніші, дальше обиванку та запаску, розяттий лейбик або лейбича. Сорочка на шиї запнята спинкою, та пацьорки. На голові вінець з барвінку, в який вплітають різноколірові стяжки. Під вінцем є пас білого машинового полотна, широкий на 6-7 см. Полотно складають у троє. Воно прикриває чоло, приходить на зад голови, а кінці його звисають на плечі. До полотняного пояса є пришита в кількох місцях червона стяжка. Її кінці звисають разом з кінцями полотна на плечах. У руці має молода червону хустку з цвітовим взором. На ногах ходаки або черевики. Так само як молода є вбрана й дружка, а їх по одягу не можна розпізнати.

На другий день рано молода перебирається до шлюбу. Вбирає найкращу сорочку й „білий фартух“ (спідницю з білого полотна). Сорочка є „затягнена“ під бородою прядивом. На це приходить біла запаска. Потому вбирає „шлюбний жупан“, зроблений зі синього сукна так, як лейбик з рукавами. Маншети й цілий шлюбний жупан є обшитий білим футерком. На карку є пас білого машинового полотна, якого оба кінці звисають передом пониже пояса. Ті кінці є перевязані в поясі крайкою або білим ручником. Ліву руку молодої обв'язують ручником, за який веде її молодий до шлюбу. Волосся є розпущені й звисають зпереду. На голові так само пояс з білого полотна, як попереднього дня, тільки вінець є зроблений з вівса, барвінку й чоснику. В такім строю йде молода до шлюбу.

Вечером змінює молода знову одяг. Сорочка й запаска є та сама, тільки вбирає ще обиванку. Знімає всі прикраси голови, накладає кичку та чепець, та зав'язує хустку.

Дружка є через цілий час на весіллю в однаковім одягу, щойно по „очіпченню“ молодої знімає прикраси голови, а вбирає хустку.

Одяг молодого. Першого дня вбирає сорочку, яку запинає зпереду спинкою, дальше штани, короткий лейбик і довгий лейбик з рукавами. За поясом, або з кишені лейбика звисає колірова, звичайно червона, хустка. В руці весільна палиця. На голові крисаня, — а взимі кучма. До правого боку крисані є причіплена вязка барвінку.

Так само є вбраний дружка.

Другого дня молодий змінює сорочку й штани, а вбирає

ті, які зробила йому молода. Сорочку запинає зпереду прядивом. Лейбича та лейбик ті самі, так само хустка та палиця, тільки на капелюху, чи кучмі, має вінець з барвінку, вівса та чоснику. На лівій руці має привязаний ручник. Дружба має через цілий час весілля ту саму одержу, яку має першого дня молодий.

Мерців убирають у спеціальний одяг.*) Мужчин вбирають у довгу сорочку, з найліпшого полотна, вишивану чорною вовняною ниткою. Сорочка під шиєю та рукави є зашпунтовані чорною спрячкою. Потому затягають штани та пояс, на голову дають кучму, хоч би було літо. На ноги закладають „капці“ з полотна.

Жінки. На голові кичка, чепець та біла хустка; друга така сама під бородою. Сорочка вишивана чорною вовною. Дальше вбирають обиванку, запуску обшиту чорною крайкою, — а на ноги дають капці.

Хлопці. Сорочка в них є з найліпшого полотна, з чорними вишивками. Штани, ремінь з „калиткою“ (рід торбинки на кресало, гроші), на ногах черевики або чоботи, на голові крисаня. За пояс закладають червону хустку, яку має молодий. До руки вкладають весільну палицю, на малий палець перстень, зроблений з воску.

Дівчата вбирають в „картанову сорочку“ (з машинного полотна) з бришками, зашпунтовану під бородою червоною стяжкою. На голові вінець з барвінку, волосся розпущене; відтак обиванку й запуску „в дві поли мережену“. Опасують колірною крайкою. В руці червона хустка в квіти. На ногах чоботи або черевики.

Дітей до 10 літ не одягають спеціально. До руки дають монету, як забавку.

---

*) Подаю це за описом Михайла Зинича: „Похоронні звичаї в селі Жукотин у турчанському повіті“. „Літопис Бойківщини“ ч. V. 1935.

VII. ПОЖИВА.

Всі середники поживи витворює жукотинський газда сам; купувати нічого не потребує. Різноманітність корму доволі обмежена. Головно це продукти рослинні та набіл; мяса споживає дуже мало. Пожива складається зі скробі, рослинних товщів, — білко головно рослинне.

Поживу можна поділити на: в звичайні дні, пости, Різ-дво, Великдень, свята (празники), хрестини, весілля, похорони та комашні.

До варення вживають у Жукотині глиняної посудини, менше залізної. Глиняну посудину купують від приїздних до села ганчарів — крамарів зі Старого - Самбора або Старої-Ропи. Уживають горнят, мисок; миски на молоко, — це „сагані“, „кабані“. Це широкі горшки без вух, збани „макор-тети“, збани на олій. Посудину з бляхи зовуть „бляхарі“, а посудину залізну називають „залізнякі“, або „банякі“.

Глиняну посудину, деревяну та металеву, миють у по-близьких потоках. Більшу глиняну посудину по вимитті віша-ють на плотах дном до гори. Миски, менші горшки, укладають у хаті на полиці.

Деякі страви їдять у сирому стані, не варені, інші пе-чуть або варять у хаті. В полі печуть і варять звичайно па-стухи, або підчас деяких робіт в полі, чи в лісі.

Вогонь запалюють сірниками, званими „патичкі“, або кресалом. Кресала роблять місцеві ковалі зі сталі. Губку роб-лять самі (стор. 5), а замість кременю, якого ані в Жуко-тині, ані в околиці нема, вживають рогівця. Хліб печуть у Жу-котині з пшеничної, житньої або вівсяної муки.

Пшеничний хліб виробляють і печуть у наступний спосіб: Пшеничну муку розчиняють з водою та додають соли. Розчинене тісто в кориті або діжці зіставляють у теплом місці на кілька годин, щоби „кїсло“. Потому „замішують“, т. є додають муки й вимішують. Тому що в кориті, чи діжці, зіставляють все рештки тіста з попереднього разу, не потреба додавати „квасу“. По замішанню залишають знову на якийсь час, а як тісто виросте, „саджáють“ до печі. З огрітої печі висувають вуголь кочергою до переду, а печиво вкладають до печі.

Житний хліб вироблюють так само, як пшеничний.

Вівсяний хліб може бути квасний, а тоді називається „паленїця“, або якщо є зроблений з муки не кислої, тоді зовється „паленé“ ¹⁾ або „ощіпок“ ²⁾. Паляниці роблять і печуть так само, як пшеничний чи житній хліб, — натомисть ощіпок печуть при обіді. Вівсяну муку дають до меншого корита, додають води й мішають, аж виробиться тісто. Тісто розкладають „на пляцки“, роблять у них „виділини“ ложкою, щоби шкірка не відставала й „саджáють“ до печі. Подібно роблять і ощіпки з житньої муки.

„Бульбяникі“ це ощіпки з муки й з бараболі. Варять бараболю в лупині, очищують, всипують до корита, дусять руками й додають муки. Потому мішають так довго, аж зробиться тісто. Такий ощіпок є м'який і смачніший від вівсяного.

„Терчаникі“ печуть з дещо пригнилої бараболі. Пригнилу бараболю очищують з лупини й труть на терці, яке купують, або самі роблять з бляхи. Потому видушують через шматку воду й роблять пляцки. Їх укладають на листку з капусти або з явора, потому печуть у печі.

„Терчані паленїці“ роблять з тертої пригнилої бараболі, з якої не видушують води, лише додають житньої або вівсяної муки. Ставлять у теплій печі, щоби викисли, роблять балабушки, які печуть у печі.

„Книші“ можуть бути пшеничні, житні, вівсяні, або „терчані“. Розчиняють тісто так, як на паленята й розтачують „кочівкою“ на столі. До середини дають вареної душеної бараболі, а тістом закривають бараболю з боків. На верху

¹⁾ Гринченко: Слов. укр. яз. Т. II. ст. 89. паленя—няти.

²⁾ Гринченко: Слов. укр. яз. Т. II. ст. 84. ощіпок.

книша зістає не покрита тістом бараболя. Якщо до такого книша домішати кислої капусти, то це книш — капустяник.

„Печені пироги“. Житне або пшеничне тісто розтачують, до середини дають вареної бараболі, яку заляплюють зі всіх сторін тістом і печуть у печі.

„Балабух“. Це варена, душена бараболя, до якої додають трохи молока, формують у купки завбільшки жмені й печуть на капустянім листку.

В звичайні „будні дні“ їдять у Жукотині інакше взимі, а інакше вліті. Взимі їдять 3-4 рази на день, т. є „обід“ (снідання), полуденок, декуди підвечірок і вечерю. Вліті їдять 5 разів, т. є снідання, друге снідання, полуденок, підвечірок і вечерю.

Взимі дають „обід“ щойно околи години 9-тої рано. На обід буває звичайно: варена бараболя, квашена капуста підбивана, т. є з засмажкою на маслі, або варена з доданням молока, або сметани. Дають також „чир“ з пшеничної, житньої або вівсяної муки. Чир може бути „пісний“, або чир з молоком. Пісний чир роблять так, що на кипячу воду сиплять муку й заколочують колотівцею. Чир вариться так довго, аж згустіє. Тоді беруть пів миски зимної води, а до неї переливають вузьким струмочком чир, який і так у зимній воді застигає. Воду солять. Під впливом гарячого чиру вода тепліє. Чир їдять разом з водою. Чир з молоком роблять так само, тільки зливають воду, а її заступає молоко.

Рівночасно при обіді варять полуденок і гарячу страву залишають у печі. На полуденок варять сушений біб. Намочують його через ніч у воді, щоби змяк, опісля варять. Солять по зваренню й висипують до миски. Печуть у печі бараболі, вибирають до опалки й оставляють на полуденок. До бобу, чи бульби, дають залишену з обіду капусту або росолянку, зроблену з капустяного квасу (стор. 3). Часом дають колочену бараболю з грибами (стор. 3), з морквою, або з пастернаком. Бараболю варять з морквою, або з пастернаком, розколючують на рідку масу й солять. До того додають паленята, або хліб.

Підвечірок. Їдять оціпок, зимний квас з капусти, або що зістане з полуденку.

На вечерю варять свіжу бараболю та чир.

Вліті дають снідання, друге снідання, полуденок, підвечірок та вечерю.

На снідання (4-5 рано) є парене молоко, яке варять попереднього дня вечір і зоставляють через ніч у печі, хліб або паленята, сир, бриндзя. Молоко „зачиряють“ з миси й їдять хліб. Якщо їдять хліб і сир або бриндзю, то не дістають вже молока.

Друге снідання беруть зі собою в поле. Це хліб і сир, або бриндзя. Полуденок варить газдиня дома й виносить у поле в горшках. Це бараболя, капуста, чир або крупи з молоком. Рівночасно виносить вона підвечірок: — це молоко, хліб, паленята, книші, печені пироги, тощо. Вечерю їдять дома. Це бараболя, чир, капуста, квас з капусти, молоко й т. п.

В пості не їдять молока, мяса, та товщів із звірят.

Взимі їдять на обід бараболю з водою; це рід зупи з засмажкою на олію з додатком чоснику, грибів та соли. З тим їдять хліб або паляниці. Їдять печену бараболю з сиром, квасом з капусти. Варять „нелупішку“, т. є варять у лупі бараболю, чистять з лупи, заправляють олієм; до того квас з капусти, або капусту на засмажці на олію. Олій приправляють так, що перепалюють у горшку цибулю й заливають олієм та пересмажують. Так роблять у більшій кількості й вміру потреби вживають. Дають пісний чир, часом праженний у печі біб.

На полуденок є варений біб з росолянкою, печена бараболя з капустою або свіжим квасом, паленята або хліб. На підвечірок їдять це, що зістане з полуденка. Вечера: це бараболя, квас з капусти, чир і т. п.

Літні пости. Снідання: хліб, зелена цибуля зі солею, печена бараболя з олієм. Друге снідання: беруть зі собою в поле, зн. хліб і цибулю. Полуденок: Бараболя, капуста з олієм, варені крупи, хліб, книші, печені пироги. Підвечірок: хліб, книші з обіду. Вечеря: бараболя, капуста, чир.

Різдво. На різдвяні свята приготовляють газдині їду на кілька днів наперед. Печуть пшеничний хліб з разової мукки. Розчиняють як звичайно, лише в більшому, призначенім на це, кориті. Притім печуть один більший бохонець хліба. На верх хліба, на середину, дають зубець чоснику. Такий хліб називають „геріджин“³⁾ і їдять його на Новий рік. Через цілі свята лежить цей бохонець хліба, перевязаний „ручкою“ прядива на столі. Рано в перший день свят, якщо газдиня йде по воду, бере під паху геріджин, а в другу руку бере ко-

³⁾ Кміт Ю.: Ще про Волосатий. Літ. Бой. ч. 6, ст. 6.

новку. Приготовляють „голубці“. Пшеничні або ячмінні крупи заливають кип'ятком, щоби „запарілися“, та солять. Зі споду станви беруть квашені головки капусти, здимають із них листки, та роблять голубці. Роблять їх 2-3 баняки, щоби вистарчили на три дні. Варять „пшеницю“. В ступах очищують зерно пшениці з луски, запарюють, та заправляють медом або цукром. Варять „суш“ зі сушених яблук і грушок. На Святий вечір варять пісну страву, бо в цей день є піст. Подають 12 страв: Подають „сиру“ або „засмажену“ горілку. Заливають горілку перепаленим цукром і додають перцю. Це „смажена горілка з перцем“. Закусують часником. В дні без посту пють горілку з маслом. Масло топлять на вогні й заливають горілкою; це „смажена горілка з маслом“. Далше подають: душену бараболю з олієм, варену на засмажці з олієм капусту, голубці з олієм, паляниці з олієм, пироги з олієм, варений горох з медом, або з цукром, пшеницю з медом, та варений суш з цукром.

У перший день різдвяних свят. Обід: паляниці зі св. вечері, ковбасу, сир, бриндзю, молоко. Варять бараболю, капусту, вівсяні крупи з молоком, голубці. Полуденок: „їжка“ з вареного мяса. До зимної води вкладають мясо (овече, вепрове, телятину), солять, додають петрушки та часнику. Варять при обіді та зіставляють у печі до полуденка, щоби мясо цілком розварилося. При обіді варять нелупішку, чистять з лупи, розкладають у мисах і вставляють у піч, де бараболя підо впливом гарячі на своїй поверхні дістає шкаралуцу. До такої бараболі доливають „їжки“, додають перцю, та їдять з одної миси „їжку з бульою“. Мясо винимають з горшка, вкладають до миси й „скубять“ руками від кости на дрібні кусні до другої миси. Кожний бере собі пальцями з миси кусні та їсть з хлібом, також голубці з олієм, вівсяні крупи з молоком і пшеницю. На підвечірок їдять страви з полуденка. Вечеря: варять бараболю, капусту зі салом, голубці.

Так їдять через всі дні свят.

Великдень. У Велику п'ятницю пополудні розчиняють тісто на паску в кориті, на це призначенім. До печення беруть найкращу пшеничну, разову муку. Розтачане й вироблене тісто ділять на дві часті: з одної часті печуть паску, з другої половини „сестру паски“, чотири „колачки“, а з решти тіста хліби. Паска є такої форми, що й хліб, тільки значно

більша, важить 20-25 kg. Під сподом паски є зроблений хрест у цей спосіб, що під паску кладуть житню солому нахрест. Цей хрест робить у пасці заглибину хреста. Часть соломи спалюється при печенні, часть вискробують ножем. На верху паски роблять також видоліни у формі хреста. Верх паски смажують білком яйця, а жовток вливають у заглиблення хреста й випечені паски мають жовтий хрест. Разом з паскою печуть діти пасочки. Мають ці пасочки форму малого хліба, а печуться в чотирьох рогах печі.

„Сестра паски“ є дещо більша від звичайних бохонців хліба. Її дають священникові за посвячення паски. Разом зі „сестрою паски“ печуть решту хлібів.

Печуть у суботу рано. В суботу також приготавляють все до свячення: яйця, сир, масло, ковбасу, хрін, писанки.

Писанки пишуть тепер у Жукотині досить рідко. Найчастіше роблять ще крашанки, т. є закрашують яйця на одну краску, а дуже вже рідко коли „різблять“. На писанки вживають лише курячих яєць, найохотніше неправильно, подовжньої форми. Краски купують, самі красок робити не вміють. Це здебільша краска чорна й червона. Якихось спеціальних обрядів, відносно писанок у Жукотині, не вдалося мені стрінати

Писанки бувають ділені або неділені на поля. Цей поділ буває поперечній або подовж яйця. Одна поперечня лінія може ділити яйце на дві рівні або нерівні часті, залежно від місця її уміщення. Дві лінії півперечні можуть поділити яйце на 3 менше, чи більше рівні частини. Бувають писанки, де дві рівнобіжні лінії, що замикають між собою ряд красок, ділять яйце на три частини. Подовжні лінії є найчастіше подвійні, з кривулькою між ними; можуть ділити яйце на дві частини. Переважно геометричний орнамент. Той може бути: „на рожі“, „на зізди“, „на курячі лапки“, „підззіздки“, „крапки“, „на мотильцьа“, „на сонця“, „на хресті“, „на смерічкі“, „на гачикі“ й т. д. На кінцях яйця бувають колеса з вісьмома сприхами посередині. Виразний рослинний орнамент, — це рідкість. Частіше стрічаємо рослинний стилізований, як розета, у формі стилізованого цвіту. Виступають з чотирьома або п'ятьома листками, та стилізовані разом з чотирьома, зглядно шістьома відногами. Доволі рідко стрічаємо півсвастики з проміннями, та грецькі хрести.

Загально жукотинські писанки не багато різняться від інших бойківських писанок. Архаїчні форми стрічається тут не більше, як деінде на Бойківщині — одне тільки цікаве, що розмірно частіше бачимо тут рослинні мотиви. На жаль звичай писання писанок підупав по війні в Жукотині так дуже, що писанка в Жукотині підчас великодніх свят — це небуденна поява.

Жукотин: писанки.

Взимі бють газди в Жукотині свиню на мясо й сало для власного вжитку. Багатші бють цілу штуку для себе, бідніші на спілку. Вбивають і приладжують самі. Вбивають ножом у серце тварини. Дуже часто роблять це незручно й свиня довго мучиться, поки згине.

По забиттю парять гарячою водою в кориті, зіскубують шерсть і миють. Розбирають на столі. Сало солять і прасують межі двома дощинками, роблять також ковбаси, кишки з пшеничних або ячмінних круп. Селезінку, серце, печінку, не перероблюють, лише їдять варені. М'ясо та солонину вудять на поді, та переховують на великодні свята.

Половину варених яєць обирають з лупини, щоби ліпше „посвятилися“, другу половину залишають у лупині. До свячення укладають у „святільниці“: на спід дають колачики, потому яйця в лупині, на них яйця без лупини, плесканку сира, горнятко масла, ковбасу, кусень солонини, хрін та дрібку соли. Святять у суботу пополудні, або в неділю рано. В неділю рано їдять тільки зимні страви — як яйця, які крають „в колісцята“, паску, сир, масло, ковбасу, сало. Потому варять обід — бараболу, крупи, пироги, росіл з капустиного квасу, капусту, та м'ясо. Полуденка вже не їдять, лише на підвечірок: — паску, масло, сир, яйця, ковбасу й м'ясо з обіду. Вечері звичайно не їдять і не варять. Так їдять через всі святочні дні.

„Свят о к“, це церковне свято, — відпуст у Жукотині. Тоді до села приходять люде зі сусідніх сіл. Газди запрошують свояків у гостину. Якихось спеціальних страв не варять; подають гостям кашу, м'ясо, звичайно бараняче, пироги, хліб, тощо.

Х р е с т и н и. По хрещенню просять гостей у гостину. Подають хліб, сир, крупи, м'ясо, давніше горілку.

В е с і л л я. На кілька днів перед весіллям приготують їду. Печуть більше хліба, до 50 бохонців. Весільного тіста не солять. Роблять один бохонок хліба значно більший, званий „коровай“. Печуть його вечір перед шлюбом і дружба всаджує його на лопаті до печі. Підчас весілля має цей хліб своє спеціальне призначення.

Квасять гілетку борщу з грубо меленого жита. Оба свати бють до спілки свиню на весілля. Запрошені гості приносять крупи, яйця, молоко, якого треба багато.

Коли починається весілля, т. е. попереднього дня перед шлюбом, дають гостям вечерю: горілку, хліб, сир і крупи з молоком. В день шлюбу дають на снідання около год. 8 рано: горілку, хліб, сир, часом дають і борщ, в яким варять м'ясо. Квашений борщ варять у горшках, додають м'яса, петрушки,

перцю й соли. Осібно дають борщ, а осібно дроблене мясо. По шлюбі подають обід: борщ, у якому варено кури, бараболу або хліб. На чотири особи дають одну курку. По курках подають мясо, яке солять та їдять з хлібом. Дальше подають крупи з молоком.

Вечеря така сама, як обід. Вміжчасі дають гостям зимні страви, як хліб, яйця, сир, масло, ковбасу й кишки. Часом подають борщ зі солониною.

„Г о р я ч и н а“. По похороні просять тих, що в похороні брали участь, на „горячину“. Подають хліб, сир, масло, горілку, варене мясо й крупи з молоком.

М і р и й в а г и. Подаю коротко міри й ваги, вживані в Жукотині. Тепер офіційально держаться загально принятих мір та ваг: кілограм, метер, літра. Однак ще й нині існують там цілком інші міри та ваги.

Поняття міри та скількості течей є слідуючі:

кропля = практично найменша частина води; один лик н. пр. води, молока

пóрція = кедішок

одна квáрта = бляшана міра = 1 л.

$\frac{1}{2}$ кварта = $\frac{1}{2}$ л.

$\frac{1}{4}$ кварта = $\frac{1}{4}$ л.

$\frac{1}{8}$ кварта = $\frac{1}{8}$ л.

гарнець = 4 кварта = 4 л.

барилка = 4 гарці = 16 л.

бóчка = 20 гарців = 80 л.

кúфа = 25 гарців = 100 л.

Міри на сталі тіла:

одна пúшка = щипта

одна жмéня = жменька

пρίгорщ = скількість у двох долонях, зложених разом

гарнець = 4 л.

вівчий полúмацьок = 2 гарці = 8 л.

вівча мацька = 2 полумацьки 16 л.

полúмацьок на зерно = 10 гарців = 40 л.

кóрець = 4 полумацьки = 40—48 гарців.

Числення предметів:

один (предмет), кілька штук

6 штук = $\frac{1}{2}$ тузіня

12 штук = 1 тузінъ

$\frac{1}{4}$ копи = 15 штук

$\frac{1}{2}$ копи = 30 штук

1 копа = 60 штук.

Міри довжини й ширини:

цаль = 2·5 см.

на два пальці = біля 3 см.

на долонь = біля 10 см.

на локоть = від кінця середнього пальця руки по локоть,
(біля 50 см.)

сяг = ширина обох розложених рамен

крок = біля 1 м.

„як через хижу“ = біля 5 м.

„стайки = віддалення при оранню

миля = $7\frac{1}{5}$ km.

Вчасі посліднього мойого побуту в Жукотині удалося мені дістати ще один раваш для нашого музею. Офірував його Макаришин Гриць, що разом з Іваном Петришаком відчитали його й подали мені до відома значіння поодиноких знаків. Раваш з Жукотина, що його ми дістали перед кількома роками, описав др. Ян Фальковскі в Літ. Бой. ч. VII. Др. Фальковскі не міг однак подати значіння поодиноких знаків, та очеркнути рішучо, до чого вони відносяться. Тепер справа є вирішена. Раваші в Жукотині служили до означення податків. Знаки є витяті на 3 поверхнях дрючка: перша, означає скількість поля, яке посідає податник. Поверхня на-протий цієї означає, кілько податку мав газда платити. На бічній поверхні є знаки, які означають хату — (число до-мівства). Знаки ч. 1, це прості рівці, рівнобіжні до себе.

Один знак — це один прут поля. Три пруты = 7 моргів. Знак ч. 2, дві прості лінії похилені до себе = 6 прутів = 14 моргів. Знак ч. 3, дві рівнобіжні лінії, получені в долинні поперечкою, означають 3 морги. Знаки на протилежній сто-

роні пруга означають, кільки податку має газда платити. Знак ч. 4, знак у формі сочки, означає 1 сороківець = простий ринський = 40 крайцарів. Знак ч. 5, (лінія проста в полученні зі знаками у формі сочки) = 1 душка = 4 крайцарі. Знак ч. 6, знаки у формі 2 сочок, злучених на вершку = цванцігер = 20 крайцарів. Карби на другій бічній поверхні, — це знак газдівства, до якого відносяться знаки.

Міри висоти:

По кістки, по коліна, по пас, по шию, „в хлопа“, „в два хлопа“, по пупець, по клуб, вище кісток, по бороду, по пас, по пахи, по вуха, по черево.

Міри глибини й грубости:

Як волосок, як нитка, як стебло, як палець, як рука, як коновця, як клец, як колода, як бочка, „можна обняти руками“.

Обем: кубік = 1 т³; 4 кубіки = 1 сят.

Поняття ваги, в значінню тягару, як 1 kg, 1/2 kg, в Жукотині давніше не вживали. Тепер вживають.

Почуваюся в милому обовязку зложити щиру подяку всім, що помогли мені в моїй праці. П. Михайлові Зиничові за багатий матеріал до села Жукотина, п. проф. М. Орловському за переведення коректи, п. інж. В. Кордубі й п. Я. Білинському за виконання рисунків, п. проф. Г. Мартинцеві та жукотинським газдам за вірні інформації й поміч у збиранню матеріалів.

З бойківсько - гуцульського пограниччя.

НАЧЕРК ЕТНІЧНОГО РОЗМІЩЕННЯ.

Найбільше труднощів має етнограф при переведенні граничних меж поміж поодинокими етнічними групами.

Такі труднощі стрічає при розмежуванні бойківської групи, особливо що тут це питання комплікується мовною й культурною спільнотою, та ще тим, що досі не маємо відомостей етнічного розмежування з Закарпаття.

Начеркнути західню границю бойків є доволі тяжко, хоч основно вона межує тільки з одною етнічною групою, т. є лемківською (польський клин легко можна вирізнути).

Ще більше труднощів наводить східня бойківська границя, яка на основі дотеперішніх дослідів являється, як ускладнена картина, різних етнічних груп.

Східня бойківська границя в межах польської держави ділиться на дві часті: одна — це група місцевин, що лежать у глибині гір і не мають лучби зі сходом, а друга — це місцевини Підкарпаття.

До першої групи належать місцевини: Сенечіл і Вижків, — це місцевини, що повстали завдяки експанзії бойків з над Опору через Рожанку Вижню, та закарпатських бойків. Далше на схід у глибині Карпат немає вже ніяких місцевин, також мешканці Сенечола й Вижкова не проходять через гори на схід. Сьогодні ці села мають лучбу на північ із Підкарпаттям битим шляхом, що йде через Брязу (Людвиківку), Велдіж і Вигоду до Долини. Цей шлях збудовано біля 1848 р., а передтим мешканці Сенечола та Вижкова спрямовувалися в долину Опору та на Закарпаття. Від хвилі побудовання вигідного шляху на північ, продістаються звідси також культурні впливи, пр. до Сенечола й Вижкова продісталися з півночі ніжні ступи, які заняли місце валкових, (циліндричних) ручних ступ, основно вживаних на Бойківщині.

До другої групи належать місцевини Підкарпаття, які замешкують бойки. Всклад цієї групи входять бойківські села, як Ілемня, Луги, Суходіл, Липовиця, та й Перегінсько,

що є найдалше — східною бойківською оселею. За Лімницею по східнім її боці (Небилів, Сливки, Ясень) бойки вже не мешкають. Не є вірне це, що бойки мешкають у Ясені, як це подають Вагилевич і Рабіївна, котра вчислила Ясень і Пороги до бойківсько-мовної групи. Ці місцевини не належать до бойківської — мовної області, хоч там стрічаємо деякі прикмети бойківського говору. Питання появи назви „бойки“ на бойківсько-гуцульському пограниччю буде предметом одної з моїх праць, — про границі Гуцульщини. Як примір, що на цій області вживається назви „бойко“, зазначу, що пр. мешканці села Шешори, отже села з гуцульського пограниччя зовуть мешканців сусіднього Пістиня — „бойками“. Ніщо дивного, що не тільки давніші автори, але й сучасні поповнюють ці самі похибки.

В першій групі, найдалших східних бойківських місцевин, не маємо особливих ускладнень, крім поволі проникаючих культурних впливів із півночі. Знову в другій групі, підкарпатській, являються інші впливи, чужі, головно в бойківських місцевинах, найдалше положених на схід. Ці впливи опишу нижче при освітленні зазначених на мапі засягів.

На закінчення вступу зазначую, що не подаю нівнічно сумежних бойківських місцевин, тому що я ще їх добре не прослідив. Мої-тут подані-завваги до етнічного розміщення східної границі бойків, подаю тільки на основі власних дослідів, головно в терені, які я перевів у 1935 і 1936 році.

Дотеперішніх праць різних авторів з цієї ділянки не подаю, бо їх небагато, я ними не покористовувався, — та вони загально відомі.

М А П А.

Лінія I. (Пор. мапу).

Етнічне ускладнення на бойківсько-гуцульському пограниччю було давніше зовсім інше, як сьогодні. Все промовляє за тим, що ця область мала давніше зовсім інше етнічне обличчя, але почавши від Липовиці (Суходіл від неї пізніший), аж до теперішньої північної границі Гуцульщини, її замешкувало підгірсько-пастирське населення. Ця межа була найдалшою в полудневому засягові для сучасних мешканців цієї області. Дальше на полудень від цієї лінії чоловік не мешкав. На сході, як було згадане, ця лінія йшла північною границею

теперішньої Гуцульщини; у тому часі вона ще не існувала, а перші її місцевини щойно творилися на її північних межах і над Черемошем. Нинішнє підгір'я мало багато лісів і було мало доступне, подібно як донедавна гори.

Час, якому таку межу можна би приписати, себто межу полудневого засягу підгірсько-пастирського населення, означити можна на яких тому 400 літ. Зазначую, що відхилення в часі можуть бути, — одначе в невеликих відступах. Чи дальше поза Липовицю сягала ця межа на захід — трудно очеркнути. В тому напрямі треба було би ще перевести докладніші досліди.

На схід це населення мабуть не сягало далеко поза Косів, а полудневою його межею була сьогоднішня північна границя Гуцульщини. — Зчасом цю лінію прорвали поселенці з півночі.

Лінія II.

Ця лінія зазначає нинішній засяг деяких культурних елементів, які входять у межі бойків, у селах Луг, Ілемня, Липовиця (також Суходіл). Очевидно маємо тут до діла з периферійним елементом якоїсь групи, здається невеликої. Цей засяг зовсім наглядно виступає так у зразках народнього говору, як і народньої культури.

Лінія III.

Подібно, як у другій лінії, так і тут маємо периферійний засяг елементу групи, що втискається з півночі. Самої етнічної групи, її периферійного засягу, як і попередньої ближче не очеркую, ізза браку дослідного матеріялу. Периферійний — третій засяг тягнеться від Ясениці, доволі далеко на схід; у послідніх часах можна завважити елементи цього засягу аж у Ославах (як стрілка).

Лінія IV.

Ця лінія, як і слідує, вяжеться доволі сильно з питанням про границю Гуцульщини. Зачеркує вона місцевини: Лучки, Баню Березівську, Березів Нижній, Середній і Вижній. Ці місцевини творять до деякої міри резерват старших елементів (давніших підгірсько-пастирських). Від півночі лінії цієї я не замкнув.

Лінія V.

Засяг, зачеркнений цією лінією, обіймає полосу, на якій легко й виразно даються вирізнити елементи, покищо означені через мене як „снятинські“. (Пор.: „Ze wschodniego pogranicza huculskiego“ — Львів 1936 і „Lud“ Т. XXXIV).

Лінія VI.

Ця лінія зачеркує нинішню західню й північно-східню границю Гуцульщини. Про неї не пишу ширше, бо це не в'яжеться з наміченою темою.

Всполуці з питанням і межею I., що зачеркує південний засяг давнього підгірсько-пастирського населення, годиться замітити, що це населення, напиране з півночі, заняло область Гуцульщини, яка досі не була заселена.*) Саме це автохтонне населення було основою (в яких 70⁰/₁₀) нової групи, яку сьогодні звемо гуцульською. Як решту цієї групи (в 30⁰/₁₀) творили елементи пастирсько-волоські й інші.

Цій гіпотезі, що нинішньої Гуцульщини населення це головню давніше пастирське з підгір'я, змішане в меншій частині з чужим елементом, головню волоським, можна би закинути:

а) не маємо якихнебудь відомостей про менші, чи більші масові мандрівки людности на цій області;

б) на перешкоді таким мандрівкам (хоч би найменшим) було кріпацтво.

Оба ці закиди одначе не є суттєві.

Масових мандрівок на Гуцульщині ствердити годі.

В дискусіях про Гуцульщину дуже рідко, навіть майже ніколи, не подається числа її населення. Після Шухевича число гуцулів у 1880 р. було 54.049. Якщо зчеркнемо число мешканців сіл, які неправильно вчислив Шухевич до області Гуцульщини, як Березова Вижнього, Середнього й Нижнього, Лучок, Лючи, Зеленої й інших, то населення з 1880 р. буде мати 42.173. В десять літ пізніше це число зросло (Шухевич) на 59.320, а в межах дійсної Гуцульщини до 45.305. На протягу десятиліття зросло число населення значно. Скільки могло його бути в самих початках? Безсумнівно не більше, як кілька тисяч, разом із мешканцями нечисленних сіл

*) Належало би також взяти під увагу мандрівки людности з півночі, яка хоронилася в гсах перед нападами татарів.

над Черемошем. Число нинішньої Гуцульщини побільшилося через наплив поселенців і через природній прибуток.

Витворювалася окрема група (відмінна головню одягом!), яка вкінці оформилася в сьогодишню гуцульську групу, з питомими її прикметами. Ця група доходила в 1921 р. до числа 55.555, а в 1931 до 66.281 осіб.

На другий закид дають відповідь метрики вінчання (*Liber copulatum*). Переглядаючи метрики вінчань у Яблониці від 1794 р., запримітив я, що річно „приженювалося“ до села кількох парібоків (дівчат незамітне число) з Підгіря, а рідше зі Закарпаття. Виходить із цього, що й у кріпацьких часах поселювання було, та було можливе.

* * *

На мапі зазначено також стрілками мандрівки (сезонові, шляхи експанзії) населення на згаданій області.

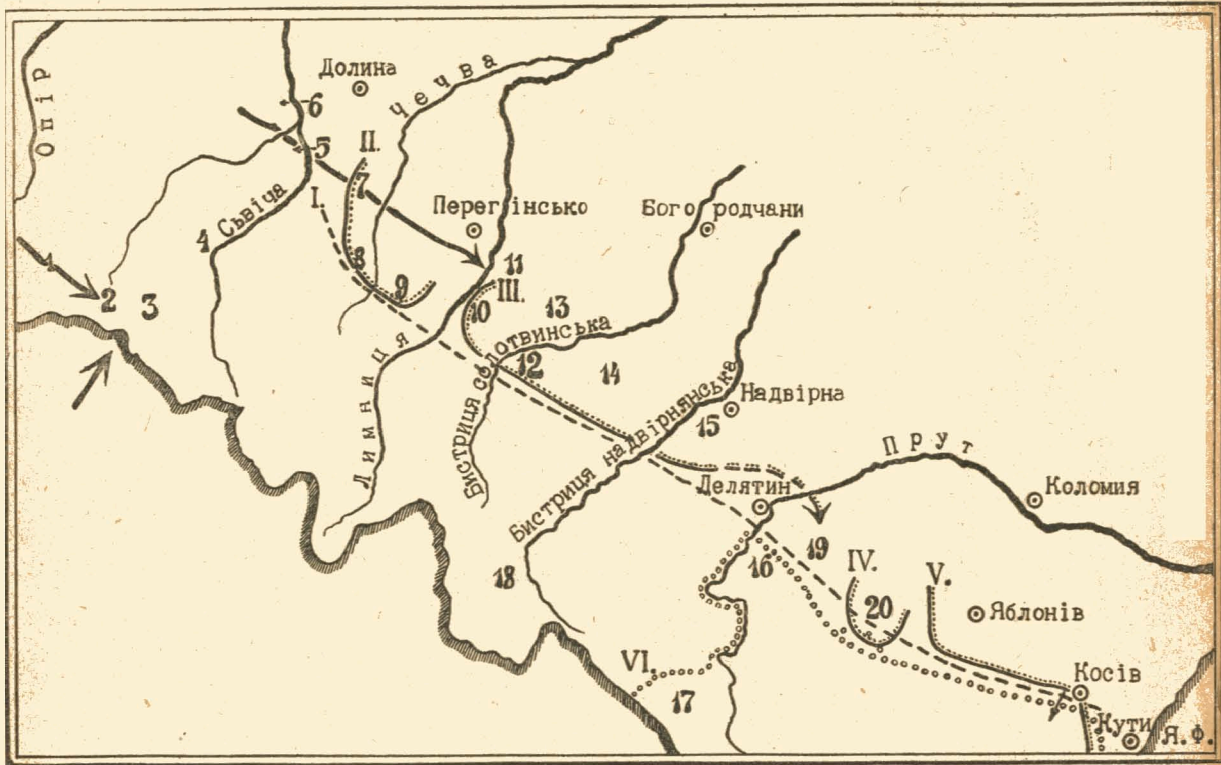
Зі згаданих тут коротко відносин бойківсько-гуцульського пограниччя виходить: воно уявляє сьогодні скомпліковану картину, а обі групи, хоч безпосередно не стикаються зі собою в границях польської держави, всетаки задержують контакт, через мандрівки бойків на схід, а гуцулів на захід. Крім цього треба підчеркнути, що ці умовини на пограниччю затемнює брак відповідних відомостей про етнічне ускладнення на Закарпатті.

Самбір, січень 1937.

Зелено - святочний звичай у бойківській місцевині — Штуківець.

Багато питомих звичаїв заховали ще донині тихі бойківські села. Присілок Штуківець, села Висоцько - Нижне в турчанському повіті, має дуже гарний звичай, що в деяких сусідніх селах його вже немає, бо давно—здається—загинув. Шкода тільки, що з року в рік тратить він і там щораз більше зі своєї обрядовості.

Ввечері проти Зеленої неділі, чи як там звуть Святої неділі, плетуть пастухи вінці з різних цвітів і зілля. Звичай велить, щоб у кожному вінці був цвічник і шовкова трава.

МАПА БОЙКІВСЬКО-ГУЦУЛЬСЬКОГО ПОГРАНИЧЧЯ.

I. Засяг давнього підгірсько-пастирського населення.

II. III. IV. V. Периферійний засяг етнічних груп (докладні пояснення, — як і цілої мапи, в змісті).

VI. Нинішня етнографічна границя Гуцульщини. Стрілки визначають напрями експансії й мандрівок бойків.

Пояснення місцевин (на мапі не заміщено всіх місцевин, тільки кільканадцять важливіших) :

- 1 — Рожанка Вижня, 2 — Сенечіл, 3 — Вишків, 4 — Брыза — (Людвиківка), 5 — Велдіж, 6 — Вигода, 7 — Ілемня, 8 — Суходіл, 9 — Липовиця, 10 — Ясень, 11 — Сливки, 12 — Пороги, 13 — Яблінка, 14 — Манява, 15 — Пнів, 16 — Дора, 17 — Яблониця, 18 — Рафайлова, 19 — Ослави: Біла й Чорна, Чорний Потік, 20 — Березів Нижній, Середній та Вижній, Бана Березівська, Лучки.

При плетенні співають пісню, що вже з її змісту дізнаємося про ціль їх праці:

Войся вінойку гладко,
Як червоне япко.
Від кінця до корінця,
Наші Красе треба вінця.¹⁾

Приготовані вінці беруть пастухи в неділю зі собою. До полудня переховують їх у воді, або в тіні, щоби не зівяли. На пасовисько беруть теж тоді мандрик. У літературній мові годі знайти відповідника цій незрозумілій назві, тому заступаю її описом. На пасовисько беруть: білий хліб, або булку, масло, сир, яйця, тощо й усе це там споживають. Оповідають, що давніше мусіла бути ще горілка, замовляли собі музику й бавились, аж земля гуділа. Нині вже без неї обходяться. Звичай через те стратив багато цікавих моментів, але підніс свою моральну вартість.

Вертаючи перед полуднем домів, закладають вінці коровам на роги й весело приспівують на лад знаних бойківських ладкань:

Ой наша Крася красна
Шовкову траву пасла,
Шовкову траву пасе
Скопець молока несе.

або:

Повна Ласаня, повна,
Шовкова на ній вовна,
Шовкову траву пасе
Цебрик молока несе.

Крім цього вдалося мені записати ще дві пісні, що мало хто вже їх памятає. Про їх обрядовий зв'язок трудно щось певного сказати. Зо змісту поданої пісні хіба додуматися його можна:

Два збанки смитанки
Скотарям на сніданки,
А дві гелетки сира
Щоб здорова жила.
Два ящики масла,
Щоб здорова пасла.

¹⁾ Місцевий говір.

Дві гелетки жентиці
 Скотарям на м'ясиці.¹⁾

Пісню співає газдиня, яка приготувала пастухові мандрик.
 Другу пісню:

Наша нененька пошна
 На браму войшла;
 Ключиками подзвонила
 І браму відчинила.
 Стала гроші рахувати,
 А пастуха не видати.
 Пішов скотар на зілля
 Бому Свята Неділя.
 Схилився воду пити
 Хотівся утопити.

Співав здається скотар при воротах газдівства. Проти його виходила мати й з ним розплачувалася, чого слід заховався до сьогодні.

Гарний це й цікавий звичай, тому я старався його вірно описати. Про його походження, зміст і значіння, хай скажуть дослідники.

В Штуківці, дня 5 червня 1936 р.

ІВАН БЛИЗНАК.

Звичаї та вірування на Андрія в с. Жу- котині, пов. Турка.

Посходившиися дівки й жінки з куделями, як що вечера до улюбленої хижі, прядуть та співають і нараджуються, де цього року мають іти „сіяти коноплі“, чи на гору Полонинку чи на Шутий Горб. Очікуючи хлопців, котрі також підуть на гору з ними, пильно прядуть.

До замітніших пісень які тоді співають належать:

1. Ой прядися куделийко, Прядися прядися, Бо тя буде підпрядати Молода Марися.	2. Ой я вчора пряла клоча А ниська повісьмо, Сядси милий коло мене Хотьми буде тісно.

¹⁾ Правопис місцевої шкільної дитини, що від мами записала текст цієї пісні.

3. Сядьси милий коло мене, 4. Я наряду веретено
 Присунься близьийко, Грубе як горнятко,
 Яки веретено впаде, Хто увидит, позавидит,
 Піднесеш борзійко. То файне дівчатко.

5. Ой прядися куделийко
 З прядива ни з клоча,
 Я до тебе куделийко
 Пряха неохоча.

Так прядуть співаючи до години сьомої, а вмiжчасi приходять хлопці на вечiрки й вже разом збираються йти „сiяти коноплі“. Дiвчата кидають куделі за полицю, та просять старших жiнок, щоби вважали на їх „кудiлi“, поки вони не вернуть, щоби малі хлопці не поховали їм куделiв, та не поторочили напружених ниток на веретенах. Вбираються в кожухи та лейбики, беруть до кишень сiмя конопель, та йдуть враз з хлопцями на гору „сiяти сiмя“. Вийшовши на гору, стають дiвки кругом, а хлопці за ними. Дiвчата беруть сiмя до запасок, розсiвають його по снiгу й співають таких нiсень:

1. Гей Андрію, Андрію Конопільки сiю, Та дайжеми Боже знати З кiм їх буду брати. *)	2. Ой жеби я Боже знала Відкi милій буде, То я бiла шанувала З тої хижі люди.
3. Ой жибi я Боже знала, Що пiду за вдiвця, То я бiси вiниць вила З сухого ялiвця.	4. Ой Андрію, Андрію, Конопільки сiю — Портками їх заволочу, Бо вже гiздi хочу.

По кожній співанці вiвкють: Ігу — гу — гу — у.

Хлопці співають рiвночасно з дiвками. По кожній співанці й вiвканню слухають, у котрiм кiнці села голос відозветься, відси—кажуть—жених буде. Так співають дiвки з кожного круга на своїх полях за селом і буває, що з других кругiв виходять у той самий час, то-ж майже на кожнiм горбі чути спів. Так співають майже годину, потiм вертають до жижi, а по дорозі пустують, то є серед смiхів бiються снiгом. Тимчасом у хижі, з котрої пішли дiвки, старші жiнки, приготвляють для дiвок рiзні несподiванки, мiж iншим кладуть на столі кiлька глиняних мисок догори днами, а пiд мисками

*) брати = витягати зі землі.

ховають якусь часть із жіночого одягу. Залежно від того, що знайдеться під мискою, слідує відповідне пояснення ворожби.

Ось приміром:

1) кічка і чіпиць	означає:	піде за муж,
2) чіпиць	„	буде „завиткою“,
3) паціорки	„	буде далі дівкою,
4) кукла	„	вже є вагітною,
5) вініць	„	піде за дружку.

Рівночасно в хижі прикривають вікна плахтою, а двері засувають і ждуть на поворот дівок із поля. Коли вже придуть, впускають по одній до хижі й кажуть підносити одну миску, котру собі дівка вибере. Дівка підносить і знаходить свій „талан“ — добрий або злий.

Другою такою ворожбою є т. зв. „колачики“. Дівки місять з тіста по одному колачикови й, уставивши їх рядком, пускають до хижі пса. Котрої дівки колачик пес ухопить на самперед, та напевно тих мясниць вийде за муж.

Інша ворожба: рахують „кіля“ в плоті, зачинаючи від першого кола, кажуть „віддамся“, на другий кіл кажуть „здамся“. Як на кінцевий кіл вийде, так кажуть буде.

Також ідуть на двір по дрова, не числячи полін, приносять до хижі, де щойно рахують. Як є паристе число, то буде муж, а як непаристе, то в тім році не вийде за муж. Є ще кілька ворожб, як метання до вікон жениха сім'ям, палення „полюхів“ і т. п.

Закінчують вечірки на Андрія гарними співанками та допрядують свої куделі. Співають такі пісні:

1. Ой куделейко моя, Не прялабі я тя, Верглабим тя за полицю Ганьба мому лицу.	2. Ой я пряду не до ладу, Спатоїкися хоче, Тому мов веретено В пушках не фуркоче.
3. Хто не пряде на Пилипа, Буде голий як та липа — Хто не пряде на Андрія, На ту дівку зла надія.	4. Ой світить місяць, світить, Перейшов зірничку, Ой час іти домів спати — Любий вечірничку.

ЗИНИЧ МИХАЙЛО.

НОВИНКИ.

Зближається час, коли музей „Бойківщина“ буде приневолений віддати льокаль, який завдяки жертвенності В. П. Др. Д. Стахури тепер займає. Позістає нам або винаняти інший льокаль та платити місячний чинш, або придбати власну домівку. Не можемо винаняти хати й наложити на наше громадянство новий тягар. Залишається друга концепція, — придбати власну домівку. І тут іде нам дуже на руку Т-во „Шкільна поміч“, що віддає нам безплатно під будову свою площу при вул. Коперника. Найшлися громадяне, що зрозуміли потребу й значіння музею для нашої нації, та задекларували суми від 50 до 300 зол., платні в місячних ратах на протягу року. Це буде перший будинок українського обласного музею. Просимо всіх наших членів і нашої праці зичливе громадянство, не відмовити нам своєї матеріальної та моральної помочі, а доведемо діло до кінця.

З в і т

З ДІЯЛЬНОСТІ ТОВАРИСТВА Й МУЗЕЮ „БОЙКІВЩИНА“ В САМБОРІ ЗА 1936 РІК.

Управа Т-ва „Бойківщина“ за 1936 рік:

Др. Кобільник Володимир, голова Т-ва й кустос музею.
Інж. Кордуба Володимир — містоголова. Проф. Др. Княжинський Антін, секретар. Проф. Мартинець Гнат, скарбник.

Члени Управи: Проф. Орловський Микола, Др. Скорик Михайло, Радн. Козбур Іван.

Члени Т-ва „Бойківщина“ в Самборі: Пп.: 1) Дир. Бачинський Михайло. 2) Радн. Біленький Теодор. 3) О. Білинський Степан. 4) Радн. Бережанський Василь. 5) О. Вань Лев. 6) О. Венгринович Володимир. 7) Проф. Винницький Степан. 8) Др. Гуркевич Володимир. 9) Децик Ілля. 10) Радн. Івасюк Микола. 11) Др. Княжинський Антін. 12) Др. Кобільник Володимир. 13) Радн. Курчак Володислав. 14) Кульчицька Елеонора. 15) О. Кміт Юрій. 16) Проф. Лихіцький Назар. 17) О. Лукань Роман Ч. С. В. В. 20) Проф. Мартинець Гнат. 21) Др. Максимчук Іван. 22) Проф. Орловський Микола. 23) Радн.

Петрівський Володимир. 24) О. Плешкевич Юліян. 25) О. Погорецький - Сас Петро. 26) Дир. Пукач Іван. 27) Др. Рабій Юліян. 28) Др. Рогуцький Іван. 29) Др. Скорик Михайло. 30) Радн. Стефанович Микола. 31) Радн. Туркевич Іван. 32) Дир. Ткач Онуфрій. 33) Проф. Филипчак Іван. 34) О. Юзвяк Михайло. 35) Чин. С. В. В. Лаврів. 36) Проф. Шумний Карло.

Співробітники музею „Бойківщина“ в Самборі: Др. Бандрівський Дмитро, Білинський Ярослав, Мгр. Рудницький Ярослав, Др. Ян Фальковскі.

Перестали бути членами Т-ва „Бойківщина“: Радн. Козакевич Володимир (виїзд), Мгр. Кульчицький - Ручка Дмитро (помер), Мгр. Кульчицький - Гут Роман (виїзд), Ляшецька Ольга.

В дні 13. XII. 1935 р. Т-во „Бойківщина“ відбуло загальне зібрання. На цьому вибрано Управу Т-ва, в поданому складі. Рада Т-ва відбула вісім засідань.

У 1936 р. не одержало Т-во ніякої субвенції, а цілий тягар удержання музею залишився на дуже скромних членських вкладках, та на пожертвах одиниць.

У цьому році спрямовано працю на консервацію, та на опрацювання зібраного матеріалу, на придбання нових експонатів, на дальше досліджування нашого терену й побуту його мешканців.

Природничий музей, який є поміщений при кабінеті У. П. Т., розвивається успішно. Кустосом того музею є дир. др. Скорик М.

Бібліотека музею придбала в цьому році багато цінних книжок, наукового змісту. Оправлено 143 книжок, коштом 109.30 зол. Поширився гарно етнографічний відділ.

І в цьому році, завдяки величній жертвенності п. Л. Крушельницької, вчительки з Геловецька - Бабини, доповнив музей гарні збірки одягів з околиць Головецька.

Діл археології побільшився експонатами з Бойківщини, головно зі Ступниці та Котовані.

Побільшилася збірка ікон, головно зі XVI і XVII в.

Назагал у цьому році прибуло каталогових чисел 458, предметів 1647.

У поодиноких відділах прибуло предметів:

Археологія 359, етнографія 500, портрети 5, старі пам'ятки 12, стара зброя 5, ікони 15, церковне мистецтво 18, церковна різьба 10, банкноти 5, монети 2, печатки 4, медалі 11.

Архів і бібліотека: Книжки 266, рукописні церковні книги 4, стародруки 2, пергаменні 1, документи старі 3, документи XIX в. 9 фасц., документи XX в. 1 фасц., дереворити 10, афіші 95, часописи 2061, світлини 302.

Праця в музею: Коректу всіх наших видавництв, комунікатів, писем та статей вів проф. Микола Орловський.

Всі консерваторські праці в музею виконував п. Ярослав Білинський.

Музей „Бойківщина“ удержував дуже живі зносини з різними науковими інституціями, краєвими й заграничними, та й зі знаними силами наукового світу.

Музей „Бойківщина“ видав у цьому році два числа „Літопису Бойківщини“, кілька квестіонарів та поменших праць.

Наукова праця — майже цілковито спиралася на своїх силах. Полягала на археологічних дослідках, етнографічних та історичних працях. У тій цілі відбуто 42 поїздок автом, фірою та поїздом.

Ухвалою Зїзду українських музеологів у Саноці 31. V. та 1. VI. 1936 р. вибрано в ц. р. Управу музею „Бойківщина“ Комітетом Українських Обласних Музеїв.

Преса помістила в ц. р. 53 згадок, менших та більших статей про музей „Бойківщина“.

Управа музею складає подяку українській пресі за живе зацікавлення справами музею „Бойківщина“, охотне та безінтересовне поміщення наших звідомлень і комунікатів.

Касовий звіт:

Білянс за рік 1936.

ПРИХОДИ:

членські вкладки	482.60
„Літопис Бойківщини“ ч. VI.	256.60
„Літопис Бойківщини“ ч. VII.	289.60
з продажу святочних карток	
видання „Бойківщини“	26.39
дар одного з членів	1145.01
Разом	<u>2200.20</u>

РОЗХОДИ:

„Літопис „Бойківщини“ ч. VI.	250 ⁰ —
„Літопис „Бойківщини“ ч. VII.	569.67
кошт дрібних друків	28.50
поїздки автом, залізницею й фірою	438.50
на закуп експонатів	162.50
консервація експонатів	27.45
фото-матеріяли	90.65
на закуп книжок	6.25
віддано на фонд будови	11.70
зворот позички п. Ляшецькій	50.—
курзор	41.—
оправа книжок і тек для архіву	109.30
закуп інвентаря (табляоти й т. п.)	75.15
видатки канцелярійні	18.55
поштові портєрія	143.12
світло й опал	87.11
різні видатки	90.75
Разом	<u>2200.20</u>

Самбір, 16 грудня 1936.

Др. Кобільник Володимир
головаДр. Княжинський Антій
секретарПроф. Мартинець Гнат
скарбник

Рецензії.

Rończkówna Helena: Księga radziecka miasta Drohobycza 1542 - 1563 z 1 mapoю й 2 таблицями, ст. С + 156; Zabytki dziejowe. Wyd. Tow. Naukowego we Lwowie. T. IV. зш. 1. Львів 1936.

Про багаті архівалії з давніших часів, що їх мав безсумнівно Дрогобич, — крім кількадесяти оригінальних дипломів, які доховалися в магістраті міста Дрогобича, а оголошені в дипломарію міста через Гонткевича (Z archiwum miasta Drohobycza, — Дрогобич 1906), є мало відомо. До депозиту Державного Архіву у Львові зложено, крім 157 томів книг з австрійських часів, тільки 6 лавничих і магістратійних книг

з рр. 1725-1778, а також одну книгу міської ради з пол. XVI ст. Ця остання книга з 1542-1563 р. є саме предметом згаданого видавництва.

До друку почав її готувати покійний Ст. Соханевич вже біля 20 літ тому, але судилось її вийти друком щойно минушого року, як післясмертна спадщина молодого вченого в опрацьованні доцент др. Полячківної. Авторка, маючи під рукою тільки несколяціонований відпис, опрацювала його з великим знанням і накладом труду. Тому що не знайшла повної й вдоволяючої проблеми, ані в Видавничій Інструкції Академії Наук, ані в Семенського „Symbolika Wydawnicza“, оперлася в своїй видавничій системі на взорах німецьких авторів — (Burdach: Schlesisch - böhmische Briefmuster aus der Wende des XIV. Jhdts, Berlin 1926, а також на Doubek-Schmid: das Schöffnenbuch der Dorfgemeinde Krzemienica 1451 - 1482. — Leipzig 1931), і подала в цей спосіб новий взір, зглядно проєкт видавничої техніки для цього рода джерел. Головною прикметою цієї системи є розвязка всяких абрєвіатур курсивою при захованні антикви для букв змісту.

Ця проглядна система дає спрмогу легкої провірки, а зорово естетична не зусилує уваги читача. Крім цього авторка задержала деякі мовні прикмети, як питомий правопис зложених звуків ae, e, e, а також складів tia, tio і cia, cio.

Ця книга, мимо наголовка: „Registrum actionum coram consilibus existentium 1542“, починається хронологічною запискою з 18 листопада 1543, а остання запись відноситься до 10 січня 1563 р. За зміст має ця книга справи, що велись перед урядом міської ради, це є справи неспірного судівництва. Крім цього находимо в ній кілька чужих, облятованих актів, пр. привілей Жигмонта Августа, що звільняв белзьких міщан від мита, також подібний привілей згаданого короля для любомських міщан. Видавництво „Księgi radzieckiej miasta Drohobycza“ під технічним оглядом без закиду. Крім точного опису самого рукопису, хронологічного зіставлення записок, старається Г. Полячківна усталити міських нотарів, серед котрих находимо пізнішого ректора катедральної школи у Львові, Венедикта Гербеста.

Видавництво доповнює добре індекс назов, осіб і місцевин, річевий індекс, виказ канцелярійних формул „incipit“, також 2 faksimile рукопису.

Крім цієї часті, що торкається змісту, находимо другу, яка не є в ближчій сполучі зі самою „книгою“. Маємо на думці обширне „Вступне слово“, в якому видавниця обговорює роль Дрогобича, як столиці староства; з цим лучиться проспективна мапа дрогобицького староства XVI ст.

Хоч здавалося би, що цей обширний екскурс є для видавництва злишний, то після розваги треба признати, що ці нариси, оперті на багатому джерельному матеріалі, які представляють Дрогобич, як осередок не тільки староства, але й руських жуп, дають наглядний образ середовища, серед якого „liber antiquus“ повстала, а це не є байдуже для розуміння її змісту. Для майбутнього знову історика міста ця праця буде вихідною точкою до обширніших і докладніших дослідів. Ця книга міста Дрогобича, взірцево видана через відому наукову робітницю, є безсумнівно одною з найкращих праць з цієї ділянки й буде взірцем для майбутніх видавництв обласних джерел.

Z przeszłości Doliny. Zebrała i ułożyła Janina Kostowiecka, nauczycielka szkoły powszechnej, z mapką i 19 ilustracjami. Dolina 1936. Nakładem autorki.

В першій часті описує авторка „легендарні часи“ — та зачинає словами: „Powstanie Doliny przypada mniej więcej na drugą połowę X. wieku, a zatem na czasy pasterskie, legendarne, na pierwsze początki tworzenia się piastowskiej Polski...“ Ближчих пояснень мабуть не треба. Ті слова, на самому початку, самі говорять за себе. Додати лише можна, що доісторичні часи, князя доба, це для авторки „часи легендарні, пастирські“. І фактично, авторка не жалує місця на довгу, сентиментальну й нудну байку, що добре надавалася би на зимові вечери при печі.

Досить довільне є вияснювання походження назви Долини, не піддержане жадним можливим до прийняття доказом. Дещо місця посвячує авторка якомусь документові з 1112 р. (!) Про нього це може нічого ближче сказати, як це, що „з руського язика перевів його на німецьку мову бувший народній учитель, а тепер громадський писар (sic!). Де цей документ, який зміст його,—цього авторка не подає. Не зле було би, якщо-б авторка знала, про що нині нема вже сумніву, що це були болди в Бубнищі, та що Крашевского „Stara Baśń“ це дуже гарний літературний твір, але в жадному випадкові наукове джерело.

Друга часть, це „історична часть“. Авторка уявляє собі, що XII і XIII в. це часи, коли Східня Галичина це пуца, на якій існували лише 3 городи — Львів, Перемишль і Сянік. Решта, це ліси, дебри й ані чоловіка! Про цілу масу городів, городищ і осель, про розмірно густе населення тих земель, про високу тодішню культуру цього краю, авторка нічого не знає та знати не хоче. На думку авторки, перші мешканці цієї землі це щойно поселенці з Великопольщі та Мазовша. Первісне населення, що до нинішнього дня збитою масою на тій землі живе, для авторки не існує, воно її не інтересує, коли над ним проходить до денного порядку. Довше задержується щойно над XVI і XVII в., де без вибору покористовується А. G. Z. Без жадного плану плуває речі важні з менше важними, безвартісними для цієї праці. Це не дає ані культурного, ані історичного, чи господарського унагляднення. Часи Хмельниччини описує тенденційно, безкритично, а як підставове джерело до цього уважає Лозінського „Prawem i lewem“.

Авторка задержується досить довго над світовою війною, подає дещо з найновіших часів, вичислює різні товариства, та щойно при цій нагоді довідуємося, що в Долині є також українці.

Назагал це праця дуже сумнівної вартости, тенденційна, баламутна. Це одна з тих „історичних“ праць, яких тепер дуже багато пишеться й фабрикується „на приказ“. На щастя, лиш незначна їх скількість попадає до друку. За авторкою промовляє однак дуже важна обставина, яка змушує критика до найбільшого виrozumіння й пробачення, бо на друк цієї праці не вжито публичних, ані громадських грошей. Праця вийшла накладом і коштом авторки.

- лусло. Заскалити, *transit.* другого.
- Заскарїтисья. Заклинатися. „Скарнья Божье!“
- Заскік — при оранні по горах роблять понад дебрами заскоки. Охр. Ця часть ниви, що входить у чужу. Пав. Залім, карб. „Не великий заскік до смерті“. К. Ор. Заломання, кут на мапці.
- Засліти — Г. Шкодити. В значенні: „Не засліт“ — не пошкодить.
- Заслужиньяк, а — Що заслугує.
- Засьньїт — Недорід.
- Засьньїтїтисья. Загиритися, пропадати.
- Заснова. Дн. Лб. Наготовлена пряжа ткани.
- Засовлений — понурий.
- Запóтвірь. Пав. Завзятий, твердий, нелюдяний.
- Запотвірний. Пав. Упертий.
- Заставити.⁺ Охр. Пр. поле. Заставитисья. *Robić zakład.* Яв. Дзв. Гор. Заложитися; йти в заклад. Гн. Заставитисья.
- Застати дорóгу — спинити кого на дорозі; не дозволити їхати; заступити.
- Застебнўти.⁺ Пав. Іглою схопити, зашпилити.
- Застегнўти. Гор. Завязати, злучити разом.
- Застеречисья до чогось. Пав. Стратити відвагу до чогось.
- Застигнўтисья — застібатися.
- Застїд би тóго ни зробїла..
- Застїгати. Пав. Застягати.
- Застїлка. Охр. *Podściółka.* Яв. Застївка.
- Засьтьїчка, и. Пав. Шпилька, стрїчка, спряжка.
- Застóла. Відкроена латка (шкіра) на ходак.
- Заступиць, застўпцьа. Пав. Пр. вїйта, голови.
- Засув з карбами — замок, що відсувається патичком, або зложеним ключем: одну часть ключа держиться в руці, а одну, що хибается, вкладається в карби.
- Засўва. Ст. К. Спадисте місце понад дебрею.
- Засуджьєний. Пр. „Як украв, так ужье засуджьєний. На місци рóбїят пóрьядок“. В. Ткачишин. 31. III. 35.
- Засуячєний. Макс. „Я така засуячєна“ — загрижена. Анна Вархоляк — Головецьки. 19. IV. 32.
- Зась. Знов, знову. Гн. Зась.
- Засьа! Пав. Не руш! Геть! Відвернись! „Засьа тобї від тóго!“
- Засьвьяти. К. Ор. Умерти. „Ой засьвьяв, засьвьяв

- наш татць о!“
- З а с ь і г а т и. Волосатий. „Пок засьігат вода“. М. Мощичь. 4. X. 34.
- З а с ь і к +. Пав. Перегорода.
- З а т а к і й. І. Задармо, робити кому без заплати. Ст. К. З а т а к о й.
- З а т в а р, п р и т в а р. Міхн. Шафка в куті на стіні.
- З а т в а р к а. І. Віконниця.
- З а т в і р ь. Дверці у вулику
- З а т е к а. Бл. Вн. „Затіксьа, притіксьа відкись“ — згїрдне.
- З а т и — за цей час.
- З а т и н о к. Пав. Кут.
- З а т і р а ч ь. Пилка з чотирма зубцями. „Затірат“ вижолобити на дно“. Желех.
- З а т і р а ч. Schlichthobel, — eisen zum Ausglätten. Ч. Підтир а ч.
- З а т і ч ь к а, + и. Сторожка, льоник. Охр. Затканиця.
- З а т ь і г а т и р а д у, г о л о с н а к о г о — скликати раду; голосувати на кого.
- З а т і н. І. Місце в березі, де вода, кружляючи, вертається, немовби взад.
- З а т ь і н к о в и й, прикм. від з а т ь і н о к, н к у. Затінене місце; затінний. Ст. К. Х і м о р о д ь, и.
- З а т ь і ч ь. Зайда, заволока. Охр. „Ти з а т і ч е!“ З а т е ч и с ь я — зайти звідкись. „Звідкись затіксьа у наше село.“
- З а т ь і ч к а. Яв. нпр. дошка затикати.
- З а т к а л ь н и ц ь я, ц ь і. К. Ор. Віконниця. Ст. К. Дошка, що нею затикають челясті.
- З а т о п і т и. + Ц. Розпалити. „Зїсти треба, обутися треба, затопити треба, саме не прийде.“
- З а т о п л и в о. Охр. Увійти в хату, коли тільки почало горіти в печі.
- З а т о р о ч и л о с ь я. Міхн. Замоталися нитки.
- З а т о р о ч ь к а, и — зачіпка, невзгоди.
- З а т р і й н и й — потрібний.
- З а т р у х а н и й. Ц. Задріманий. Діти п'яниць задрімані, затрухані.
- З а т у г н у т и. + Ц. Загуснути.
- З а т о с и. І. Залізна бляха в осі, щоб не стирало її колесо. Ч. Б у к ш а.
- З а т х о р і т и. Жк. З. За смердіти. „Цьікай гет від мені, бос ми затхорів, як тхір курку“. „Звіря тхір виділяє дуже неприємний сморід“.
- З а у ш н и ц ь і. Гн. Ковтки. Бл. Заушницьі.
- З а у ш н і. І. Хустка, завязана цим робом у жінок, що прикриває вуха.
- З а ф е к е т и л о. Свен. За слотилося.

- Захаріти. Жк. З. Забрати. „Так всьо захарів, ани єдної грушки зьіставив“. „Захарів усьо з польа“. „Посхарюй на бощьи“.
- Захіла. Ц. Захист від вітру.
- Захіст. + Г. Дошки з буків при колибі проти вітру й дощу. Гохистити. Загородити, огородити.
- Західник. Яв. Що старається зусильно про що. Ст. К. Що веде ціле господарство.
- Захіська. Волосатий. Місцевина. 4. X. 34.
- Захмуліти зьбіжья — замарнити, занидіти. „Того року захмуліло зьбіжья, ни буде зирна“.
- Заходистий чоловік. Г. Неспокійний.
- Заходіти — мати на тільки. „Ни заходит, абі продати, або кому дати“. „Ім заходит добре“.
- Заходіти в гріх — допускатися гріха.
- Заходіти когось. Доглядати, піклуватися. Яв. „Мачоха не любить заходіти чужі си діти“.
- Заходітисья добре. Жити в добрих зношеннях, у злагоді. „Ми сья файно заходіли“.
- Заходьат нас вісти — дочуваємося; дізнаємося.
- Заожений. Г. Старий; заожена дівка — старадівка.
- Захрьастнути, захрьиснути. Бл. Вн. „Ячмінь захрьист, ячмінь покльик (поклѣк), перестигаючи ломиться“.
- Зациганитисья — запропатитися, йти в крутійські руки. „Тотó в радьи громадській зациганитисья“.
- Заціліти. Г. Стиснути в кулаці.
- Зацморкнутисья. Задушитися, захлїснутися. „Удавила бис сья, бис сья зацморкнула“.
- Зацукатися. Бл. Ст. К. „Він був відважний, ніколи не зацукався“ — не запудився, не перестав говорити.
- Зачас. Яв. Tymczasem. Дзв. Гор. На коротко.
- Зацьапка. Пав. Початок, або кінець від чогось.
- Зацьерепіти. Пав. Зачіпити що сили, загорнути.
- Зацьикльувати — заложити гак ланца за кільце.
- Зацьирати, аю, ашь, ат. Пав. Черпати воду. Ст. К. „Зачирайте борщ“.
- Зацьиринити — ударом розколоти на двоє; загарбати; захопити.
- Зацьиридьов. Поряду, по-

- черзі.
- Зачмелити. Макс. „Він мене зачмелив кіянкою буковою“ — вдарив мене буковим праником. Антін Бачинський зі Старої Ропи. 3. II. 32.
- Зачморок. Ц. Узол.
- Зачу́лити вуха. Пав. Насторожити вуха; зачулює кінь, коли хоче вдарити, або вкусити.
- Зачу́тись а. Пав. Обезсонитися.
- Зашвинькувати. І. Загострити, гостро закінчити.
- Заші́бнути. І. Про хору, коли впаде на кого.
- Зашкі́рити зуби. Макс. „Маю таку хору, що мнов мече, от колись тут була бим зашкірила зуби в корчох, в тих потоках.“ Євка Нанівська — Потік Вел. 14. V. 32.
- Зашьку́ляти око. Пав. Зажмуряти око.
- Зашпінка́ти. К. Ор. Загнути (на гузик).
- Защі́пка.⁺ Ц. Гачок при дверях. Пав. Защяпка.
- За́яті. Л. Ми. Зайняти. Дц. Лб. За́яти маргуг.⁺ Пігнати худобу на пасовисько. Макс. „Я заяла корову до стайні“. Загнати. Татяна Кремінь — Лінина Вел. 17. VI. 32 р.
- Збави́здоровле. Охр.
- Оборі́г. Яв. Збаві́—здоровье. „Річ, що шкодит здоровю, нпр. оборіг є для газди збаві—здоровье, бо звід треба заєдно сувати то горі, то доли“.
- Збагелі́ник. Пав. Що відгадує будуччину, ворождит.
- Зба́гну́ти.⁺ Пав. Відгадати, додуматися.
- Зба́нєто́ваний. І. Спараліжований, поражений.
- Зба́нєто́вати. І. Захорувати.
- Збів́ня́грайца́рий — привів мене до кошту.
- Збі́ти — вибути. „Отіць му пів віку там збив, там сьа вістарів“. Михновець. „Збі́ли нья всього віку“. А. Пашьовичь. 2. X. 34.
- Збі́ранка. Ст. К. Бл. При спідницях, при обшивці в поясі, при сорочках.
- Зби́рати фауку. К. Ор. громадити сіно.
- Збі́рка. Охр. Верх капелюха втлочити в спід, а утвориться ямка, що зветься збирка.
- Збі́ти. Пр. „Нас так збили, столочьіли, що нікус ни вартисме.. Де яка пустінья біла, посьтьігали й добрі куньірували.. Сьвій на сьбем як ни сплачье, то сьа скривит.. В. Ткачишин. 31. III. 35.

- Збітки робіти — пустувати.
- Збиткувати.⁺ К. Ор. Знущатися.
- Збиточник.⁺ К. Ор. Що знущується.
- Збіхати. Пав. Скакати.
- Збіцкати. Ц. Згедзатися.
- Збіжа. К. Ор. Жито, пшениця. Див. Зьбіжъа.
- Збоіще, gen. a, plur. a, К. Ор. Боіще.
- Збоятися — злякатися. Макс. „Ясі збояла“ — я настрашилася, напудилася. Настуня Кіяк — Лінинка. 18. V. 32.
- Збрéскле молоко. Макс. Молоко, що буде квасніти. „Молоко збрéскло“ — буде квасніти. Марія Добрянська, старша газдиня — Ст. Самбір. Ст. К. Набрéсклий — на-трудовагілий.
- Збу́джьатсьа. Л. Мш. Збуджувється.
- Зва́га, ги. Волосатий. Перевага. „Де вжъє він ма́в зва́гу, там са покóтит“.
М. Мощьичь. 4. X. 34.
- Звадлі́вий. Пав. Місцевина. Волосатий. Звадлі́вий.
- Зва́ра; вара. Охр. Горяч. Ура́у.
- Зва́рицька Ясини́цьа. Пр. Село. В. Ткачишин. 31. III. 35.
- Зва́рьале́нь. Пав. Посудина варити плаття.
- Зва́рька — спекóта.
- Зва́рьавний. Розпалений.
- Зва́рьавний ка́мінь, що ним зóльять плаття.
- Зведе́ньа́та. Зведене подружжя на чуже господарство: бездітне подружжя приймає чужі діти — парубка й дівчину — та женить їх до себе. Шухевич — Гуц. т. v. „Зведе́ньета“ — діти мішаного подружжя. Желех. Зведе́ньята, plur. zugeführte Kinder eines Witwers u. einer Witwe, dh. Heirat derselben. Пав. Зведе́ньа́та, зведе́ньа́к, зведе́ньа́чька — Прибрані діти. Макс. Зведе́ньята.
- „Пішов на зведе́ньята“ — „пішов на приймича“. Марія зо Штиків Демків — Лопушанка Хомина 7. VI. 32.
- Звѐлика нестї́сьа. Пав. Мати себе за щось вищого.
- Звѐличь. Пав. Високопоставленець. Свеличь—сваволя.
- Звені́ти. Охр. „Звеніла вода помале́йку та по каменейку звеніла“ — міти, шипотіти.
- Звено. Охр. 1) Огниво в ланці; 2) Glockengeläut. Пав.
- Звено́. З багор зложене й замкнене в собі колесо.
- Зверѐ́чи. К. Ор. Скинути (сіно).
- Зверто́вищье, щьа.

- Місце де можна вивернути віз. Семирівка ad Яворів. Вивáлєнка.
- З верх того. Дц. Лб. Додаток з причинком. З верх. Додаток, причинок.
- Зверча́ста; зверчы́ста (межа). Макс. Похила межа. Василь Козар — Страшевичі. 8. V. 33.
- Зверх́ молока. Охр. Солодка сметанка.
- Звести кого кійом. Охр. „Як сьа вихоплю з хати, то ты зараз кійом зведу“.
- Звьéлити. І. Змучити, докучати (про довгу хворобу).
- Звѣ́жьок; ки. Пав. Підвищення. „Кури сьідають по звѣ́жьках“.
- Звинно йти, звинний. Стрийське.
- Звирь́х селá пóтьїк, списаний Пшьáнчык.
- Звѣ́сок, ска, ски. Надвижка.
- Звит, звиток. Пав. Звѣ́й.
- Звѣ́чка⁺. Пав. Наліг; привичка.
- Звѣ́чний⁺. Пав. Привиклий.
- Звѣ́шок. Охр. Кури сидять по звишках; підвищене місце.
- Звѣ́в, регf. Макс. „Він звѣ́в корову на моє подвіре“—в значенні: „він відігнав“ (пригнав, спровадив). Онофер Сильчак — Плоске. 15. I. 32 р.
- Звѣ́д. Охр. Нпр. хата має зруб і звѣ́д; усе, що зводиться горі до купи. Пав. Рухомий дах.
- Звѣ́рити. І. Добре пізнати когось.
- Звѣ́зка, - и. К. Ор. Звоження (збіжжя, сіна).
- Звѣ́лити когo. Охр. Зробити волом — неспосібним до зношень з жінкою. Kastrować.
- Звѣ́льжѣти⁺. Пав. Подати, полекшити.
- Звѣ́льльа. Полекша, звільнення.
- Звѣ́рльáтисья. Звѣ́рюватися.
- Звѣ́рь, fem. Бл. Вп. „Звѣ́рь пойїла“.
- Звѣ́рьá, coll. Волосатий. Звѣ́рина. Федір Ленко. З.Х.34.
- Звѣ́тритисья. К. Ор. Сказитися, пр. пес звѣ́тривсьа. Звѣ́трений пес; також: скáжений. Пес скáзивсьа.
- Звѣ́локом — зволікаючи.
- Звѣ́рки. І. Миші.
- Звѣ́т. Охр. Sprawozdanie.
- Звѣ́вчитисья. І. Пізнатися, знюхатися.
- Звѣ́дини⁺ (Сколе). К. Ор. Весілля. Турка. Обзѣ́рини.
- Звѣ́дити; заводити, завести, звѣ́дник; звѣ́дниця. Охр. Нпр. яра пшениця — звѣ́дниця, що зводить часто.
- Звѣ́нѣц⁺. Г. Рослина, що цвіте синьо, як „звончок“.
- Звѣ́рець, звѣ́ри, бо-

- ри. Охр. Ст. К. Зв'ір, зв'ори. Великі, давні, непрохідні ліси з яругами й вертепами.
- Свен. Яр., водопад глибоко між горами.
- І. Провал між двома або більше горами.
- Зв'язлий. Пав. Незручний, наче звязаний.
- Зв'язок, — зку, — зки. Волосатий. Зв'язання „при платвах, дезаг'ато і провирч'єно“.
- Зв'язь. Яв. Охр. Де два протеси сходяться, творячи кут, там зв'язь.
- Зг'ага. Яв. Zgaga. Sodbrennen.
- Згаркй. Ц. Недогарки.
- Згарь, — р'ї. Пригоріла, спалена страва.
- Згарь, згарі. Охр. Посріч'є, що сходить з вершка гори. Stok góru. Lehne.
- Згарья, — р'ї. Лунá від пожежі — Желех. Згарйщє. Brandstätte.
- Згйбчья, рлг. згйбчьята. Вчасно поронене дитя (зв'язок). Ч. Змітка, и.
- Згирити; згирила. Дц. Лб. Стратити; стратила; десь поділось.
- Зг'ода.* Ст. К. „Сл'ово по сл'ові й гот'ова зг'ода“. — умова. Макс. „Я заплатила гроші, але то було на
- иншу згоду“ — „na podstawie innej ugody“. Настуся Роман — Гр'озьова. 26. IV. 32 р.
- Зг'оди. Яв. Später. Пав. Згодйвшьи.
- Зг'одинки, заручьинки. Беньова. Умова що до віна, посаг'у. Охр. Зг'одини. Заручини. Яв. Заручини в панів.
- Зг'одити накого, нащо. Охр. Яв. Натрапити, знайти, пр. пес не може на миші згодити; шукаючи, нипаючи за нею довго.
- Зг'одити кого або накого. Охр. Яв. Нпр. каменем. Ugodzić kogo.
- Зг'оді. І. Потім, пізніше.
- Зг'одувати.* Макс. „Я діти зг'одувала“ — виховала. Таця Клецко — Топільниця.
- Зг'одья. Охр. Згодом, опісля. Нпр. Зг'одья (згодивши, погодивши) возьмуся за діло.
- Зг'они. Шумяч. Місце, де дві рілі сходяться наздовж, а півперечні — помірки.
- Згонйтисья зрозуму. Бл. Збитися з пантелику.
- Згубний. Свен. Що губиться легко, тратиться.
- Зг'аба. Макс. „Ви мене хибá на зг'абу кличете“ — на збитки; щоб вони наді мною збиткувалися. Миколай Семрак — Потік

- Вел. 2 VIII. 32.
- З і л ь т у в а т и** — давати волю; робити комусь добре. Дц. Лб. Зужити; минути.
- З да б і л а.** І. Злегка, помалу, нпр. сніг пролітає здабіла — падає рідкий, невеликий сніг.
- З да в а т и с ь а.** Макс. Всього сі здавало, і жито сі здавало і овес сі здавав — зерно було подібне одно до одного. Катерина Яворська - Росохи. 15. VI. 32 р.
- З да є с ь а.** Свен. Треба.
- З да є с ь а.** Охр. 1) Es geimt sich, нпр. сказав хтось так: „Чи клав Піх на оборіг? (снопи)“. Зараз запримітив: „О, як то ся здало!“ Wie es sich gereimt hat! 2) Przydać się na coś.
- З д а т и с ь а.** Яв. „Пес здався при обійстю (є потрібним); зложитися до ладу, дошка до дошки здалася (пристала); як того ся здало — wie es sich zusammen gereimt hat, нпр. сказав хтось: Чи клав Піх (газда) на оборіг? і зараз додав: О, як то того ся здало!“
- З да й і с ь а;** ни здай і с ь а — годиться це говорити; не можна цього казати.
- З да л е г і д ь.** Охр. Zu rechter Zeit. Яв. Завчасу, в догідну пору.
- З да т і.** Михновець. Комусь віддати, вручити. „Ми здали єму“. А. Пашьовичь. 2. X. 34.
- З д а ч ь и й о г о п о в о д у** — зчиєінамови. „Тони красно, обі я з дачьийого поводу мав гризоту“.
- З д в і г а** — Воздвиження Ч. Креста. К. Ор. На Здвйга.
- З д в о я в і д і т и.** І. Сумніватися, збаламутитися, привидітися.
- З д и х а т и,** + з д о х н у т и. + Ст. К. Гинути. Макс. „Без роги у нас так здишут“. Аина Яцишин — Лінина Вел. 7. VI. 32 р.
- З д і х и л ь.** Г. „Біда, охр. Коли нітщо пасти, то худобі здихиль“.
- З д ь і б⁺,** н а з д ь і б. Пав. Подібність, постава.
- З д ь і б н и й.** + Пав. Подібний. „Здъібний на него“.
- З д о л у,** з д о л и. К. Ор. Здолини.
- З до л у в а т и.** Міхн. Обглядати, шукати; робити трус. З до л у в а л и х и ж у.“
- З до п р а в д и?** Пав. Направду?
- З до р о в е ц ь.** Яв. Ein gesunder Mann.
- З до р о в к а т и.** + Пас. До когось, пючи, сказати: Дай Боже здорове!
- З до р о ж и т и с я.** Яв. Охр. Втомитися дорогою. Zfatygować się w podróży.

ERRATA:

Стор.	1,	по рядку 7	пропущено наголовок: Історія самбірської церкви Різдва Пречистої Діви Марії.		
Стор.	3,	рядок 13 згори надруковано	1559 має бути	1553	
„	4,	„ 1 „ „	деніде „ „	деінде	
„	6,	„ 11 „ „	1798 „ „	1793	
„	8,	„ 16 „ „	1770 „ „	1776	
„	8,	„ 8 знизу	„ 20,432 „ „	20,423	
„	10,	„ 1 „ „	4,798 „ „	4,738	
„	17,	„ 4 згори	„ парохію „ „	парохію	
„	25,	„ 6 „ „	1771 „ „	1772	
„	25,	„ 4 знизу	„ 1837 „ „	1857	
„	27,	пропущено передпоследній рядок: Урядова копія з 1760 р. Муз. Бой.			
„	32,	рядок 10 згори надруковано	1894 має бути	1834	
„	34,	„ 8 „ „	1749 „ „	1743	
„	36,	„ 10 знизу	„ 2760. „ „	1760.	
„	40,	„ 2, 8, 10 „ „	„ Ванулінська „ „	Вапу- [лінська	
„	58,	„ 18 „ „	„ довжииа „ „	довжина	
„	58,	„ 3 „ „	„ дужедобре „ „	дуже [добре	
„	129,	„ 5 згори надр. її	має бути	їй	
— — — — —					
Прізвище Щетельська—Гринбергова має бути Стшетельська— [Гринбергова.					

Ркн

1461
7

Друкарня Йосифа Мецгера, Самбір.